

Tallurskog vid Änok, Norrbottens län

FOTO: CAMILLA CARLSSON

7. Resultat av utredning om urskogsartade områden

7.1 Definition av begreppet urskogsartad skog

En förutsättning för utredningen om urskogsartad skog är att en definition av begreppet läggs fast. Naturvårdsverket har funnit att begreppet urskogsartad skog som grundläggande utgångspunkt skall avse *barrskogar och successioner i barrskogar* och i första hand utgå från strukturer och processer i orörda skogar. För sydsvenska lövskogar är urskogsbegreppet mindre relevant och skulle ge stora svårigheter vid en inventering. Ett bredare, genomarbetat underlag för reservatsbildning av sådana skogar har redovisats i Naturvårdsverkets Rapport 5081 Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker.

Det finns flera definitioner av de närliggande begreppen ”urskog” och ”naturskog”. En etablerad definition är den del som behandlar strukturer och processer i Skogsstyrelsens definition av ”barnnaturskog” och som tillämpas i nyckelbiotopsinventeringen (NBI). I valet mellan att skapa en ny definition eller att använda en etablerad har utredningen stannat för det sistnämnda.

De krav på strukturer som ställts för att en skog skall anses urskogsartad har således hämtats från NBI och angetts enligt följande:

Urskogsartad skog har egenskaper och strukturer som utvecklas under förutsättning att naturliga processer som i första hand vind, vatten och skogsbrand får verka ostört under tillräckligt lång tid. Områdena utmärks ofta av olikåldrighet, luckighet och genomgående stor strukturell variation. Generellt är tillgången på död ved stor. Lågor av varierande trädslag, i varierande storlek, fuktighetsgrad och ålder är liksom förekomsten av naturliga stubbar och stambrott mycket vanliga inslag. Torra och talldominerade skogar som tidigare brunnit eller brukats extensivt kan däremot lida brist på död ved, här får i stället hög trädålder och trädkontinuitet ge indikation på naturvärdena.

7.2 Inventeringens inriktning och genomförande

Inventering av alla urskogsartade skogar i landet oavsett storlek har inte varit möjligt att genomföra inom uppdragets ram. Därtill är tiden för uppdraget för kort och de praktiska svårigheterna att över hela Sveriges skogsland avgränsa objekt av detta slag alltför stora. Det bör i sammanhanget också framhållas att länsstyrelserna i det normala reservatsarbetet till skydd för värdefulla barrskogar är inriktade dels på urskogsartade skogar men i en stor del av landet främst på biologiskt skyddsvärda naturskogar oavsett om de kan klassas som urskogsartade eller inte. Inventeringar inom ramen för detta arbete pågår kontinuerligt som en normal del av det fortsatta områdesskyddet i skogen.

Inom länsstyrelserna finns kunskaper om urskogsartade skogar som kommit fram i tidigare inventeringar. Framförallt genom tillgången till de statliga markägarnas indelningsdata har nya områden kunnat identifieras. Detta gäller särskilt den boreala regionen. En brist har varit att motsvarande data för de privata bolagen inte kunnat användas på grund av bolagens restriktiva inställning. Följden är att inventeringen av urskogsartade skogar såväl ovan som nedanför gränsen för fjällnära skog fokuserats till det statliga markinnehavet och där samordnats med den del av uppdraget som avser inventering av skyddsvärda statliga skogar. Inventeringens regionala inriktning har utformats enligt följande:

- **Fjällnära regionen:** I denna del av landet är oskyddad urskogsartad skog relativt vanlig och förekommer över betydande arealer. Här har utsökningar av potentiellt intressanta områden genomförts i samband med inventeringen av den statliga skogsmarken. Områdena har inventerats översiktligt och avgränsats relativt grovt med ledning av strukturella karaktärer som anger urskogstillstånd eller endast begränsad påverkan från äldre huggningar.
- **Övriga boreala regionen:** Regionen omfattar området nedanför gränsen för fjällnära skog i fjällänen samt Västernorrlands, Gävleborgs och Värmlands län. I denna del av landet är påverkan från skogsbruk generellt sett stor. Samtidigt finns fortfarande en hel del urskogsartade områden kvar. Dessa blir generellt både större och fler i riktning norr- och västerut i landet. Utsökning av områden har skett framförallt med ledning av de statliga företagens indelningsdata. Mer omfattande inventeringar utanför det statliga innehavet har utförts i Dalarnas och Värmlands län.
- **Övriga landet:** Urskogsartade skogar i södra Sverige förekommer i mycket liten omfattning och helt slumpartat i landskapet. Liksom i övriga landet finns redan ett omfattande inventeringsunderlag genom nyckelbiotopinventeringen. Det har därför inte ansetts kostnadseffektivt eller naturvårdsmässigt motiverat att genomföra systematiska inventeringar. Endast ett fåtal urskogsartade områden har därför identifierats av länsstyrelserna.

Utöver länsstyrelsernas inventeringar har skogsvårdsorganisationens nyckelbiotop-inventering använts i utredningen. Utsökning av tillämpliga objekt har skett genom analys av NBI:s databas i hela landet och resultatet från NBI ingår i denna redovisning.

7.3 Inventeringens resultat

Inventeringen av urskogsartade skogar är att se som en sammanställning av den nuvarande kunskapen om tillgången till denna typ av natur. Resultatet av inventeringen redovisas endast i form av statistik och omfattar barnnaturskogor från nyckelbiotop-inventeringen och länsstyrelsernas inventeringar.

TABELL 7.1 Urskogsartade områden. Länsvis fördelning.

Län	Urskogsartade skogar från Nyckelbiotopsinventeringen		Urskogsartade skogar från länsstyrelsernas inventering		Urskogsartade skogar totalt	
	Areal (ha)*	Antal***	Areal (ha)**	Antal***	Areal (ha)	Antal
Stockholm	1 856	227	0	0	1 856	227
Uppsala	596	73	0	0	596	73
Södermanland	681	136	0	0	681	136
Östergötland	938	197	121	9	1 059	206
Jönköping	243	89	0	0	243	89
Kronoberg	153	54	0	0	153	54
Kalmar	462	80	0	0	462	80
Gotland	145	15	0	0	145	15
Blekinge	172	40	0	0	172	40
Skåne	13	8	0	0	13	8
Halland	100	24	0	0	100	24
Västra Götaland	704	173	0	0	704	173
Värmland	3 112	707	2 410	41	5 522	748
Örebro	1 062	208	86	2	1 148	210
Västmanland	149	33	6	1	155	34
Dalarna	2 980	450	53 977	265	56 957	715
Gävleborg	1 205	228	906	26	2 111	254
Västernorrland	2 121	465	888	34	3 010	499
Jämtland	2 382	393	17 873	48	20 255	441
Västerbotten	5 127	500	30 882	163	36 010	663
Norrbotten	5 016	657	247 328	447	252 344	1 104
	29 216	4 757	354 478	1 036	383 694	5 793

* Arealerna avser nyckelbiotopernas totala areal vilket i princip innebär skogsmarksareal

** Arealerna avser i huvudsak skogsmark enligt blå kartans skogsmark

***Antalet objekt med mittpunkten i respektive län

Tabell 7.1 visar att nyckelbiotopinventeringens områden är betydligt mindre till arealen än de områden som länsstyrelserna karterat. Skillnaden kan främst förklaras med att nyckelbiotopinventeringen genomförts på privat mark som genomgående består av små skogsskiften medan länsstyrelserna inventerat större områden på statens mark.

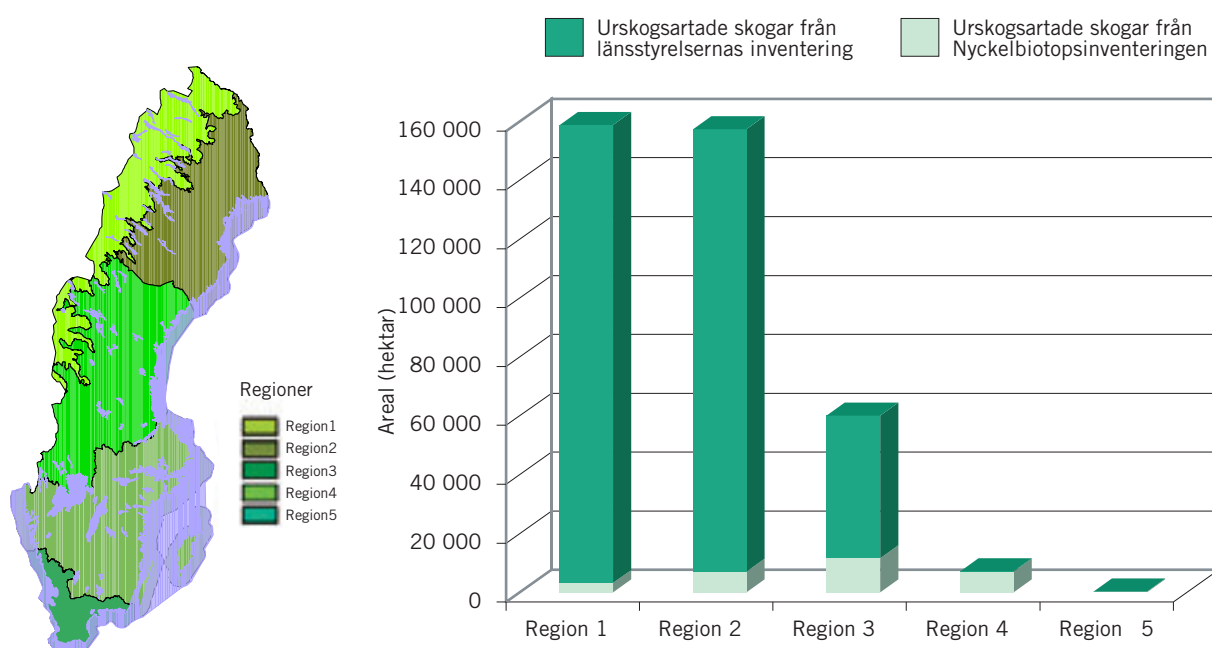
TABELL 7.2 Urskogsartade skogar. Fördelning på regioner

	Urskogsartade skogar från Nyckelbiotopsinventeringen		Urskogsartade skogar från länsstyrelsernas inventering	
	Areal (ha)*	Antal***	Areal (ha)**	Antal***
Region 1	3 212	184	155 581	145
Region 2	7 090	990	150 266	515
Region 3	11 642	2 226	48 418	364
Region 4	6 988	1 285	213	12
Region 5	284	72	0	0
	29 216	4 757	354 478	1 036

* Arealerna avser nyckelbiotopernas totala areal vilket i princip innebär skogsmarksareal

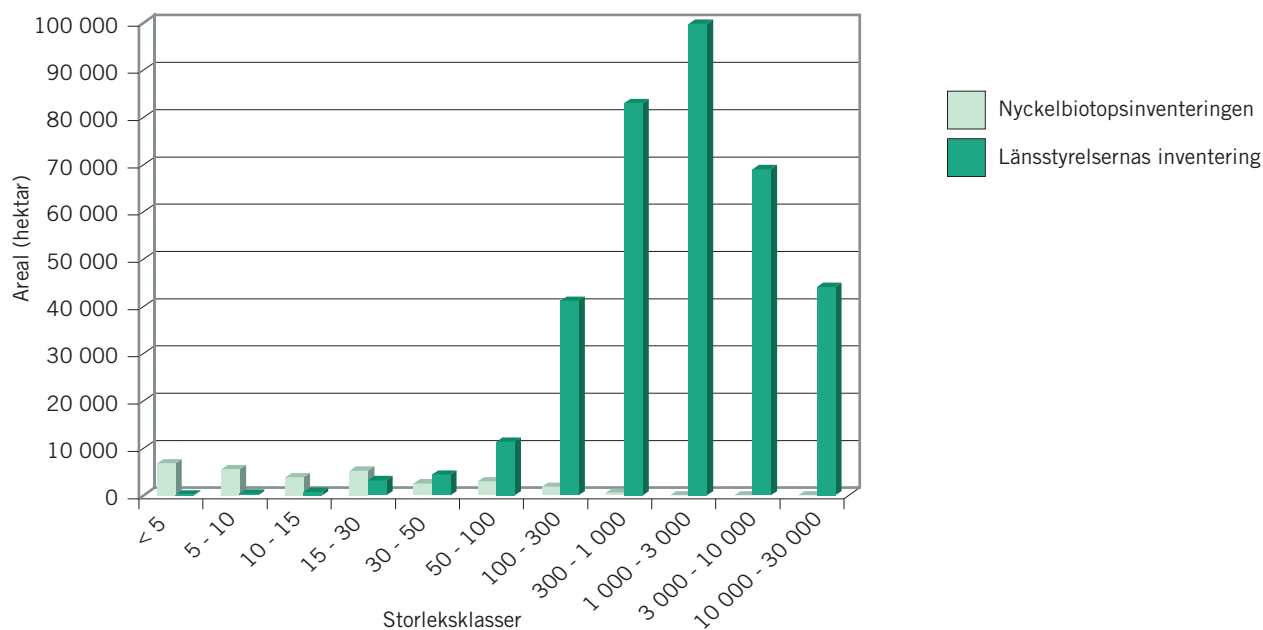
** Arealerna avser i huvudsak skogsmark enligt blå kartans skogsmark

***Antalet objekt med mittpunkten i respektive region

FIGUR 7.1 Urskogsartade skogar. Diagram över värden enligt tabell 7.2.

Den regionala fördelningen anger tydligt att urskogsartade områden i större omfattning finns kvar framförallt i det fjällnära området och i övriga Norrbottens och Västerbottens län. I region 3 ligger merparten av områdena i nordvästra Dalarnas län.

FIGUR 7.2 Omfattningen av urskogsartade skogars fördelning på storleksklasser.

Av figur 7.2 framgår att de urskogsartade skogarna till största delen består av områden i storleksintervallet 300 – 3000 ha, men även tre områden större än 10 000 ha förekommer (Jelka-Rimakåbbå, Karhuvaara och Leipipir). De urskogsartade områdena från nyckelbiotopsinventeringen har en jämnare fördelning där områden mindre än 30 ha dominerar arealmässigt.

Urskog med tall och gran, Tjaraivare, Norrbottens län

FOTO: MATS BERGQUIST

8. Analys och förslag urskogsartade skogar

URSKOGAR OCH URSKOGSARTADE skogar har varit i fokus för reservatsarbetet på skogsmark sedan slutet av 1970-talet. En första landsomfattande inventering utfördes vid denna tid av Naturvårdsverket och länsstyrelserna i samarbete med skogsvårdsorganisationen. Ett betydande antal områden har därefter kontinuerligt identifierats under länsstyrelsernas fortsatta arbete med inventering av skyddsvärda områden i skogslandskapet.

Skogar av detta slag har under hela den moderna naturvården betraktats som självklart skyddsvärda och haft hög prioritet som reservatsobjekt. Skälen för naturvårdsintresset är urskogarnas betydelse som värdefulla ekosystem och som livsmiljöer för ett stort antal djur- och växtarter. Som marginella och dessutom försvinnande rester av Sveriges mer genuina skogsnatur är urskogarna dessutom i hög grad uppmärksammade av den naturintresserade allmänheten.

Den inventering av urskogsartade skogar som nu utförts är inte fullständig. Framförallt i den boreala regionen finns sannolikt ett stort antal ytterligare områden som kvalificerar inom den tillämpade definitionen såväl på den statliga marken som

på bolagsmark och allmänningsskogar. Skogsstyrelsens kontrolltaxeringar av nyckelbiotoper visar på samma förhållande på enskild mark. Det grundläggande problemet att kartlägga områden av detta slag är att förekomsten i hög grad är slumpartad och att det finns få effektiva sökvägar för inventeringar. En sådan sökväg är skogsbolagens indelningsdata som dock sällan kan användas eftersom data av detta slag betraktas som strategiska resurser för företagens kommersiella verksamhet.

Inventeringen visar att förekomsten av urskogsartade skogar har stark tyngdpunkt till region 1 och 2. Detta är ett förväntat resultat som avspeglar en del av det svenska skogsbrukets historia. Områden som aldrig kalavverkats eller som endast påverkats av äldre tiders så kallade dimensionsavverkningar finns kvar framförallt i nordligaste Sverige och den fjällnära skogen. Det är framförallt bland dessa rester av skog som hittills undgått det moderna skogsbruket som urskogsartade områden kan påträffas. Utanför region 1 och 2 finns färre och som regel även mer påverkade rester. I det regionala perspektivet är de dock avvikande orörda jämfört med skogstillståndet i stort och därmed skyddsvärda.

Stora delar av den kvarvarande arealen urskogsartad skog finns av allt att döma på den statliga marken. Ytterligare inventeringsinsatser kommer dock att behövas i vissa län och även utanför den statliga marken.

Naturvårdsverket föreslår att:

- *Den befintliga kunskapen om urskogsartade skogar används för fördjupade länsvisa analyser om behovet av kompletterande inventeringar. Ytterligare inventeringar bör prioriteras till län där skogar av detta slag kan antas ha större omfattning. I Norrbottens och Västerbottens län bör inventeringar utanför den statliga marken genomföras i samband med de inventeringar som föreslås i avsnitt 6.2.*
- *I län där riktade inventeringar inte kan anses naturvårds- och kostnadsmässigt motiverade, d v s främst i södra Sverige, bör urskogsartade skogar uppmärksammas i samband med inventeringar av andra typer av värdefulla skogar i barrskogslandskapet.*
- *Urskogsartade skogar måste liksom hittills ges hög prioritet i det fortsatta arbetet med bevarande av värdefulla skogar. Den inventering som genomförts är ett viktigt underlag för det fortsatta skyddsarbetet.*
- *Inventeringsresultaten bör göras tillgängliga för berörda i takt med att respektive länsstyrelse sammanställer och kvalitetssäkrar inventeringsdata.*

Aspöarna, Norra Vätterns skärgård, Örebro län

FOTO: EVA EKHOLM-PEHRSSON

9. Utredning om befintliga kunskaper om natur- och kulturvärden på statens mark

9.1 Utredningens syfte

Utredningens syfte är att sammanställa och bedöma den befintliga kunskapen om de statliga skogsmarkernas natur- och kulturvärden samt att redovisa hur denna information skall hållas uppdaterad och tillgänglig. Ett antal frågor har bearbetats inom utredningens ram:

- I vilken omfattning och på vilket sätt är naturvärden inventerade, analyserade och registrerade hos respektive markägare?
- Hur kan registrerad data beskrivas i kvalitetshänseende?
- Vilken tillgänglighet till data har myndigheter, övriga intressenter och allmänhet idag?
- Vilken typ av information bör finnas tillgänglig hos de statliga skogsägarna beträffande nyckelbiotoper, avsatta hänsynsområden etc.

- Vilka är de viktigaste åtgärder som kan göras för att samordna/öka tillgängligheten till informationen.

Med kunskap eller information om natur- och kulturvärden avses i detta uppdrag data som insamlats av respektive förvaltare genom inventeringar, skoglig indelning etc. Kvaliteten har inte bedömts med avseende på hur väl man lyckats identifiera eller klassificera de naturvärden som finns på förvaltarnas marker, därtill är uppdraget alltför begränsat i tid och resurser. Personalens lokalkännedom, utbildningsnivå och annan kompetens som finns hos förvaltarna har heller inte bedömts.

9.2 Utredningens genomförande

Bedömningen av förvaltarnas kännedom om sina naturvärden har fokuserats på skogliga beståndsdata i digital form. Det är med hjälp av databaser och skogsbruksplaner en förvaltare av skog planerar och gör sina kontroller inför avverkningar och skogsvårdsåtgärder. I dagens allt tunnare organisationer som förändras betydligt snabbare än tidigare är det viktigt att information finns tillgänglig i tydliga strukturer; i databaser och skogsbruksplaner. De tre stora förvaltare som bedriver skogsbruk, Sveaskog AB, Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket samt AB Göta kanalbolag, levererade geografisk och skoglig data i digital form till utredningen. Från Sveaskog AB och Fastighetsverket FD Skog kom data ur indelningsregister. Fortifikationsverket, Fastighetsverket FD Jord och AB Göta kanalbolag levererade gröna skogsbruksplaner. Förmåga och vilja att leverera data kunde också bedömas i samband med dessa leveranser.

Huruvida informationen i databaserna stämmer med verkligheten eller om viktig information saknas kunde inte bedömas på ett systematiskt och objektivt sätt, här till skulle inventeringar och påföljande analyser ha krävts. Däremot kunde data från indelningsregister och skogsbruksplaner jämföras med annan information. Samtliga jämförelser gjordes genom urval (bestånd med centrum inom respektive yta) i ArcView¹ och granskning av beståndsdata. För nyckelbiotoperna gjordes även en manuell efterkontroll av ytorna. Resultaten bör i första hand ses som signaler eller indikationer på avvikande bedömningar eller brister i registreringarna, framförallt jämförelserna med Skogsstyrelsens nyckelbiotoper och ArtDatabankens registreringar bör tolkas med stor försiktighet.

- **Nyckelbiotoper:** Förvaltarnas registrerade nyckelbiotoper jämfördes med Skogsstyrelsens databas för nyckelbiotoper. Skogsvårdsorganisationen har genomfört en inventering av nyckelbiotoper på det privata småskogsbrukets marker. Storskogsbruket, statliga skogsägare med flera har haft ett eget ansvar att inventera sina marker (Norén 1999). Av olika anledningar finns det ändå ett antal nyckelbiotoper i Skogsstyrelsens databas inom de större förvaltarnas innehav av produktiv skogsmark. Dessa nyckelbiotoper kunde användas för jämförelser med förvaltarnas egen information och för överblick över hur de målklassats. Denna kontroll kan sägas ge indikationer om hur förvaltarna identifierat och bedömt naturvärden. Samtidigt visar den om förvaltarna använder sig av information som finns tillgänglig hos Skogsvårdsorganisationen.
- **Naturresevat och Natura 2000:** Naturresevat i Naturvårdsverkets databas NAVO jämfördes med förvaltarnas egen information om områdesskydd. Bestånd som befann sig inom reservatsgränserna kontrollerades på uppgifter om skydd. Samma jämförelse gjordes med objekt som omfattades av Natura 2000 enligt Naturvårdsverkets databas.

¹ Programvara för geografiskt informationssystem (GIS).

- **Rödlistade arter:** ArtDatabanken vid Statens Lantbruksuniversitet har gjort sammanställningar av kända fynd av rödlistade arter. Dessa finns bland annat redovisade som antal fynd per ekonomiskt kartblad. Genom att jämföra andelen skog som förvaltarna målklassat för naturvårdsändamål inom ett kartblad med antalet rödlistade arter går det att se om det finns något samband mellan förvaltarnas naturbedömningar och tätheten av kända rödlistade arter.
- **Skyddsvärd skog:** Områden som identifierats som skyddsvärda av länsstyrelserna i enlighet med detta uppdrag (kap 4) jämfördes med förvaltarnas målklassning i syfte att se hur förvaltarnas naturbedömningar och planerade skogsbruk överensstämmer med länsstyrelsernas bedömningar av naturvärden och skyddsbehov.

Målklassning: Sveaskog AB, Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket har alla målklassat hela eller delar av sitt innehav. Målklassningen anger inriktningen på den långsiktiga skötseln av varje enskilt bestånd som är beskrivet i en grön skogsbruksplan eller i en ekologisk landskapsplan. Enligt Skogsstyrelsens system för Gröna skogsbruksplaner finns fyra målklasser:

- PG Produktionsmål med generell hänsyn.
 PF Produktionsmål med förstärkt hänsyn, till exempel överhållning av äldre skog eller förstärkta kantzoner utmed ett vattendrag.
 NS Naturvårdsmål med skötsel, åtgärder i beståndet ska gynna naturvärdena.
 NO Naturvårdsmål där skogen lämnas orörd.

Certifiering enligt Forest Stewardship Council (FSC) och Pan European Forest Certification (PEFC) kräver att skogsägaren målklassat sin skog inom en viss tid och att naturvårdsklasserna NO och NS tillsammans uppgår till minst 5 % av arealen produktiv skogsmark (FSC 2003; PEFC 2003). Förvaltarnas redovisade målklassning har som ovan nämnts använts vid jämförelserna med rödlistade arter, nyckelbiotoper och skyddsvärd skog.

Övriga förvaltare av statlig skog lämnade uppgifter om sitt skogsinnehav eller bekräftade i några fall de uppgifter som redovisas i Statsskogsutredningen. Om det fanns skogsbruksplan med målklassning över innehavet eller delar av innehavet sammanställdes målklasserna. Om inventering av nyckelbiotoper genomförts redovisades dessa. Uppgifter om andra inventeringar av natur- eller kulturvärden lämnades om sådana genomförts. Jämförelser med annan extern information om naturvärden gjordes inte med uppgifterna från de mindre förvaltarna.

För att få en bild av hur tillgängligheten till förvaltarnas information är idag och hur den kan förbättras har intervjuer genomförts. Av respektive förvaltare utsedda kontaktpersoner har intervjuats på Sveaskog AB, Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket. Vidare har initierade personer på Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Göteborgs universitet, LRF Skogsägarna, kommuner, ideella föreningar, FSC samt inom rennärigen intervjuats.

Granurskog i bäckdal, Luleluoktberget, Västerbottens län

FOTO: PONTUS WALLÉN

10. Statliga skogsförvaltare

STATSKOGSUTREDNINGEN (SOU 2002:40) redovisar en grundlig sammanställning av de statliga skogsförvaltarnas skogsinnehav och verksamhetsinriktning. Till Statskogsutredningen har förvaltarna lämnat uppgifter avseende taxeringsvärde, markanvändning, arealer, virkesförråd mm. Vissa uppgifter i sammanställningarna nedan skiljer sig från Statsskogsutredning vilket beror på att inventeringar mm har fortsatt sedan år 2000 och i vissa fall även på ändringar av innehavet. Uppgifterna i redovisningen av de statliga skogsförvaltarna i denna utredning är lämnade av förvaltarna, hämtade från levererad beståndsdata och gröna skogsbruksplaner, samt hämtade från uppgifter i statsskogsutredningen. Vilka källor som använts för respektive förvaltare redovisas i presentationerna av förvaltarna.

TABELL 10.1 Sammanställning över förvaltare av statlig skog, arealer i hektar.

Förvaltare	Total areal	Skog	Skogsbruk	Underlag
Sveaskog AB	4 596 900	3 478 466	Ja	Databas
Statens Fastighetsverk FD Skog	6 560 000	783 071	Ja	Databas
Statens Fastighetsverk FD Jord	24 207	12 989	Ja	Planer
Fortifikationsverket	422 000	107 000	Ja	Planer
Naturvårdsverket	1 222 611	1 152 779 ²	Nej	Databas
AB Göta kanalbolag	4 072	3 560	Ja	Planer
Akademiska Hus AB	592	519	Hysesgäst	Uppgift
Banverket			Nej	-
Harpunds-nämnden	1 917	1 291	Ja	Uppgift
Loussavaara-Kiirunavaara AB (LKAB)	1 306	838	Ja	Uppgift
Luftfartsverket	3 983	2 389	Ja	Uppgift
Skogsvårdsorganisationen (SVO)	6 308	5 280	Ja	Uppgift
Specialfastigheter Sverige AB	607	511	Hysesgäst	Uppgift
Statens jordbruksverk/Jordfonden	18 869	18 051	Nästa led	Uppgift
Svenska kraftnät			Nej	-
Svenska Skogsplantor AB	1 500	200	Nej	Uppgift
Sveriges Geologiska Undersökning			Nej	-
Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)	5 715	1 846	Ja	Uppgift
Vasakronan AB	485	245	Avvaktar	Uppgift
Vasallen AB	468	183	Nej	Uppgift
Vattenfall AB			Nej	-
Vägverket			Nej	-

10.1 Sveaskog AB

Sveaskog AB är Sveriges största skogsägare med ett innehav om cirka 3,5 miljoner hektar produktiv skogsmark. Huvudverksamheterna är skogsbruk och virkesförsäljning. Skogsrörelsen innefattar även fastighetsförsäljning och kommersiell verksamhet avseende jakt, fiske och naturupplevelser. Det övergripande målet för Sveaskog AB är att öka skogskapitalvärdet genom ett marknadsdrivet, miljöinriktat och uthålligt skogsbruk.

Hjälmare Kanal AB är ett helägt dotterbolag till Sveaskog AB. Verksamheten består av kanlrörelse och skogsbruk. Någon separat bedömning av Hjälmare Kanal AB är inte gjord i denna utredning, beståndsdata mm ingår i uppgifterna om Sveaskog AB.

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal är lämnad av Sveaskog AB och uppgiften om produktiv skogs-

² Avser landareal 2003-12-31

mark är hämtad från Sveaskog AB:s databaser. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark. Andel skog med naturvårdsmål är ställd i relation till den målklassade arealen och andel nyckelbiotoper till den inventerade arealen.

TABELL 10.2 Sammanställning över Sveaskog AB:s innehav.

Total areal	4 596 900 ha	
Produktiv skogsmark	3 478 466 ha	
Målklassad skogsmark	3 478 466 ha	100 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	250 311 ha ³	7,3 %
Nyckelbiotopsinventering	3 478 466 ha	100 %
Nyckelbiotoper	40 505 ha	1,2 %
Inventering av kulturvärden	Rutin saknas	

Skogliga data för Sveaskog AB:s innehav är samlade i två relationsdatabaser; Fagus och Bass. Bass är ett arv från Domänverket och kan beskrivas som två system; ett för de rent skogliga uppgifterna och ett för information om natur- och kulturvärden. Fagus kommer från AssiDomän AB och innehåller även data om den skogsmark som köptes av Korsnäs AB 2002. Både Bass och Fagus innehåller geografisk information som är kopplad till data som beskriver skogens egenskaper. Fagus innehåller hela 498 729 avdelningar varav 296 726 är skog. Bass är något mindre med sina 111 750 avdelningar, av dessa är 62 509 skog. I tabellerna finns uppgifter om mark, ståndort, skoglig beskrivning, planerade och utförda åtgärder, information om natur- och kulturvärden, mm.

Sveaskog AB har målklassat sin mark i samband med upprättande av ekologiska landskapsplaner vid certifieringen. Det är bara delar av målklassningen som är gjord i fält. Målklassen NO har delvis klassats utifrån uppgifter i indelningsregistren. Målklassen PG, cirka 3 miljoner hektar, har i egentlig mening inte målklassats. När dessa bestånd besöks i andra sammanhang gör man en bedömning av naturvärden och om det behövs ändras målklassningen. Vid till exempel avverkningar är det obligatoriskt att genomföra en naturvärdesbedömning av berört bestånd om det inte tidigare målklassats i fält.

Beståndsdata härrör från indelningar som är gjorda av Domänverket på 1980-talet. Sedan dess har materialet ajourhållits och korrigerats vid planering och åtgärder i enskilda avdelningar eller trakter.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Nyckelbiotopsinventering är genomförd på hela Sveaskog AB:s skogsinnehav. Till största delen har inventeringen gjorts med egen personal men vissa områden har inventerats av Skogsvårdsstyrelsen. Sveaskog AB har använt Skogsvårdsstyrelsens metodik för inventering och registrering av nyckelbiotoper. Uppgifter om nyckelbiotoper, naturreservat, domänreservat mm finns lagrade i databaserna och sammanställningar kan göras för data och som kartor. Statusen på reservaten är inte uppdaterad, stora delar av domänreservaten har omvandlats till naturreservat men de står fortfarande kvar som domänreservat i Sveaskog AB:s databaser. Uppgifter om Natura 2000 saknas i indelningsregistren, det finns heller ingen enhetlig rutin för hur dessa ska registreras. I Götaland har man en gemensam kartdatabas där Natura 2000 ingår vilket gör det möjligt att använda Natura 2000 som bakgrundsbild tillsammans med övrigt

³ Målklassade bestånd i reservat är ej medräknade.

kartmaterial. I Norrbotten har man en liknande modell. Några sammanställningar eller annan företagsövergripande information om Natura 2000 i de egna skogarna finns inte på Sveaskog AB.

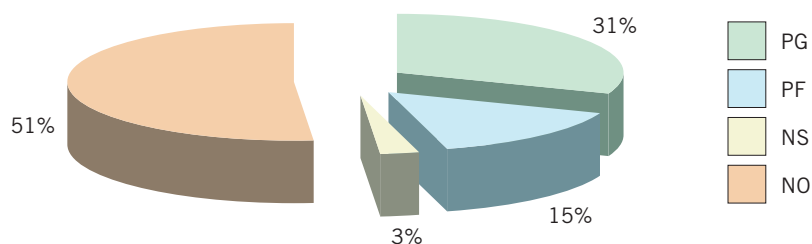
Kulturvärden är inte inventerade av Sveaskog AB. Enligt policy ska däremot all tillgänglig information utnyttjas, anskaffas från Länsstyrelser och Lantmäteriet och användas. Det finns dock ingen rutin för hur fornlämningar ska registreras eller hur information från länsstyrelsen ska användas. I Götaland ingår länsstyrelsens digitaliserade karta över fasta fornlämningar i den gemensamma kartdatabasen som nämns ovan. Norrbotten har också tillgång till digital information om fornlämningar och har denna i sitt GIS men inte i databaserna. Några sammanställningar eller annan företagsövergripande information om fasta fornlämningar eller kulturvärden finns inte på Sveaskog AB.

Sveaskog AB har inlett ett ”nytt naturvårdsarbete” med ambitiösa mål som det går att läsa mer om i kapitel 11.3 Pågående arbete.

Jämförelser med annan information

Skyddsvärd skog

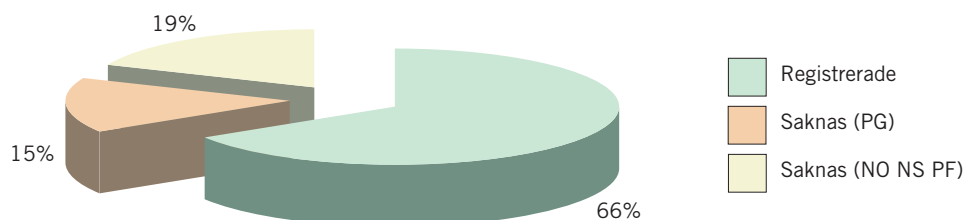
Inom områden som identifierats som skyddsvärda av länsstyrelserna har 149 528 hektar⁴ av Sveaskog AB:s produktiva skogsmark klassats som värdekärnor. Av denna areal hade 80 929 hektar (54 %) angivits naturvårdsmål (NS och NO) i förvaltarens målklassning.

FIGUR 10.1 Sveaskog AB:s målklassning inom de områden som länsstyrelserna klassat som värdekärnor.

Nyckelbiotoper

I Skogsstyrelsens databas för nyckelbiotoper var 497 nyckelbiotoper registrerade inom Sveaskog AB:s innehav. Av dessa var 328 (66 %) registrerade som nyckelbiotoper i Sveaskog AB:s indelningsregister. Av resterande 169 nyckelbiotoper var 76 målklassade som produktionsbestånd med generell hänsyn (PG).

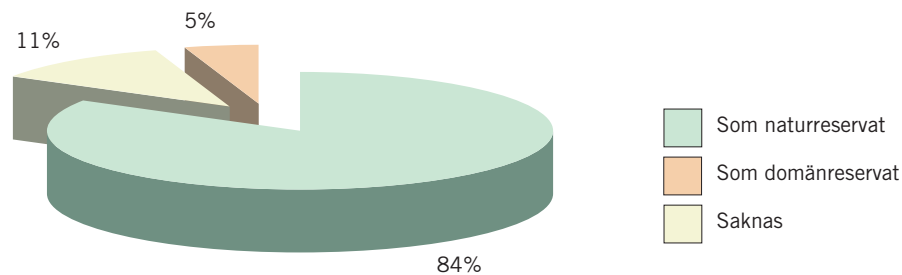

FIGUR 10.2 Nyckelbiotoper från Skogsstyrelsens databas jämförda med uppgifter om nyckelbiotoper i Sveaskog AB:s databaser.

⁴ Målklassad produktiv skogsmark enligt Sveaskog AB:s databaser.

Naturreservat

I Naturvårdsverkets databas NAVO fanns 49 812 hektar registrerade som naturreservat inom Sveaskog AB:s innehav. Av denna areal var 41 715 hektar (84 %) registrerade som naturreservat i Sveaskog AB:s indelningsregister. Ytterligare 5 766 (11 %) hektar av naturreservaten var registrerade som domänreservat i indelningsregistren. Resterande 2 331 hektar (5 %) saknade uppgift om skydd i registren.

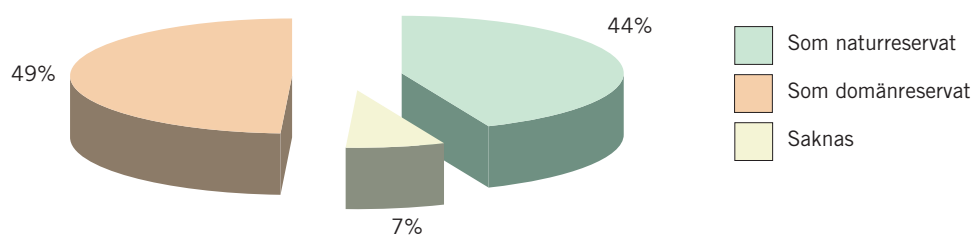

FIGUR 10.3 Naturreservat från Naturvårdsverkets databas NAVO jämförda med uppgifter om naturreservat och domänreservat i Sveaskog AB:s databaser.

Natura 2000

Av 85 694 hektar Natura 2000 områden i Naturvårdsverkets databas var 37 279 hektar (44 %) registrerade som naturreservat i Sveaskog AB:s indelningsregister. Ytterligare 6 207 hektar (7 %) av Natura 2000 områdena var registrerade som domänreservat. Resterande 42 208 hektar (49 %) saknade uppgift om skydd i registren. Det var stor skillnad mellan databaserna, i Fagus saknades information om 75 % av 46 575 hektar och i Bass om 19 % av 39 119 hektar.

Uppgifterna i har inte jämförts med de faktiska förhållandena när det gäller naturskyddet inom Natura 2000 områdena. Den information som redovisas här är därför av mer allmän karaktär. Av intresse för denna utredning är däremot att det inte finns några uppgifter om Natura 2000 i Sveaskogs indelningsregister.

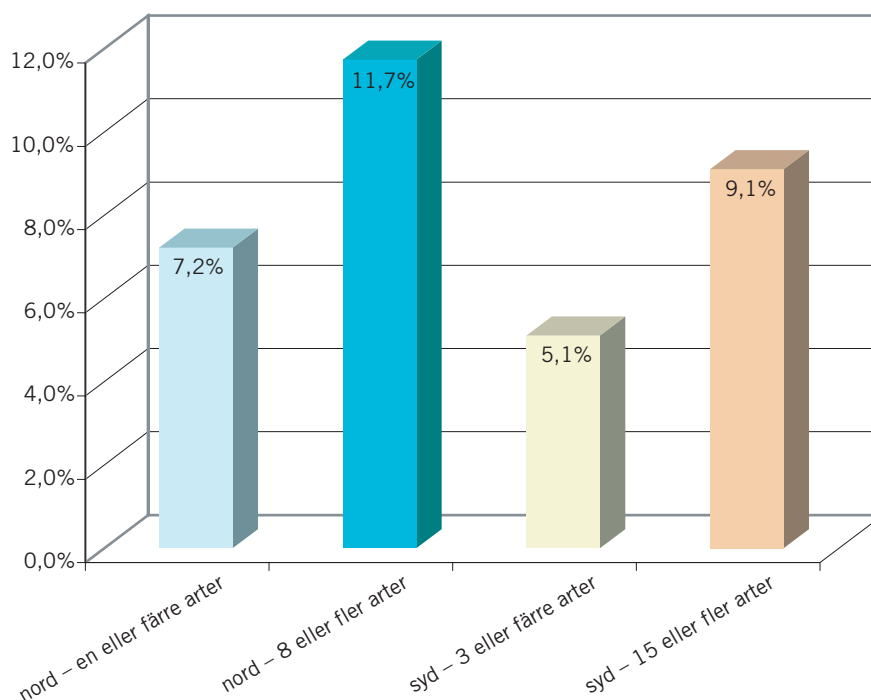

FIGUR 10.4 Natura 2000 områden från Naturvårdsverkets databas jämförda med uppgifter om naturreservat och domänreservat i Sveaskog AB:s databaser⁵.

Rödlistade arter

Samstämmigheten mellan Sveaskog AB:s målklassning och uppgifterna om rödlistade arter som registrerats i skog av ArtDatabanken var god men med en viss variation mellan databaserna. I norra Sverige var samstämmigheten god i både Fagus och Bass liksom i Fagus i södra Sverige. I Bass i södra Sverige däremot var skillnaden i målklassning marginell mellan kartblad med tre eller färre registrerade rödlistade arter och kartblad med 15 eller fler registrerade rödlistade arter.

⁵ Uppgifter om Natura 2000 saknas i Sveaskog AB:s databaser.

FIGUR 10.5 Andel av Sveaskog AB:s skogsmark med naturvårdsmål (målklass NO och NS) fördelad på ekonomiska kartor med högt eller lågt antal kända rödlistade arter i södra respektive norra Sverige.

Utredningens erfarenhet av tillgänglighet till data

Sveaskog AB krävde ett avtal med Naturvårdsverket innan man lämnade ut data från sina indelningsregister. Motivet för ett avtal var enligt Sveaskog AB att ett så omfattande material kunde skada företaget om det kom i orätta händer. Den överenskommelse som därefter upprättades av jurister på Sveaskog AB och Naturvårdsverket reglerar spridning av data och behörighet till data. Samtalen med Sveaskog AB om tillgång till beståndsdata för uppdraget startade i slutet av oktober 2002. Överenskommelsen var klar och undertecknad av båda parter 2003-03-19. Ett begränsat urval av data från Sveaskog AB:s indelningsregister var utredningen tillhanda 2003-04-01. Denna utdragna process, som var unik för kontakterna med Sveaskog AB, innebär att merparten av underlagsmaterialet för hela uppdraget blev rejält försenat.

Sveaskog AB var först av de statliga förvaltarna och storskogsbruket att överlämna information om sina nyckelbiotoper till Skogsstyrelsen. Nyckelbiotoperna har redovisats geografiskt genom ett digitalt kartmaterial med några tillhörande attributdata som biotopnamn, skoglig kontinuitet och historik.

På Sveaskog AB:s distriktskontor kan data om skog och naturvärden eller kartor hämtas från databaserna genom olika urval, som till exempel nyckelbiotoper eller bestånd med en viss målklass. Men det gäller att hitta personal med rätt kompetens, det är sällan man behärskar både *Fagus* och *Bass*. Det finns inga särskilda applikationer i *Bass* eller *Fagus* för leverans av data till andra system. Dataleveranser kräver att Sveaskog AB:s specialister finns tillgängliga och har tid med urval och bearbetning av materialet.

På Sveaskog AB:s hemsida finns uppgifter om skogsinnehavet i siffror och på kartor. Här presenteras också miljöpolicy, organisation mm (Sveaskog 2003C). Ekologiska landskapsplaner från "gamla Sveaskog" finns på Internet med möjlighet till sammanställningar och sökningar via karta eller formulär. Materialet är inte komplett men ett bra exempel på hur man kan redovisa naturreservat, domänreservat, nyckelbiotoper, spridningskorridorer, förstärkningsområden och skogar som skall skötas med natur-

vårdsinriktning mm (Sveaskog 2003A). Sveaskog AB vill idag inte ta ställning till om ekologiska landskapsplaner för hela innehavet kommer att presenteras på Internet.

Sveaskog AB presenterar 13 ”Fritidsområden” på Internet för att allmänheten ska ha ”glädje av den skog och de marker som tillhör hela svenska folket”. Presentationerna består av kartor och beskrivningar och kan nås via en översiktskarta eller namnlista. Broschyrer för varje område kan beställas eller skrivas ut från Internet med en enkel och praktisk utskriftsfunktion i pdf-format (Sveaskog AB 2003B).

Inom fritidsområdena finns markerade stigar och information om naturvärden och skogsbruk. Flera av dessa områden har eller kommer att få en högre status genom bildande av Ekoparker. För närvarande finns inga konkreta planer på att utöka antalet fritidsområden, arbetet koncentreras till Ekoparkerna som också presenteras på Internet. Ekoparkerna, främst i södra Sverige, kommer också att göras tillgängliga för allmänheten med markerade stigar och informationsskyltar.

Sveaskog AB inbjuder både allmänhet och organisationer att ta del av informationen om skog och naturvärden genom att besöka distriktskontoren. Certifieringen i FSC kräver också att informationen finns tillgänglig. Data av ekonomisk karaktär betraktas som företagshemlighet och lämnas inte ut. Myndigheter och forskning kan få ta del av regional eller nationell skoglig information (som inte betraktas som ekonomisk) och uppgifter om naturvärden om så önskas. Nyckelbiotoper verkar för närvarande vara undantagna från denna policy. Tillsammans med Skogsindustrierna förs samtal med Skogsstyrelsen om nyckelbiotopernas status och hur offentlig informationen om dessa ska vara.

Sammanfattning Sveaskog AB

Data:

- Målklassning av bestånd och inventering av nyckelbiotoper är genomförd på hela innehavet.
- Information om skog och naturvård för hela innehavet finns i databaser och kan sammanställas och bearbetas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Befintlig extern information om fasta fornlämningar används inte rutinmässigt.
- Uppgifter om Natura 2000 saknas i indelningsregistret.
- Uppdatering av naturreservat släpar efter.
- Befintlig information om nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen) används inte.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att tillgängligheten till informationen om naturvärden mm i databaserna är begränsade, främst på grund av förvaltarens attityd men också på grund av att det krävs insatser av ofta hårt belastade specialister för att leverera data.
- Inventeringen av nyckelbiotoper har sammanställts och överlämnats till Skogsstyrelsen. Det finns även ett avtal som tillåter Skogsstyrelsen att publicera nyckelbiotoperna på Internet. Diskussion om status och offentlighet pågår.
- Bra information om skogsinnehav, organisation, policys mm på Internet.
- Föredömlig presentation av ”Fritidsområden” och ekologiska landskapsplaner på Internet. Presentationerna omfattar dock bara mindre delar av innehavet.

10.2 Statens Fastighetsverk

Statens fastighetsverk har i uppdrag att med god ekonomi förvalta statens byggnader så att det nationella kulturarvet finns tillgängligt för allmänheten och att kulturvärden vårdas och bevaras. Statens fastighetsverk ska dessutom förvalta statens markinnehav och bedriva skogsproduktion. Uppdraget att bruka skogen utgår enbart från skogsvårdslagens första paragraf.

10.2.1 Fastighetsverket FD Skog

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal och produktiv skogsmark är hämtad från Statsskogsutredningen. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark i indelningsregister samt riksskogstaxeringens uppskattning av produktiv skogsmark i ej indelade områden. Reservaten är inte medräknade i arealen. Andel skog med naturvårdsmål är ställd i relation till den målklassade arealen och andel nyckelbiotoper till den inventerade arealen.

TABELL 10.3 Sammanställning över Fastighetsverket FD Skog:s innehav.

Total areal	6 560 000 ha	
Produktiv skogsmark	783 071 ha	
Målklassad skogsmark	419 512 ha	88 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	89 615 ha	21 %
Nyckelbiotopsinventering	419 512 ha	88 %
Nyckelbiotoper	63 441 ha	15 %
Inventering av kulturvärden	Rutin saknas	

För Fastighetsverket FD Skog finns alla skogliga data samlad i en relationsdatabas – Bass. Databasen är ett arv från Domänverket och kan beskrivas som två system; ett för de rent skogliga uppgifterna (Ireg) och ett för information om natur- och kulturvärden (Natur). Bass innehåller kartdata som är kopplade till data som beskriver skogens egenskaper. I tabellerna finns uppgifter om mark, ståndort, skoglig beskrivning, planerade och utförda åtgärder, information om natur- och kulturvärden, mm. Det råder en viss osäkerhet om hur mycket produktiv skogsmark man förvaltar. Osäkerheten beror på att stora arealer inte är indelade, däribland naturreservaten. Dessutom misstänker man att andelen produktiv skogsmark i det indelade materialet är överskattad, jämförelser med Riksskogstaxeringens material visar på betydligt mindre andel produktiv skogsmark. Beståndsdata härrör från indelningar som är gjorda av Domänverket på 1980-talet. Sedan dess har materialet ajourhållits och korrigerats vid planering och åtgärder i enskilda avdelningar eller trakter.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

I databasen Natur finns uppgifter om målklasser, naturreservat, nyckelbiotoper mm. Dessa uppgifter har uteslutande hämtats genom fältinventeringar som utförts av egen personal och som uppdrag av Foran Svenska AB och Skogsvårdsstyrelsen. Fältinventeringarna har i sin tur styrts av bland annat utsökningar i indelningsregistret. Naturreservat och domänreservat är inte målklassade eller inventerade på nyckelbiotoper däremot betraktar man i praktiken all skogsmark inom reservaten som tillhörande målklass NO. Skogsbiologernas system med poängsättning av bestånden har använts vid naturvärdesbedömningen. Natura 2000 finns inte inlagt i något register och det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om Natura 2000 på Fastighetsverket FD Skog.

Vid inventeringen av naturvärden fanns möjlighet för inventerarna att registrera kulturvärden och beskriva dessa men någon systematisk inventering är inte genomförd.

Sammanställningar eller annan företagsövergripande information om fasta fornlämningar eller kulturvärden finns inte på Fastighetsverket FD Skog. För Norrbottens län finns digitalt kartmaterial för fasta fornlämningar som hämtats hem och används som markeringar på kartorna. För övriga län har man ingen egen information utan hänvisar till skogsvårdsstyrelsernas kontroller av avverkningsanmälningar. Det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om kulturvärden eller fasta fornlämningar på Fastighetsverket FD Skogs innehav.

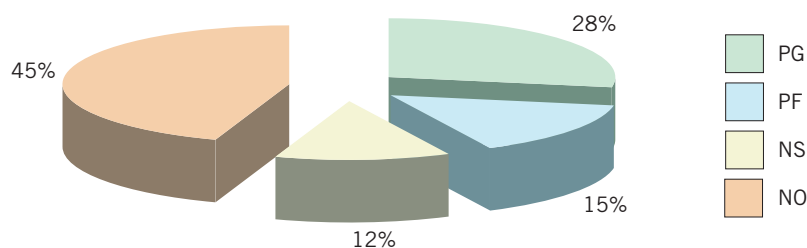
Statusen för nyckelbiotoperna i databasen Natur är inte helt entydig. Nyckelbiotopsstatus har registrerats i fem olika klasser med hänvisning till certifieringskriterier. Under inventeringens första år användes en av dessa för att klassificera nyckelbiotoper ovan odlingsgränsen. Denna klass har senare ändrat status till att beteckna områden som inte är nyckelbiotop. Eftersom denna klassning står för 20 % av nyckelbiotoperna skapar det en viss osäkerhet om det verkliga antalet.

Data i indelningsregistret består till stor del av gamla uppgifter som enligt förvaltaren själv innehåller stora överskattningar av markens produktionsförmåga. Troligen skulle en modern nyindelning ge andra resultat. Målklassning och nyckelbiotopsinventering bygger på sökningar i beståndsdata med påföljande fältbesök. Det material som finns i Natur kan därför sägas vara tillförlitligt men resterande bestånd som i praktiken kommit att klassas som PG kan mycket väl innehålla höga naturvärden men dessa framgår inte av beståndsdata.

Jämförelser med annan information

Skyddsvärda skogar

Inom områden som identifierats som skyddsvärda av länsstyrelserna har 95 266 hektar⁶ av Fastighetsverket FD Skogs produktiva skogsmark klassats som värdekärnor. Av denna areal hade 54 403 hektar (57 %) angivits naturvårdsmål (NO och NS) i förvaltarens målklassning.

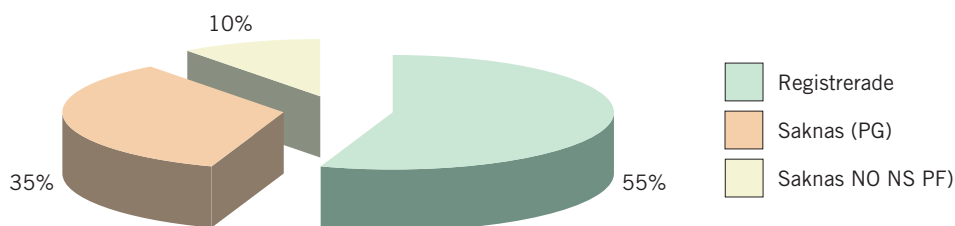
FIGUR 10.6 Fastighetsverket FD Skogs målklassning inom de områden som länsstyrelserna klassat som värdekärnor.

Nyckelbiotoper

I Skogsstyrelsens databas för nyckelbiotoper var 29 nyckelbiotoper registrerade inom Fastighetsverket FD Skogs innehav⁷. Av dessa var 16 (55 %) registrerade som nyckelbiotoper i Fastighetsverket FD Skogs indelningsregister. Av resterande 13 nyckelbiotoper var 10 målklassade som produktionsbestånd med generell hänsyn (PG).

⁶ Målklassad produktiv skogsmark enligt Fastighetsverket FD Skogs databaser.

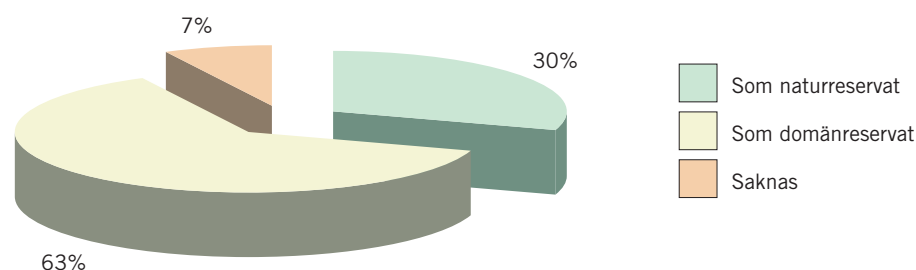
⁷ Indelad produktiv skogsmark

FIGUR 10.7 Nyckelbiotoper från Skogsstyrelsens databas jämförda med uppgifter om nyckelbiotoper i Fastighetsverket FD Skogs databaser.

Naturreservat

I Naturvårdsverkets databas NAVO fanns 109 561 hektar naturreservat inom Fastighetsverket FD Skogs innehav⁸. Av denna areal var 32 719 hektar (30 %) registrerad som naturreservat och ytterligare 68 646 hektar (63 %) som domänreservat i Fastighetsverket FD Skogs indelningsregister. Resterande 8 196 hektar (7 %) saknade uppgift om skydd i registren.

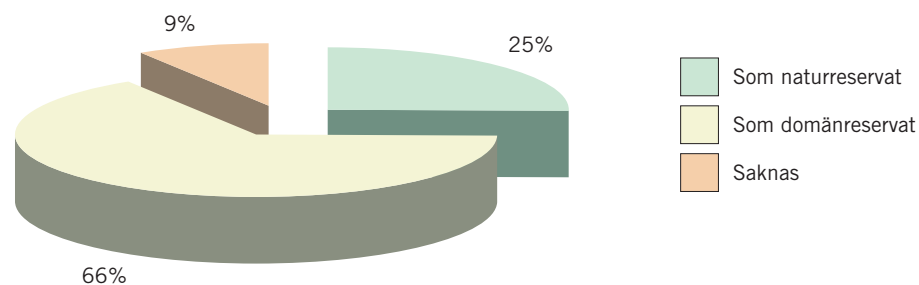

FIGUR 10.8 Naturreservat från Naturvårdsverkets databas NAVO jämförda med uppgifter om naturreservat och domänreservat i Fastighetsverket FD Skogs databaser.

Natura 2000

Av 104 277 hektar Natura 2000 områden i Naturvårdsverkets databas var 26 326 hektar (25 %) registrerade som naturreservat och ytterligare 68 548 hektar (66 %) som domänreservat i Fastighetsverket FD Skogs indelningsregister. Resterande 9 353 hektar (9 %) saknade uppgift om skydd i registren.

Uppgifterna i har inte jämförts med de faktiska förhållandena när det gäller naturskyddet inom Natura 2000 områdena. Den information som redovisas här är därför av mer allmän karaktär. Av intresse för denna utredning är däremot att det inte finns några uppgifter om Natura 2000 i Fastighetsverket FD Skogs indelningsregister.

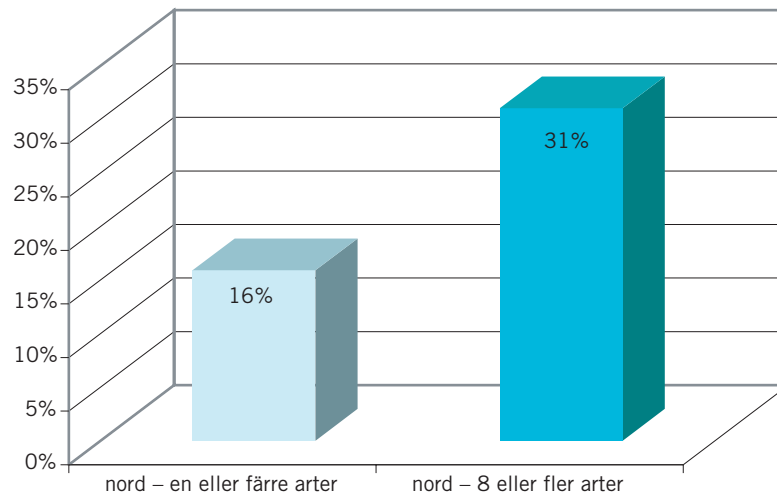
FIGUR 10.9 Natura 2000 områden från Naturvårdsverkets databas jämförda med uppgifter om naturreservat och domänreservat i Fastighetsverket FD Skogs databaser⁹.

⁸ Indelad produktiv skogsmark

⁹ Uppgifter om Natura 2000 saknas i Fastighetsverket FD Skogs databaser.

Rödlistade arter

Samstämmigheten mellan Fastighetsverket FD Skogs målklassning och uppgifterna om rödlistade arter som registrerats i skog av ArtDatabanken var god. Inom kartblad med 1 rödlistad art var andelen naturvårdsklassad skogsmark 16 % och inom kartblad med mer än 8 rödlistade arter var motsvarande siffra 31 %.

FIGUR 10.10 Andel av Fastighetsverket FD Skogs skogsmark med naturvårdsmål (målklass NO och NS) fördelad på ekonomiska kartor med högt eller lågt antal kända rödlistade arter.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Fastighetsverket FD Skog bad om ett avtal med Naturvårdsverket innan man lämnade ut data från sina indelningsregister. Motivet för ett avtal var enligt Fastighetsverket FD Skog att ett så omfattande material kunde skada företaget om det kom i orätta händer. Naturvårdsverket och Fastighetsverket FD Skog kom snabbt fram till en skrivning som reglerade spridning och behörighet till data. Strax därefter hade Fastighetsverket FD Skog levererat all data från sina databaser.

Data är lagrad på en central server i Östersund. Distriktskontoren har bara tillgång till data för det egna området men kan för övrigt göra samma utsökningar och sammanställningar som huvudkontoret. Distriktskontoren har problem med utskrift av kartor på grund av programvaran. De kartor som skrivs ut kan till exempel helt sakna information om naturvärden. För leveranser av data krävs bistånd av specialist.

Fastighetsverket har enligt egen uppgift hittills lämnat ut information om naturvärden och skog till alla som frågar. Efterfrågan uppges vara liten. Man har lämnat ut resultat av inventeringar, kartor med restriktioner och utdrag ur tabeller. Det finns uppgifter från naturvårdsorganisationer och rennäring som motsäger detta, man anser att det kan vara svårt att få någon information. Till exempel har löften om att bland annat få ta del av målklassning inom vissa områden inte infriats.

På Statens Fastighetsverks hemsida kan man hitta uppgifter om markinnehav, policys, kontaktpersoner och översiktskarta men inga skogliga sammanställningar eller information om naturvärden (Statens Fastighetsverk 2003). För närvarande finns inga konkreta planer på att lägga ut mer informationsmaterial på Internet. Möjligen kan man komma att presentera resultat från inventeringar eller liknande.

Idag finns ingen lokal information i form av naturstigar, informationstavlor eller liknande. Inte heller några foldrar eller broschyrer har tagits fram för att föra ut information om skog eller naturvård. Det finns inga planer på att producera den typen av information.

Sammanfattning Fastighetsverket FD Skog

Data:

- Målklassning av bestånd och inventering av nyckelbiotoper är genomförd på produktiv skogsmark där skogsbruk bedrivs.
- Information om skog och naturvård för hela innehavet finns i databaser och kan sammanställas och bearbetas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Befintlig (extern) information om fasta fornlämningar används inte rutinmässigt.
- Uppgifter om Natura 2000 saknas i indelningsregistret.
- Uppdatering av naturreservat släpar efter.
- Befintlig information om nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen) används inte.
- Statusen på nyckelbiotoperna är osäker eftersom vissa koder ändrats under inventeringen.
- Flera brister i geografisk data upptäcktes under utredningen.
- Det råder osäkerhet om den produktiva skogens omfattning och kvaliteten på beståndsdata.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att tillgängligheten till information om naturvärden mm från databaserna är god. Data levererades snabbt och i önskad omfattning. Andra källor i intervjuerna motsäger delvis denna bild, man uppges bli hänvisad till distriktskontor där det saknas kompetens att ta fram det önskade materialet.
- Information om innehav mm på Internet är minimal.
- Ingen lokal information som skyltning vid vandringsleder eller liknande. Inget informationsmaterial för allmänheten.
- Inga planer på att förbättra informationsutbudet.

10.2.2 Fastighetsverket FD Jord

Skogssällskapet har hand om drift och skötsel av Fastighetsverket FD Jords innehav förutom Stenhammar, cirka 1 200 hektar produktiv skogsmark, som brukas av Ståthållarämbetet och delar av Bogesundlandet, 585 hektar produktiv skogsmark, som sköts av Skogsvårdsstyrelsen. Stenhammar och Bogesund ingår i sammanställningarna för målklassning och nyckelbiotopsinventering. Övriga beskrivningar och bedömningar gäller innehavet som sköts av Skogssällskapet.

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal och produktiv skogsmark är lämnad av förvaltaren. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark och andel skog med naturvårdsmål till den målklassade arealen.

TABELL 10.4 Sammanställning över Fastighetsverket FD Jord:s innehav.

Total areal	24 207 ha	
Produktiv skogsmark	12 989 ha	
Målklassad skogsmark	12 268 ha	94 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	1 202 ha	9,8 %
Nyckelbiotopsinventering	12 268 ha	94 %
Nyckelbiotoper	280 ha	2,3 %
Inventering av kulturvärden	Rutin saknas	

För samtliga fastigheter som Skogssällskapet har hand om, förutom en, finns skogsbruksplan i Skogssällskapets eget format. Planerna är certifieringsanpassade och målklassade enligt Skogsstyrelsens system. I Skogssällskapets förvaltningsplan kan de olika planerna slås samman och skapa ett gemensamt planerings- och statistikunderlag för hela innehavet. Planerna finns på Skogssällskapets kontor i Vänersborg.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Inventering av nyckelbiotoper och målklassning gjordes vid upprättande av respektive skogsbruksplan. Registreringen av nyckelbiotoperna i planerna har varierat mellan planläggarna och har därför ingen entydig struktur. Det finns en tabell för nyckelbiotoper men den har inledningsvis i huvudsak använts för att redovisa nyckelbiotoper som fanns registrerade i Skogsstyrelsens databas. Objekt som upptäcktes i inventeringen registrerades i beskrivningsfält i form av löpande text. Numera har rutinen ändrats och alla nyckelbiotoper ska registreras i den härför avsedda tabellen. I dagsläget är det alltså osäkert vilken kvalitet en sammanställning av nyckelbiotoper i förvaltningsplanen håller. I jämförelsen med Skogsstyrelsens uppgifter om nyckelbiotoper har uppgifter från båda registreringsformerna räknats med.

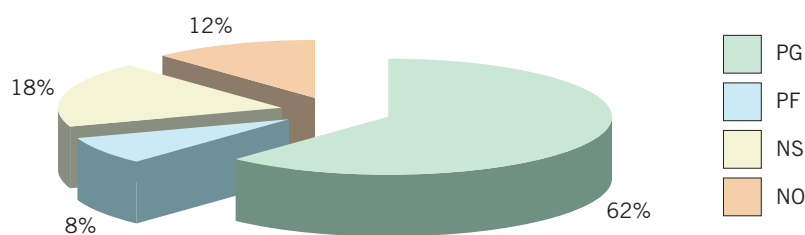
Naturreservat eller Natura 2000 har inte registrerats systematiskt i skogsbruksplanerna. Här har man ofta valt att göra en separat plan eller del av plan för den del av en fastighet som omfattas av naturreservat. Metoden fungerar förmodligen i den praktiska skötseln av innehavet men ger inget underlag för sammanställningar och statistik.

Spontana uppgifter om kulturvärden och fornlämningar finns angivna i skogsbruksplanerna men någon inventering är inte genomförd. Det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om kulturvärden eller fasta fornlämningar på Fastighetsverket FD Jords innehav.

Jämförelser med annan information

Skyddsvärda skogar

Inom områden som identifierats som skyddsvärda av länsstyrelserna har 524 hektar¹⁰ av Fastighetsverket FD Jords produktiva skogsmark klassats som värdekärnor. Av denna areal hade 159 hektar (30 %) angivits naturvårdsmål (NO och NS) i förvaltarens målklassning.

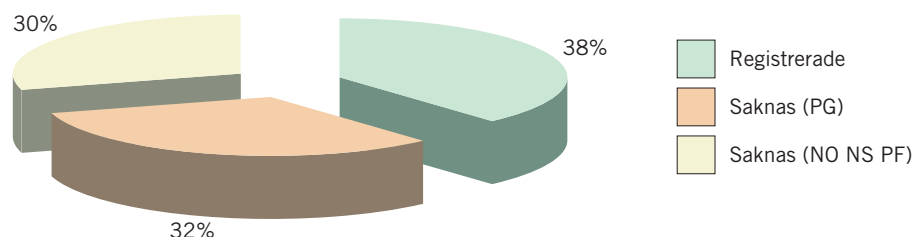

FIGUR 10.11 Fastighetsverket FD Jords målklassning inom de områden som länsstyrelserna klassat som värdekärnor.

Nyckelbiotoper

I Skogsstyrelsens databas för nyckelbiotoper var 34 nyckelbiotoper registrerade inom Fastighetsverket FD Jords innehav. Av dessa var 13 (38 %) registrerade som nyckelbiotoper i Fastighetsverket FD Jords indelningsregister. Av resterande 21 nyckelbiotoper var 11 målklassade som produktionsbestånd med generell hänsyn (PG).

¹⁰ Målklassad produktiv skogsmark i levererade skogsbruksplaner.

FIGUR 10.12 Nyckelbiotoper från Skogsstyrelsens databas jämförda med uppgifter om nyckelbiotoper i Fastighetsverket FD Jords skogsbrukplaner¹¹.

Naturreservat och Natura 2000

I Naturvårdsverkets databas NAVO fanns 446 hektar naturreservat inom Fastighetsverket FD Jords¹² innehav. I Naturvårdsverkets databas för Natura 2000 fanns 1 970 hektar registrerade. Eftersom rutin saknas för registrering av naturreservat och Natura 2000 i skogsbruksplanerna saknas uppgifter för hur mycket som är känt.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

För den oinvidige kan det vara svårt att få kännedom om att Statens fastighetsverk förvaltar skog i södra Sverige. På Internet finns uppgifter om skogsinnehav för en del av jordegendomarna. Där kan man även finna någon enstaka beskrivning av skog och historik (Statens Fastighetsverk 2003). Uppgifter om skog och natur betraktas som offentlig handling enligt tryckfrihetsförordningen 2 kap. 1-2§§ (SFS 1949:105). Via skogssällskapet som på uppdragsbasis sköter fastigheterna i Svealand och Götaland kunde denna utredning få ta del av data ur skogsbruksplanerna som finns samlade på kontoret i Vänersborg. I förvaltningsplanen kan skogssällskapet göra sammanställningar och utsökningar över hela innehavet.

Sammanfattning Fastighetsverket FD Jord (Skogssällskapet)

Data:

- Målklassning av bestånd och inventering av nyckelbiotoper är genomförd på 94 % av den produktiva skogsmarken.
- Befintlig information kan sammanställas och bearbetas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Befintlig information om fasta fornlämningar används inte rutinmässigt.
- Uppgifter om Natura 2000 saknas i skogsbruksplanerna.
- Rutin för registrering av naturreservat i skogsbruksplanerna saknas.
- Otydlig rutin för registrering av nyckelbiotoper som enligt uppgift förbättrats nyligen.
- Jämförelserna med andra källor pekar på brister i Fastighetsverket FD Jords naturvärdesbedömningar.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att tillgängligheten till information om naturvärden mm från de gröna skogsbruksplanerna är god. Data levererades snabbt, i ett format och i önskad omfattning.
- Attityden till tillgänglighet hos förvaltaren är positiv – all information är offentlig handling.
- Dålig kännedom inom Statens Fastighetsverk om var förvaltningen av skog i södra Sverige är placerad i organisationen.

¹¹ Skogsbruksplaner som levererats av Skogssällskapet.

¹² Indelad produktiv skogsmark

- Information om innehav mm på Internet saknas.
- Ingen lokal information som skyltning vid vandringsleder eller liknande. Inget informationsmaterial för allmänheten.
- Inga planer på att förbättra informationsutbudet.

10.3 Fortifikationsverket

Fortifikationsverket förvaltar statliga fastigheter som Försvarsmakten sedan hyr för sin verksamhet. Större delen av marken används som övningsfält och skjutfält. Att tillgodose Försvarsmaktens behov är överordnat skogsbruket; skogsbruk bedrivs där så är möjligt och är ”försvarsanpassat”.

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal och produktiv skogsmark är hämtad från Statsskogsutredningen. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark. Andel skog med naturvårdsmål och nyckelbiotoper är ställd i relation till den målklassade arealen i de levererade skogsbruksplanerna.

TABELL 10.5 Sammanställning över Fortifikationsverkets innehav.

Total areal	422 000 ha	
Produktiv skogsmark	107 000 ha	
Målklassad skogsmark	cirka 75 000 ha ¹³	70 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	7 501 ha	12,3 %
Nyckelbiotopsinventering	cirka 75 000 ha ¹⁴	70 %
Nyckelbiotoper	970 ha	1,6 %
Inventering av kulturvärden	Rutin saknas	

Fortifikationsverket har ingen samlad databas över sitt skogsinnehav. Det finns däremot cirka 500 skogsbruksplaner på skogsinspektörernas kontor i Karlshamn, Skövde, Stockholm, Östersund och Luleå. Varje plan omfattar som regel ett övningsområde eller skjutfält. Planerna är upprättade av olika leverantörer. Det har varit anbuden vid upphandlingen av uppdragen som styr val av leverantör. De äldre planerna finns enbart i pappersformat. De nyare skogsbruksplanerna är certifieringsanpassade gröna planer i Skogsstyrelsens-, Forestmans- eller pcSkogs planprogram. Målklassning enligt Skogsstyrelsens system finns i de gröna planerna. På naturreservat där ersättning utgått och på ”militära övnings impediment” saknas målklassning. Enligt ett ramavtal med försvarsmakten ska planerna förnyas inom 10 år. Fortifikationsverket beräknar att ha nya gröna planer på hela innehavet där skogsbruk kan bedrivas, ca 100 000 hektar, senast 2005. Hittills är cirka 75 000 hektar planlagt enligt förvaltaren. På grund av tillgänglighetsproblem till försvarets övnings- och skjutfält har en stor del av den produktiva skogsmarken klassats som ”militärt övnings impediment”. Dessa områden saknar i regel skogliga beskrivningar och har heller inte inventerats på natur- eller kulturvärden. Oklarheten om skogens status såsom varande skogsmark eller ej vållar ofta problem vid myndighetskontakter och tolkningssvårigheter vid lagtilämpning mm. Fortifikationsverket för samtal med flera instanser om detta problem.

¹³ Uppgift från förvaltaren, till utredningen levererade skogsbruksplaner omfattade 60 971 hektar målklassad skogsmark.

¹⁴ Uppgift från förvaltaren, till utredningen levererade skogsbruksplaner omfattade 60 971 hektar skogsmark där inventering av nyckelbiotoper genomförts.

Fortifikationsverket upprättar i samarbete med Försvarsmakten även så kallade övnings- och miljöanpassade skötselplaner för övnings- och skjutfält (ÖMAS). Syftet med dessa är att uppfylla de nationella miljömålen samt att på ett strukturerat sätt långsiktigt bevara fältens användbarhet för utbildningsverksamheten, vårda natur- och kulturmiljön samt i möjlig mån ta tillvara markens och skogens avkastningsförmåga. Alla områden som innehåller höga naturvärden som Natura 2000 mm ska på sikt beskrivas i en ÖMAS. Fältarbete, remisser mm är klart för ÖMAS över Skövde och Revingehed. Skövde beräknas vara fastställd under 2003, Revingehed ska revideras under 2004. Totalt hoppas man färdigställa cirka 29 600 hektar (varav 18 000 hektar skog) under 2003. Ytterligare drygt 67 000 hektar (varav 33 700 hektar skog) är påbörjade. Upprättande av ÖMAS innebär inventeringar av naturvärden, inhämtning av befintlig information från bland andra Lantmäteriet, SGU, Länsstyrelsen, kommuner, Skogsvårdsstyrelsen och eventuellt Naturvårdsverket. Befintliga skogsbruksplaner integreras i ÖMAS och där så behövs upprättas helt nya planer. (Mer om ÖMAS i kapitel 11.3 Pågående arbete)

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

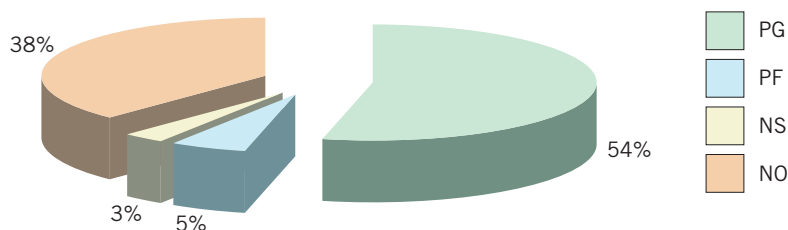
Inventering av nyckelbiotoper har genomförts i samband med nyindelning men även som särskild inventering. Liksom vid indelningsarbetet har Fortifikationsverket anlitat externa inventerare vid inventering av nyckelbiotoper. Totalt är cirka 75 000 hektar inventerade. Resterande areal kommer att vara inventerad senast december 2003 enligt en överenskommelse med Skogsstyrelsen. Informationen om nyckelbiotoper finns i de certifieringsanpassade gröna planerna men även i olika dokument från inventerarna. Det finns ingen central sammanställning av nyckelbiotoper, informationen får sökas ur respektive plan.

I de nyproducerade gröna planerna finns länsstyrelsens registrerade fasta fornlämningar inlagda som markeringar i kartan, information i beståndsdata är däremot inte obligatoriskt. Det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om kulturvärden eller fasta fornlämningar på Fortifikationsverkets innehav.

Jämförelser med annan information

Skyddsvärda skogar

Inom områden som identifierats som skyddsvärda av länsstyrelserna har 3 291 hektar¹⁵ av Fortifikationsverkets produktiva skogsmark klassats som värdekärnor. Av denna areal hade 1 341 hektar (41 %) angivits naturvårdsmål (NO och NS) i förvaltarens målklassning.

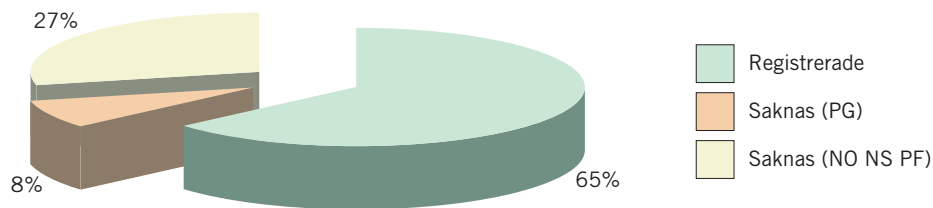
FIGUR 10.13 Fortifikationsverkets målklassning inom de områden som länsstyrelserna klassat som värdekärnor.

Nyckelbiotoper

I Skogsstyrelsens databas för nyckelbiotoper var 62 nyckelbiotoper registrerade inom Fortifikationsverkets innehav¹⁶. Av dessa var 40 (65 %) registrerade som nyckelbio-

¹⁵ Målklassad produktiv skogsmark i levererade skogsbruksplaner.

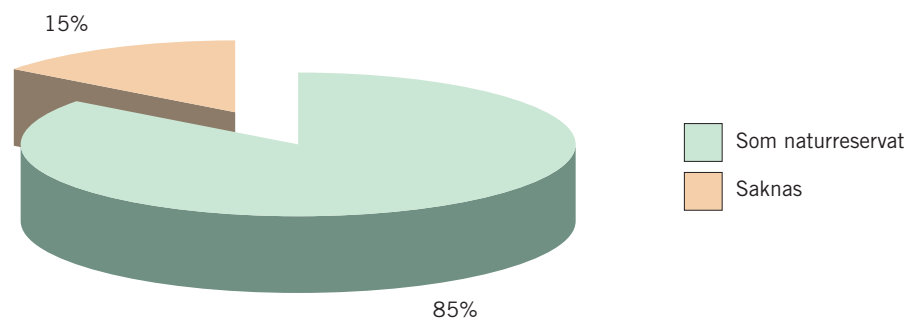
toper i Fortifikationsverkets skogsbruksplaner. Av resterande 22 nyckelbiotoper var 5 målklassade som produktionsbestånd med generell hänsyn (PG).

FIGUR 10.14 Nyckelbiotoper från Skogsstyrelsens databas jämförda med uppgifter om nyckelbiotoper i Fortifikationsverkets skogsbruksplaner.

Naturreservat

I Naturvårdsverkets databas Navo fanns 141 hektar naturreservat inom Fortifikationsverkets innehav¹⁷. Av dessa var 120 hektar (85 %) registrerade som naturreservat i Fortifikationsverkets skogsbruksplaner. I Naturvårdsverkets databas för Natura 2000 fanns 4 666 hektar registrerade. Eftersom rutin saknas för registrering av Natura 2000 i skogsbruksplanerna kan bedömning av hur mycket som är känt inte göras.

FIGUR 10.15 Naturreservat från Naturvårdsverkets databas NAVO jämförda med uppgifter om naturreservat och domänreservat i Fortifikationsverkets skogsbruksplaner.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Gröna skogsbruksplaner finns i digital form hos inspektörerna och hos respektive planproducent. De äldre planerna förvaras i pärmar av inspektörerna .

Fortifikationsverket betraktar skogsbruksplaner och övriga inventeringar som offentlig handling enligt tryckfrihetsförordningen 2 kap. 1-2§§ (SFS 1949:105). Däremot kan det vara ganska besvärligt att få tillgång till digital plandata. Det fanns ingen förteckning över skogsbruksplanerna eller var dessa förvaras. Det krävdes kontakt med samtliga skogsinspektörer och i de flesta fall även med planleverantör för att få tillgång till data. En tidskrävande process som dessutom var förenad med vissa kostnader.

De olika planformaten gör att sammanställningar kräver stor manuell arbetsinsats, om de ens är möjliga. Planerna från Forestmans- och Skogsstyrelsens planprogram kunde levereras för sammanställningar och bearbetning i ArcView vilket däremot inte gick med planerna från pcSkog trots försök som utfördes av egen personal. I de gröna planerna från Forestman kan man få sammanställningar på uppgifter som krävs i SMÖR 14a § SVL men dessa blir ofullständiga om flera uppgifter finns för samma bestånd. Om det till exempel finns ett fornminne i en nyckelbiotop kommer

¹⁶ Produktiv skogsmark i levererade skogsbruksplaner.

¹⁷ Produktiv skogsmark i levererade skogsbruksplaner.

bara en av uppgifterna med i sammanställningen. Fortifikationsverket levererar årlig statistik på avverkningar och skogsvård men utöver uppgifterna till Statsskogsutredningen har man inte gjort några andra sammanställningar under senare år.

På Internet finns inga uppgifter om skogen förutom innehavets storlek. När det gäller natur- eller kulturvärden på Fortifikationsverkets innehav finns heller inga uppgifter på nätet. En kortfattad beskrivning och en broschyr om ÖMAS finns på Fortifikationsverkets hemsida (Fortifikationsverket 2003). Fortifikationsverket har ingen information till allmänheten ute i skogen eller i tryckt form och har heller inga planer på någon sådan information.

Sammanfattning Fortifikationsverket

Data:

- Målklassning av bestånd och inventering av nyckelbiotoper är genomförd på cirka 70 % innehavet. Målklassningen och stora delar av nyckelbiotopsinventeringen är gjorda i samband med nyindelning.
- Sammanställningar och bearbetningar kan enbart göras för enskilt övningsområde eller skjutfält.
- Samlad information för förvaltningen saknas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Befintlig information om fasta fornlämningar används inte rutinmässigt.
- Uppgifter om Natura 2000 saknas i indelningsregistret. Kartor finns på kontoren.
- Information om naturreservat finns i de gröna skogsbruksplanerna. Resultatet i jämförelsen mellan Naturvårdsverkets information om Naturreservat och uppgifterna i skogsbruksplanerna uppges bero på att flera av planer levererades som fältmaterial, kvalitetskontroll var inte genomförd.
- Fortifikationsverket har bäst resultat av undersökta förvaltare i jämförelsen med Skogsstyrelsens nyckelbiotoper.
- Befintlig information om nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen) används inte.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att tillgängligheten till data om naturvärden är begränsad på grund av att skogsbruksplanerna är utspridda i landet och i olika format. En stor del av informationen kan inte sammanställas och bearbetas i externa system.
- Attityden till tillgänglighet hos förvaltaren är positiv – all information är offentlig handling.
- På Internet finns bara uppgift om storleken på innehavet.
- Ingen skyltning eller informationstavlor i områden som används av allmänheten.

10.4 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är central förvaltningsmyndighet på miljöområdet och skall vara pådrivande och samlande i miljöarbetet. Verkets arbete skall syfta till att främja hållbar utveckling. Naturvårdsverket ska för statens räkning förvärva särskilt värdefulla naturområden och har också i uppdrag att underhålla byggnader, fördela skötselanslag och ta fram riktlinjer och strategier för områdesskyddet.

Markinnehav och skyddad skog

Uppgifter om Naturvårdsverkets innehav är hämtade från Naturvårdsverkets databas över verkets fastighetsbestånd (NAFFS)¹⁸. Uppgifter om total areal i nationalparker och naturreservat är hämtade från Naturvårdsverkets databas NAVO. Uppgifter om

¹⁸ Innehav 2003-12-31.

skyddad produktiv skog i nationalparker och naturreservat är hämtade från Naturvårdsverkets rapporter 4707 och 5282 (Naturvårdsverket 1997; Naturvårdsverket 2003B).

TABELL 10.6 Sammanställning över Naturvårdsverkets innehav och skyddad skog i Sverige.

Naturvårdsverkets innehav, total areal	1 222 611 ha	
Naturvårdsverkets innehav, landareal	1 152 779 ha	
Total areal i nationalparker och naturreservat	4 776 000 ha	
Skyddad produktiv skog i nationalparker och naturreservat	856 000 ha	3,8 % ¹⁹
Skyddad produktiv skog i nationalparker och naturreservat (ej fjällnära)	195 937 ha	0,93 % ²⁰

Skogsmarken på Naturvårdsverkets fastigheter är inte avsedd för skogsbruksändamål. Det finns därför inga egentliga skogliga data för Naturvårdsverkets innehav. Däremot finns det uppgifter om total areal och landareal i NAFFS. Det är en databas i Microsoft Access som huvudsakligen är avsedd för fastighetsförvaltning och därmed sammanhängande ekonomiadministration.

Information om skyddad mark finns i Naturvårdsregistret (NVR). Länsstyrelserna rapporterar in uppgifter om nya områden och Naturvårdsverket administrerar databasen som innehåller uppgifter om areal, naturtyp mm. Geografisk information om skyddad mark finns i NAVO som administreras av Lantmäteriet, Metria. Innehållet består av kartdata och kan länkas till NVR. Ytorna består i regel av en nationalpark, naturreservat eller del av naturreservat om det är uppdelat i flera områden. I NVR och NAVO finns också uppgifter om naturvårdsområden och naturminnen.

Det finns också en mer detaljerad indelning av nationalparker och naturreservat nedanför den fjällnära gränsen. Indelningen är gjord på skogstyp och bygger på satellitbildskartering utförd av Lantmäteriet, Metria 2003 (Naturvårdsverket 2003B). En motsvarande kartering av skogstyper i det fjällnära området gjordes i slutet av år 2003 genom omtolkning av fjällvegetationskartan.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Naturinventeringar som grund för inrättande av naturreservat, nationalparker, naturminnen och djurskyddsområden har utförts under lång tid, dels som landsomfattande inventeringar, dels genom länsstyrelsernas regionala inventeringar. Från början av 1970-talet bedrev länsstyrelserna ett omfattande inventerings- och planeringsarbete som sammanställdes i kommunvisa inventeringar och länsvisa naturvårdsprogram. En landsomfattande inventering av urskogar utfördes 1978-82 av Naturvårdsverket och länsstyrelserna i samarbete med skogsvårdsorganisationen. Andra nationella inventeringar har genomförts för våtmarker samt för ängs och hagmarker. Naturvårdsverket och länsstyrelserna har vidare upprättat sammanställningar över riksintressanta områden för naturvård och friluftsliv inom ramen för den fysiska riksplaneringen. Nationella planer för naturvård har getts ut av Naturvårdsverket genom Naturvårdsplan för Sverige, Myrskyddsplanen, Bevarandeplanen för odlingslandskapet och Nationalparksplanen. Flera länsstyrelser har genomfört inventeringar på olika teman, t ex värdefulla lövskogar. En mycket omfattande samlad registrering av värdefulla naturområden har gjorts inom ramen för Natura 2000-processen. Utöver nationella och regionala inventeringar på olika teman har dessutom ett stort antal inventeringar utförts av enskilda områden i samband med reservatsutredningar.

¹⁹ Andel skyddad produktiv skog ställd i relation till Sveriges produktiva skogsmark.

²⁰ Andel skyddad produktiv skog ställd i relation till Sveriges produktiva skogsmark (ej fjällnära).

Flertalet naturinventeringar har dokumenterats genom skrivna rapporter. Materialet har använts bland annat för beskrivningar av och motiven för områdesskydd och ingår i besluten om naturreservat och nationalparker. Även externt inventeringsmaterial används – till exempel nyckelbiotopinventeringen – och besluten innehåller i många fall ett kondensat av kända natur- och kulturvärden och har ofta hänvisningar till källmaterial.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Databasen över innehavet (NAFFS) och NVR finns på Naturvårdsverket. För leverans till utredningen krävdes assistans av en konsult. Den geografiska informationen till NVR finns i databasen NAVO som administreras av Lantmäteriet Metria i Luleå. Materialet från samtliga databaser levererades snabbt och i önskat format.

Naturvårdsverkets hemsida innehåller information om nationalparker och naturreservat och Natura 2000. Här finns korta beskrivningar av skyddsformerna och tabeller över skyddad areal där naturreservaten redovisas länsvis. Beskrivningar av nationalparkerna med karta kan nås via en Sverigekarta. För Natura 2000 finns en sökfunktion där man via karta eller objektnamn kan få fram enkla beskrivningar, vägkarta och detaljkarta. Mer information om skyddade områden finns på länsstyrelsernas hemsidor.

Sammanfattning Naturvårdsverket

Data:

- Databas med uppgifter om arealer finns för innehavet.
- Nationella, regionala och områdesvisa inventeringar finns i stort antal publicerade rapporter.
- En grov indelning i skogstyper i naturreservaten har utförts av Naturvårdsverket och kommer att vara tillgänglig i VicNatur (se 11.3 Pågående arbete).
- Data om fornminnen saknas. Information om kulturvärden i värdefulla kulturlandskap ingår i många publicerade rapporter.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att tillgängligheten till informationen om förvaltarens innehav är begränsad eftersom det krävdes en konsult för att exportera databasen.
- Geografisk information om skyddade områden (NAVO) levererades snabbt och i önskat format av Lantmäteriet Metria.
- Naturvårdsverket och länsstyrelserna arbetar aktivt med att göra naturreservat och nationalparker kända, tillgängliga och attraktiva för allmänheten.
- Bra information om nationalparker på Internet.
- Länsstyrelsernas information om naturreservat på Internet är av mycket varierande kvalitet.

10.5 AB Göta kanalbolag

AB Göta kanalbolag är ett av staten helägt bolag som bedriver kanal- och fastighetsrörelse. I fastighetsrörelsen ingår förvaltning av skog, mark och fastigheter som såväl historiskt som praktiskt är kopplad till kanalen. Markinnehavet som uppgår till drygt 4 000 hektar är beläget i norra Västergötland mellan Vänern och Vättern.

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal är hämtad från Statsskogsutredningen och produktiv skogsmark från skogsbruksplanerna. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark. Andel skog med naturvårdsmål och nyckelbiotoper är ställd i relation till den målklassade arealen i de levererade skogsbruksplanerna.

TABELL 10.7 Sammanställning över AB Göta kanalbolags innehav.

Total areal	4 072 ha	
Produktiv skogsmark	3 560 ha	
Målklassad skogsmark	3 560 ha	100 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	217 ha	6,1 %
Nyckelbiotopsinventering	3 560 ha	100 %
Nyckelbiotoper	15 ha	0,4 %
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering	

Skogsinnehavet finns beskrivet i 8 skogsbruksplaner (Forestman) som upprättats av egen personal 1996 – 1997. Under åren 1999 – 2002 har markerna målklassats och planerna uppdaterats till gröna skogsbruksplaner delvis med hjälp av extern konsult från Sveaskog AB. Sammanställningar och bearbetningar kan göras för hela innehavet.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Särskild naturvärdesinventering är gjord av extern konsult 2001. Materialet finns i pappersform men nyckelbiotoper mm finns angivna i skogsbruksplanerna.

Information om fornminnen och kulturvärden finns slumpvis i skogsbruksplanerna. Någon inventering av kulturvärden är inte genomförd och material från länsstyrelsen har inte använts. Det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om kulturvärden eller fasta fornlämningar på Fastighetsverket FD Jords innehav.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

AB Göta kanalbolag lämnar ut önskade uppgifter ur skogsbruksplanerna till såväl myndigheter som privatpersoner.

Gröna skogsbruksplaner finns i digital form (Forestman) och i pärmar på skogvaktarens kontor i Sjötorp. För läsning av data krävs programvara för skogsbruksplanerna. Efter konvertering kan data exporteras till andra GIS-program, till denna utredning anlitas en konsult för konverteringen.

Sammanställningar för skogsinnehavet; målklasser, beståndsålder mm kan göras centralt genom sammanslagning av skogsbruksplanerna. Även sammanställningar av naturvärden som naturreservat, biotopskydd, naturvårdsavtal och nyckelbiotoper kan göras i planen.

AB Göta kanalbolag har ingen skoglig information på Internet, däremot ett stort utbud av aktiviteter. Det finns inga informationstavlor eller foldrar och broschyrer om skog och natur. Enligt uppgift från förvaltaren är nytt informationsmaterial under framtagning och detta kommer att användas såväl för framställning av tryckta alster som publicering på Internet.

Sammanfattning AB Göta kanalbolag

Data:

- Målklassning av bestånd och inventering av nyckelbiotoper är genomförd på hela skogsinnehavet
- Information för hela innehavet kan sammanställas och bearbetas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas hos förvaltaren.
- Uppgifter om Natura 2000 saknas i skogsbruksplanerna.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att tillgängligheten till informationen om naturvärden mm från skogsbruksplanerna är god. Data levererades snabbt, i ett format och i önskad omfattning.
- Information om innehav mm på Internet saknas.
- Ingen lokal information om skog eller natur vid vandringsleder eller liknande. Inget informationsmaterial för allmänheten.
- Planer finns på att förbättra informationsutbudet.

10.6 Akademiska Hus AB

Akademiska Hus AB har som huvuduppgift att försörja universitet och högskolor med ändamålsenliga lokaler. Sju dotterbolag äger och förvaltar fastigheter. Skogsmarken finns i Bispgården i Jämtland och i Hällnäs, Västerbotten. Mitthögskolan som tidigare var hyresgäst i Bispgården har sagt upp alla avtal och det är osäkert vad som kommer att hända med innehavet.

Markinnehav och skoglig data

Uppgifter om total areal och produktiv skogsmark är hämtad från skogsbruksplanerna. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark. Andel skog med naturvårdsmål är ställd i relation till den målklassade arealen i de levererade skogsbruksplanerna.

TABELL 10.8 Sammanställning över Akademiska Hus AB:s innehav.

Total areal	592 ha	
Produktiv skogsmark	519 ha	
Målklassad skogsmark	519 ha	100 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	4 ha	0,8 %
Nyckelbiotopsinventering	Ingen inventering	
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering	

Innehav och organisation är oförändrad sedan Statskogsutredningen. Skogsmarken finns beskriven i två skogsbruksplaner upprättade av Skogssällskapet 1998 och 2001. Innehavet är målklassat men eftersom förvaltaren inte är certifierad fanns inga ambitioner om viss nivå för naturvårdsklasserna enligt Skogssällskapet.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Nyckelbiotopsinventering är inte genomförd på innehavet trots att skogsbruksplanerna är upprättade 1998 och 2001. Någon inventering av kulturvärden är inte genomförd och information om fasta fornlämningar från länsstyrelsen har inte använts. Det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om natur- och kulturvärden eller fasta fornlämningar på Akademiska Hus AB:s innehav.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Skogsbruksplanerna finns i pärmar hos förvaltaren i Umeå och digitalt hos Skogssällskapet i Vilhelmina. Skogssällskapet levererade snabbt och problemfritt utskrifter av planerna i pdf-format.

Det finns ingen information om skog eller natur på förvaltarens hemsida.

Sammanfattning Akademiska Hus AB

Data:

- Skogsbruksplan med målklassning finns för hela skogsinnehavet
- Information för hela innehavet kan sammanställas och bearbetas.
- Inventering av nyckelbiotoper saknas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas hos förvaltaren.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut befintlig information om naturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- Information om innehav mm på Internet saknas.

10.7 Banverket

Banverket tog över ansvaret för cirka 25 000 fastigheter från Affärsverket Statens Järnvägar 1 januari 2003. Huvuduppgiften är att ansvara för drift och förvaltning av statens spåranläggningar. Banverkets markinnehav består i huvudsak av mark under och i anslutning till järnvägsspåren.

Markinnehav och skoglig data

Uppgifter om total areal saknas. Uppgifter om produktiv skogsmark är hämtad från Statsskogsutredningen. För Banverkets skogliga innehav finns ingen dokumentation enligt förvaltaren. Det bedrivs heller inget skogsbruk på marken som fungerar som en säkerhetszon för järnvägen

TABELL 10.9 Sammanställning över Banverkets innehav.

Total areal	Uppgift saknas
Produktiv skogsmark	c:a 2 500 ha
Målklassad skogsmark	Ingen inventering
Nyckelbiotopsinventering	Ingen inventering
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Vid projektering av nya sträckningar av järnvägen genomförs en förstudie med översiktliga beskrivningar av miljöförhållandena inom de områden som studeras. I det fortsatta utredningsarbetet ska det ingå en miljökonsekvensbeskrivning som ska godkännas av länsstyrelsen.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Eftersom information om natur- och kulturvärden saknades för innehavet kunde heller ingen bedömning av tillgänglighet göras.

Sammanfattning Banverket

Data:

- Inget skogsbruk på den förvaltade marken.
- Information om skogsinnehavet saknas.
- Information om natur- eller kulturvärden saknas.

Tillgänglighet:

- Ingen bedömning.

10.8 Harpsunds nämnden

Harpsunds nämnden är en egen myndighet under Finansdepartementet. Nämnden svarar för driften av de två donationsfastigheterna Harpsund och Yxtaholm utanför Flen i Södermanland.

Markinnehav och skoglig data

Samtliga uppgifter är lämnade av förvaltaren. Andel målklassad mark och nyckelbiotopsinventering är ställd i relation till produktiv skogsmark. Andel skog med naturvårdsmål och nyckelbiotoper är ställd i relation till den målklassade arealen.

TABELL 10.10 Sammanställning över Harpsunds nämndens innehav.

Total areal	1 917 ha	
Produktiv skogsmark	1 291 ha	
Målklassad skogsmark	1 291 ha	100 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	101 ha	7,8 %
Nyckelbiotopsinventering	1 291 ha	100 %
Nyckelbiotoper	17 ha	1,3 %
Inventering av kulturvärden	1 291 ha	100 %

Innehav och organisation är oförändrad sedan Statsskogsutredningen. Skogsmarken finns beskriven i två gröna skogsbruksplaner som upprättades av Skogsvårdsstyrelsen 1999. Målklassning gjordes vid skogsbruksplanläggningen. Skogsbruksplanerna uppdateras kontinuerligt av förvaltaren på Harpsund.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Skogsvårdsstyrelsen inventerade nyckelbiotoper 1999 och dessa finns registrerade i skogsbruksplanerna och redovisade på Skogens pärlor. Länsstyrelsen har avgränsat och informerat om ett Natura 2000 område som totalt omfattar 13 hektar.

Det finns information om kulturvärden och fasta fornlämningar för hela Harpsunds innehav. Institutionen för Landskapsplanering vid SLU har gjort en Bebyggelsehistorisk översikt över området. Som underlag för arbetet har man bland annat använt lantmäteriakter från Lantmäteriverkets forskningsarkiv, fornlämningsregistret och Kammararkivets landskapshandlingar. Även Länsstyrelsen har gjort inventeringar i samband med upprättandet av en åtgärdsplan för fastigheten.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Skogsbruksplanerna finns i pärmar och digitalt (pcSkog) hos förvaltaren på Harpsund. Information om Natura 2000, kulturvärden och fasta fornlämningar finns hos förvaltaren på Harpsund. Full öppenhet råder när det gäller tillgänglighet till informationen, önskad data lämnas ut till den som frågar i de format som är praktiskt möjliga. Förvaltaren levererade snabbt och problemfritt önskat material.

På Internet finns ingen information om innehavet men en hemsida är under konstruktion. Innehavet är tätortsnära och välbesökt av allmänheten. Sörmlandsleden går genom fastigheten och via föreningens hemsida kan man få information om vandringen på Harpsund. Förvaltaren har ställt i ordning parkeringsplatser för allmänheten.

Sammanfattning Harpsundsnämnden

Data:

- Målklassning av bestånd och inventering av nyckelbiotoper är genomförd på hela innehavet.
- Samlad information om naturvärden för förvaltningen finns.
- Kulturvärden och fasta fornlämningar är inventerade på hela innehavet.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut befintlig information om naturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- Attityden till tillgänglighet hos förvaltaren är positiv – all information behandlas som offentlig handling.
- Information om nyckelbiotoper finns hos Skogsstyrelsen.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet men man planerar en hemsida.
- Ingen skyltning eller informationstavlor i områden som används av allmänheten.

10.9 Loussavaara-Kiirunavaara AB (LKAB)

LKAB är ett internationellt, högteknologiskt malmförädlingsföretag som är helägt av svenska staten. Brytningen sker vid två underjordiska järnmalmgruvor; i Kiruna och Malmberget. Råmalmen från dem förädlas till sinterfines, pellets och specialprodukter. Skogsmarken är koncentrerad till Malmberget och Svappavaara. Skogsbruk bedrivs på innehavet i Malmberget.

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal är hämtad från Statsskogsutredningen och uppgift om produktiv skogsmark är lämnad av förvaltaren.

TABELL 10.11 Sammanställning över LKAB:s innehav.

Total areal	1 306 ha
Produktiv skogsmark	838 ha
Målklassad skogsmark	Ingen grön plan
Nyckelbiotopsinventering	Ingen inventering
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering

En skogsbruksplan för innehavet vid Malmberget (Robsam 1:1) har upprättats av Skogsvårdsstyrelsen 1989. Skogsbruksplanen är av äldre traditionell typ och saknar såväl målklassning som uppgifter om nyckelbiotoper mm. Planen uppdateras av förvaltaren när skogliga åtgärder utförs på fastigheten.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Skogs och Miljöredovisning (SMÖR) från 2002 finns för fastigheten Robsam 1:1. Av denna framgår att inga särskilda natur- eller kulturvärden finns på fastigheten. Inga inventeringar av natur- eller kulturvärden har genomförts i förvaltarens regi.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Skogsbruksplanen och Skogs- och Miljöredovisning finns på förvaltarens kontor i Malmberget. Skogs- och Miljöredovisning har lämnats till Skogsvårdsstyrelsen. Förvaltaren har inte haft några förfrågningar om information men avgör från fall till fall om man lämnar ut uppgifter.

På Internet finns ingen information om innehavet.

Skogen i Malmberget är välbesökt av allmänheten och det finns flera spår och stigar som sköts av kommunen och föreningar.

Sammanfattning LKAB

Data:

- Äldre skogsbruksplan finns.
- Skogs- och Miljöredovisning finns.
- Grön skogsbruksplan med målklassning saknas.
- Inventering av nyckelbiotoper ej genomförd.
- Information om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas hos förvaltaren.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut den sparsamma informationen om naturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- Bedömning görs från fall till fall innan information om innehavet lämnas ut.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.
- Ingen skyltning eller informationstavlor i områden som används av allmänheten.

10.10 Luftfartsverket

Luftfartsverket är ett affärsdrivande statligt verk med ansvar för flygplatser, flygtrafikledning och flygsäkerhet. Skogen vid Landvetters flygplats ägs av ett dotterbolag till Luftfartsverket. Skogen fungerar i första hand som en barriär för buller och luftföroreningar.

Markinnehav och skoglig data

Uppgift om total areal är hämtad från Stadsskogsutredningen, övriga uppgifter är lämnade av förvaltaren. Andel målklassad mark, nyckelbiotopsinventering och inventering av kulturvärden är ställd i relation till produktiv skogsmark. Andel skog med naturvårdsmål och nyckelbiotoper är ställd i relation till den målklassade arealen.

TABELL 10.12 Sammanställning över Luftfartsverkets innehav.

Total areal	3 983 ha	
Produktiv skogsmark	2 389 ha	
Målklassad skogsmark	2 389 ha	100 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	182 ha	7,6 %
Nyckelbiotopsinventering	2 389 ha	100 %
Nyckelbiotoper	10 ha	0,4 %
Inventering av kulturvärden	1 614 ha	68 %

Uppgifter om skogsinnehavet finns samlat i två skogsbruksplaner från 1999. Planerna som är certifieringsanpassade är upprättade och hålls ajour av Skogssällskapet. Båda planerna är målklassade enligt Skogsstyrelsens modell.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Nyckelbiotopsinventering är genomförd i samband med planläggningen. Skogen vid Arlanda inventerades på kulturvärden och fornlämningar i samband med en utbyggnad. Ett naturreservat berör skogen vid Arlanda och finns registrerat i planen. Det finns inga sammanställningar eller företagsövergripande information om kulturvärden eller fasta fornlämningar på Luftfartsverkets innehav.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Skogsbruksplanerna finns i pärm hos förvaltarna på Arlanda och Landvetter och digitalt hos Skogssällskapet. Information om kulturvärden finns i en pärm hos förvaltaren på Arlanda. I dagsläget finns ingen samlad information för hela innehavet men Skogssällskapet kan slå ihop planerna för bearbetning och sammanställningar om så skulle önskas. Förvaltarna levererade snabbt och problemfritt önskat material.

På Internet finns ingen information om Luftfartsverkets skogar. Stigar och vägar utanför inhägnad mark kan användas av allmänheten. Förvaltarna har inga skyltar eller tavlor med information på innehavet.

Sammanfattning Luftfartsverket

Data:

- Certifieringsanpassad skogsbruksplan med målklassning finns för hela innehavet.
- Inventering av nyckelbiotoper är genomförd på hela innehavet.
- Sammanställningar och bearbetningar kan göras för innehavet om förvaltarna så önskar.
- Uppgifter om kulturvärden finns för 68 % av innehavet.
- Befintlig information om fasta fornlämningar används inte rutinmässigt.
- Information om naturreservat finns i skogsbruksplanerna.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut befintlig information om naturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- Bedömning görs från fall till fall innan information om innehavet lämnas ut.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.
- Ingen skyltning eller informationstavlor i områden som används av allmänheten.

10.11 Skogsvårdsorganisationen (SVO)

SVO omfattar Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna. Skogsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet med sektorsansvar för att implementera den antagna skogspolitiken. Skogsstyrelsen är dessutom chefsmyndighet för landets tio skogsvårdsstyrelser samt lantbruksenheten vid Länsstyrelsen Gotlands län. Skogsvårdsstyrelserna å sin sida är självständiga myndigheter med egen styrelse.

Skogsstyrelsen är förvaltare av statlig skogsmark men brukande och skötsel ligger hos skogsvårdsstyrelserna. På de flesta skogsvårdsstyrelser används fastigheterna i utbildnings- och rådgivningssyfte. På några pågår skogliga försök.

Markinnehav och skoglig data

Uppgifterna är lämnade av skogsvårdsstyrelserna. Andel målklassad mark, nyckelbiotopsinventering och inventering av kulturvärden är ställd i relation till produktiv skogsmark och andel skog med naturvårdsmål till den målklassade arealen.

TABELL 10.13 Sammanställning över Skogsvårdsorganisationens innehav.

Total areal	6 308 ha	
Produktiv skogsmark	5 280 ha	
Målklassad skogsmark	5 266 ha	100 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	622 ha	11,8 %
Nyckelbiotopsinventering	5 266 ha	100 %
Nyckelbiotoper	136 ha	2,6 %
Inventering av kulturvärden ²¹	927 ha	18 %

Grön skogsbruksplan finns för all skogsmark som förvaltas av Skogsvårdsstyrelsen förutom ett naturreservat i Borås kommun. Sammanställningar över skogsinnehav, målklasser mm kan göras för varje fastighet men för sammanställningar över hela innehavet krävs att samtliga planer förs över till en gemensam plan. Överföring till en gemensam plan för hela innehavet är inte särskilt komplicerat men ännu inte genomfört.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Uppgifter om naturreservat, Natura 2000, nyckelbiotoper, fornlämningar mm finns i några av planerna. Tillgängliga uppgifter finns dessutom i Kotten. Kotten är Skogsvårdsorganisationens GIS-applikation där man hanterar uppgifter om fastigheter, ägare, avverkningar, uppgifter om naturvärden mm.

Nyckelbiotopsinventering är klar på all mark som förvaltas av Skogsstyrelsen. Större delen har inventerats enligt Skogsstyrelsens egen metod (Norén 1999) medan vissa fastigheter inventerats vid upprättandet av grön plan.

Inventering av kulturvärden är genomförd på delar av innehavet genom projektet Skog & Historia. Skog & Historia är ett samarbete mellan Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen och bedrivs regionalt tillsammans med länsstyrelser, skogsvårdsstyrelser, länsarbetsnämnder, och läns museer. Inventeringsresultatet samlas i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister samt i Skogsstyrelsens digitala register Kotten.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Planerna finns lagrade digitalt på respektive skogsvårdsstyrelse men kan även nå centralt från Skogsstyrelsen. I dagsläget finns ingen samlad information för hela innehavet men Skogsstyrelsen kan slå ihop planerna för bearbetning och sammanställningar om så skulle önskas. Skogsvårdsstyrelserna levererade snabbt och problemfritt önskade uppgifter.

Inga gröna planer eller skoglig information finns utlagda på Internet. På Skogens pärlor finns uppgifter om nyckelbiotoperna (Skogsstyrelsen 2003).

Flera fastigheter används av skogsvårdsstyrelserna för utbildning och information. Här finns också markerade leder och stigar med skyltar både som allmän information och i utbildningssyfte. Användningen och syftet med innehaven varierar mellan skogsvårdsstyrelserna.

Sammanfattning Skogsstyrelsen

Data:

- Gröna skogsbruksplaner med målklassning finns för hela innehavet.
- Inventering av nyckelbiotoper är genomförd på hela innehavet.
- Sammanställningar och bearbetningar kan göras för innehavet om förvaltaren så önskar.
- Uppgifter om kulturvärden finns för cirka 18 % av innehavet.

²¹ Skog & Historia

- Befintlig digital information om fasta fornlämningar finns i Kotten.
- Information om naturreservat och Natura 2000 finns i Kotten.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut befintlig information om naturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- Information om innehavet lämnas ut till den som så önskar.
- Nyckelbiotoperna finns tillgängliga på Skogens pärlor.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.
- Skyltar och informationstavlor finns i några områden, främst i utbildningssyfte.

10.12 Specialfastigheter Sverige AB

Specialfastigheter Sverige AB är ett helstatligt fastighetsbolag som långsiktigt ska äga och förvalta specialfastigheter för offentliga myndigheter över hela landet. Fastigheterna består av kriminalvårdsfastigheter, räddningsskolor, specialskolor och vissa försvarsfastigheter.

Markinnehav och skoglig data

Uppgifterna är lämnade av Specialfastigheter Sverige AB och i vissa fall av deras hyresgäster. Andel målklassad mark, nyckelbiotopsinventering och inventering av kulturvärden är ställd i relation till produktiv skogsmark och andel skog med naturvårdsmål till den målklassade arealen.

TABELL 10.14 Sammanställning över Specialfastigheter i Sverige AB:s innehav.

Total areal	607 ha	
Produktiv skogsmark	511 ha	
Målklassad skogsmark	485 ha	95 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	55 ha	11,4 %
Nyckelbiotopsinventering	84 ha	16 %
Nyckelbiotoper	0 ha	0 %
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering	

Skogsmarken på fastigheterna i Eksjö kommun finns beskriven i två gröna skogsbruksplaner upprättade år 2000 av Södra på hyresgästens initiativ. Fastigheterna i Mark och Skövde har också gröna planer från år 2000, även dessa upprättade av Södra. På fastigheten i Kopparberg upprättade Skogsvårdsstyrelsen en grön skogsbruksplan år 2000.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

På fastigheten i Kopparberg inventerade Skogsvårdsstyrelsen nyckelbiotoper i samband med upprättandet av den gröna skogsbruksplanen. På resten av innehavet har ingen inventering av nyckelbiotoper genomförts. Inventering av kulturvärden har inte genomförts på innehavet.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Planerna för fastigheterna i Eksjö finns i pärmar hos hyresgästen, förvaltaren har inte tillgång till dessa. Övriga planer finns i pärmar på förvaltarens distriktskontor.

Bearbetningar eller sammanställningar av skoglig data eller uppgifter om naturvärden för hela innehavet kan inte göras av förvaltaren.

Det finns inga uppgifter om skog eller naturvärden på förvaltarens hemsida (Specialfastigheter i Sverige AB 2003).

Sammanfattning Specialfastigheter Sverige AB

Data:

- Gröna skogsbruksplaner med målklassning finns för 95 % av innehavet.
- Inventering av nyckelbiotoper är genomförd på 16 % av innehavet.
- Sammanställningar och bearbetningar kan inte göras för innehavet.
- Uppgifter om kulturvärden och fornlämningar saknas.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut befintlig information om naturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.

10.13 Statens Jordbruksverk/Jordfonden

Jordfonden förvaltas av Statens Jordbruksverk. Jordfondsfastigheterna ska användas främst för att främja en från allmän synpunkt lämplig utveckling av företag inom jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen. Fastigheterna ska också användas för att främja bosättning och sysselsättning i glesbygd. En jordfondsfastighet skall avyttras så snart ändamålet med förvärvet kan tillgodoses.

Jordfondsfastigheterna skall i avvaktan på försäljning förvaltas så rationellt som möjligt med hänsyn till omständigheterna. Detta innebär dock inte att skogsbruk bedrivs på fastigheter som förvaltas av Jordfonden.

Markinnehav fördelat per län 2002.12.31

Uppgifterna är lämnade av Jordfonden. För innehavet finns inga skogliga data tillgänglig.

TABELL 10.15 Sammanställning över Jordfondens innehav.

Län	Total areal i hektar	Skogsmark i hektar
Stockholm	38	21
Uppsala	13	3
Södermanland	13	13
Gotland	14	8
Blekinge	210	195
Halland	182	160
Västra Götaland	1 240	1 164
Värmland	1 349	1 343
Dalarna	12 719	12 111
Gävleborg	753	703
Västernorrland	104	104
Jämtland	3	1
Västerbotten	2 232	2 225
Summa	18 869	18 051

Jordfonden upprättar inga skogsbruksplaner på sina fastigheter. Som framgår av tabellen ovan ligger en stor del av verksamheten i Dalarna. På Länsstyrelsen i Dalarna arbetar fyra skogsmästare med ekonomisk värdering av fastigheter. Värderingarna kräver oftast fältbesök, i princip planläggning av fastigheten. Om det finns färska skogsbruksplaner upprättade av Skogsvårdsstyrelsen används data från dem vid värderingen. Värderingsdata lagras i värderingsprogrammet. Arbets sättet i övriga Sverige varierar, det är inte alltid man låter värdera fastigheter före överlåtelse eller avyttring. När man värderar är det oftast med hjälp av extern konsult.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Arbets sättet i Dalarna skiljer sig från resten av landet. Skogsvårdsstyrelsen har utbildat de skogsmästare som arbetar vid Länsstyrelsen i Dalarna som nu kan identifiera nyckelbiotoper. När nyckelbiotoper upptäcks rapporteras dessa till Skogsvårdsstyrelsen som inventerar och registrerar dem. När överlåtelse eller försäljning blir aktuell kontrollerar man om det finns registrerade nyckelbiotoper i Skogsvårdsstyrelsens databas, rapporterade objekt återfinns förhoppningsvis då bland de registrerade. Någon egen information om natur- eller kulturvärden finns inte på Jordfonden.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Uppgifter om innehavets storlek finns hos respektive länsstyrelse och även samlat på Statens jordbruksverk/Jordfonden. Några andra uppgifter finns inte tillgängliga. Det finns inga uppgifter om skog eller naturvärden på Internet.

Sammanfattning Statens jordbruksverk/Jordfonden

Data:

- Uppgift om innehavets storlek finns.
- Gröna skogsbruksplaner och målklassning saknas.
- Information om naturvärden saknas.
- Uppgifter om kulturvärden och fornlämningar saknas.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren snabbt lämnade ut befintlig information om storleken på innehavet.

10.14 Svenska kraftnät

Svenska Kraftnät är ett statligt affärsverk och en myndighet med uppgift att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt och driftsäkert kraftöverföringssystem. Svenska Kraftnät äger och driver stamnätet för elkraft.

Utredningen har inte haft kontakt med någon ansvarig för skog på Svenska Kraftnät. För mer information hänvisas till Statsskogsutredningen.

10.15 Svenska Skogsplantor AB

Svenska Skogsplantor ägs av Sveaskog AB. Bolaget var vid starten 1994 i huvudsak en producent av frö och plantor. Idag profilerar sig Svenska Skogsplantor mer och mer som en rikstäckande entreprenör av skogstjänster. Svenska Skogsplantor AB bedriver inget skogsbruk. Den skogsmark man förvaltar ligger i anslutning till plantskolorna.

Markinnehav och skoglig data

Uppgifter om total areal och produktiv skogsmark är hämtad från Statsskogsutredningen. För Svenska Skogsplantor AB:s skogliga innehav finns ingen dokumentation enligt förvaltaren.

TABELL 10.16 Sammanställning över Svenska Skogsplantor AB:s innehav.

Total areal	1 500 ha
Produktiv skogsmark	200 ha
Målklassad skogsmark	Ingen inventering
Nyckelbiotopsinventering	Ingen inventering
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering

Det bedrivs inget skogsbruk på marken som fungerar mest som skydd runt plantskolorna. Skogsbruksplaner eller andra skogliga data saknas för innehavet.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Inga inventeringar av natur- eller kulturvärden är genomförda på Svenska Skogsplantor AB:s innehav.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Eftersom information om natur- och kulturvärden saknades för innehavet kunde heller ingen bedömning av tillgänglighet göras.

Sammanfattning Svenska Skogsplantor AB

Data:

- Inget skogsbruk på den förvaltade marken.
- Information om skogsinnehavet saknas.
- Information om natur- eller kulturvärden saknas.

Tillgänglighet:

- Ingen bedömning.

10.16 Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)

Sveriges geologiska undersökning (SGU) är central förvaltningsmyndighet för frågor om landets geologiska beskaffenhet och mineralhantering. Skogsmarken utgör en mycket liten del av SGU:s markinnehav som enligt Statsskogsutredningen var 130 hektar. Den är dessutom fördelad på en mängd fastigheter över hela landet. Den exakta arealen skogsmark är inte känd.

Utredningen har inte haft kontakt med någon ansvarig för skog på Sveriges Geologiska Undersökning. För mer information hänvisas till Statsskogsutredningen.

10.17 Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)

Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) bedriver utbildning och forskning inom hela den agrara sektorn. Verksamheten är uppdelad i fem ansvarsområden:

- MAT – kvalitet i livsmedelkedjan
- DJUR – djurhållning, djurhälsa och djurskydd
- SKOG – skogsbruk och förädling av skogsråvara
- LAND – samspelet mellan produktion, rekreation och de levande naturresurserna
- STAD – skapande av mänskliga och biologiskt långsiktigt hållbara stadsmiljöer

SLU har som verksamhetsidé att utveckla kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans hållbara nyttjande av dessa.

Markinnehav och skoglig data

Uppgiften om total areal är hämtad från Statskogsutredningen. Övriga uppgifter är lämnade av förvaltaren. Andel målklassad mark, nyckelbiotopsinventering och inventering av kulturvärden är ställd i relation till produktiv skogsmark och andel skog med naturvårdsmål till den målklassade arealen.

TABELL 10.17 Sammanställning över Sveriges Lantbruksuniversitets innehav.

Total areal	5 715 ha	
Produktiv skogsmark	1 846 ha	
Målklassad skogsmark	252 ha	14 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	27 ha	10,9 %
Nyckelbiotopsinventering	252 ha	14 %
Nyckelbiotoper	0 ha	0 %
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering	

Grön skogsbruksplan finns bara färdig för Offer 5:2 som omfattar 252 ha skogsmark vilket motsvarar 14 % av den produktiva skogsmarken. Skogsvårdsstyrelsen har gjort planen och samtidigt inventerat nyckelbiotoper utan att finna några. Planen finns i pärm på förvaltarens kontor på Ulltuna. Grön skogsbruksplan är beställd för ytterligare drygt 800 hektar, planerna beräknas vara klara under 2004.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsen har inventerat naturvärden på vissa delar av innehavet som kan bli aktuella för reservat, diskussioner pågår. På fastigheten Offer 5:2 har nyckelbiotopsinventering genomförts i samband med upprättande av grön skogsbruksplan. Förvaltaren har inte inventerat kulturvärden på innehavet.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Den gröna skogsbruksplanen finns i pärm på förvaltarens kontor på Ulltuna. Där finns även länsstyrelsens information om det planerade reservatet. Förvaltaren har ingen information om fornlämningar eller kulturvärden på innehavet.

Det finns ingen information om innehavet på Internet.

Sammanfattning Sveriges Lantbruksuniversitet

Data:

- Gröna skogsbruksplaner med målklassning finns endast för 14 % innehavet.
- Inventering av nyckelbiotoper är bara genomförd på 14 % av innehavet.
- Sammanställningar och bearbetningar kan inte göras för innehavet.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren hade vissa problem med att sammanställa och lämna ut befintlig information om naturvärden mm men att önskade uppgifter slutligen kunde levereras.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.

10.18 Vasakronan AB

Vasakronan AB är ett statligt bolag med uppgift att äga och förvalta fast egendom och bedriva byggnadsadministration och därmed förenlig verksamhet. Man har renodlat sin verksamhet och har i dag en inriktning på kommersiella lokaler, framförallt kontor i Stockholm, Göteborg och Malmö. Redovisad skogsmark finns på Järvafältet norr om Stockholm.

Markinnehav och skoglig data

Uppgiften om total areal är hämtad från Statskogsutredningen. Övriga uppgifter är lämnade av förvaltaren.

TABELL 10.18 Sammanställning över Vasakronan AB:s innehav.

Total areal	485 ha
Produktiv skogsmark	245 ha
Målklassad skogsmark	Ingen grön plan
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	Ingen inventering
Nyckelbiotopsinventering	Ingen inventering
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering

En skogsbruksplan från 1995 finns hos förvaltaren. Skogsbruksplanen innehåller inga målklassningar eller andra uppgifter om natur- eller kulturvärden. Förvaltaren tänker avvakta beslut om områdets framtid innan uppdatering av skogsbruksplanen genomförs.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Förvaltaren har inte genomfört några egna inventeringar av natur- eller kulturvärden. I samband med diskussioner om områdets framtida status har ett flertal utredningar av naturvärdena genomförts av olika myndigheter. Förvaltaren har inte inventerat kulturvärden på fastigheten.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Skogsbruksplanen finns hos förvaltaren i Stockholm. Förvaltaren har ingen information om fornlämningar eller kulturvärden på innehavet.

Det finns ingen information om innehavet på Internet.

Sammanfattning Vasakronan AB

Data:

- Grön skogsbruksplan med målklassning saknas.
- Inventering av nyckelbiotoper saknas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas.

Tillgänglighet

- Ingen bedömning.

10.19 Vasallen AB

Vasallen AB är ett statligt aktiebolag med syfte att äga eller tillfälligt inneha de av försvarsmakten nedlagda försvarsfastigheterna. Man utvecklar och förädlar fastigheter och mark för att slutligen kunna sälja fastigheterna på kommersiella villkor. Vasallen äger för närvarande mark i Uddevalla, Botkyrka och Borås.

Markinnehav och skoglig data

Uppgiften om total areal är hämtad från Statskogsutredningen. Övriga uppgifter är lämnade av förvaltaren. Andel målklassad mark, nyckelbiotopsinventering och inventering av kulturvärden är ställd i relation till produktiv skogsmark och andel skog med naturvårdsmål till den målklassade arealen.

TABELL 10.19 Sammanställning över Vasallen AB:s innehav.

Total areal	510 ha	
Produktiv skogsmark	183 ha	
Målklassad skogsmark	169 ha	92 %
Skog med naturvårdsmål (NO+NS)	21 ha	12,5 %
Nyckelbiotopsinventering	16 ha	9 %
Nyckelbiotoper	0 ha	0 %
Inventering av kulturvärden	Ingen inventering	

I Uddevalla upprättade skogsvårdsstyrelsen en grön skogsbruksplan 2001. För innehavet i Botkyrka upprättade en konsult en grön skogsbruksplan i Holmen skogsplanprogram 2003. För innehavet i Borås saknas skogsbruksplan.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Skogsvårdsstyrelsen inventerade nyckelbiotoper i Uddevalla samtidigt som skogsbruksplanen upprättades. För övriga delar av förvaltarens skogsinnehav saknas inventeringar av kulturvärden. Förvaltaren har inte inventerat kulturvärden.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Skogsbruksplanerna finns i pärm hos förvaltaren på kontoren i Uddevalla och Botkyrka. Förvaltaren har ingen information om fornlämningar eller kulturvärden på innehavet.

Det finns ingen information om innehavet på Internet.

Sammanfattning Vasallen AB

Data:

- Grön skogsbruksplan med målklassning finns för 92 % av innehavet.
- Inventering av nyckelbiotoper är bara gjord på 9 % av innehavet.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att förvaltaren lämnade ut befintlig information om kulturvärden mm snabbt och i önskad omfattning.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.

10.20 Vattenfall AB

Vattenfall AB har som huvuduppgift att producera och leverera el i Sverige och i Europa. Bolaget äger och förvaltar fastigheter.

Innehavet har renodlats under senare år för att endast omfatta mark som är nödvändig för produktionen. Stora områden har överförts till dotterbolaget Vattenfall Fastighets AB för försäljning.

Markinnehav och skoglig data

Några exakta siffror på hur stort innehavet är i dag har inte gått att fram från Vattenfall AB eller Vattenfall Fastigheter AB. Uppgifterna i Statsskogsutredningen om att det finns skogsbruksplaner för de flesta fastigheter dementeras av samtliga kontaktpersoner.

Inventerade och registrerade natur- och kulturvärden

Några mindre områden i Vuollerim är noggrant inventerade av extern konsult. Informationen från kontaktpersonerna tyder på att inga natur- eller kulturvärden inventerats av förvaltaren på resten av innehavet.

Utredningens erfarenhet om tillgänglighet till data

Problem finns att nå ansvariga med kännedom om skogsinnehavet hos förvaltaren. Förvaltaren har ingen information om fornlämningar eller kulturvärden på innehavet.

Det finns ingen information om innehavet på Internet. Däremot finns det en trevlig beskrivning av Värnområden i Vuollerim på Vattenfall AB:s hemsida (Vattenfall AB 2003). Områdena sköts med inriktning att både bevara de biologiska värdena och fungera som rekreationsskogar. Stigar är markerade och det finns skyltar med information och även markeringar som visar upp enskilda arter.

Sammanfattning Vattenfall AB

Data:

- Grön skogsbruksplan med målklassning saknas.
- Inventering av nyckelbiotoper saknas.
- Uppgifter om kulturvärden saknas.
- Information om fasta fornlämningar saknas.

Tillgänglighet:

- Erfarenheten från utredningen är att det är svårt att få tag i ansvariga för skog och därmed uppgifter om naturvärden.
- På Internet finns inga uppgifter om innehavet.
- Värnområdena är föredömligt presenterade på Internet.

10.21 Vägverket

Huvuduppgifterna för Vägverket är bland annat planering, byggande och drift av det statliga vägnätet. Fastighetsinnehavet är knutet till vägbyggen och är i normalfallet tillfälligt. När vägen är byggd säljs fastigheterna.

Vägverket bedriver inget skogsbruk och har heller inga uppgifter eller register om skogliga naturvärden på sina fastigheter. För mer information hänvisas till Statsskogsutredningen.

Stor aspticka och lunglav på asp i Bäckmyrånget, Västerbottens län

FOTO: ANDREAS GARPEBRING

11. Analys av nuvarande förhållanden

11.1 Tillgänglig information

11.1.1 Fastighetsregistret och uppgifter om skogsmark

I lantmäteriverkets fastighetsregister finns rikstäckande geografisk information om fastigheter och uppgifter om ägare, adress, in-teckningar mm. Informationen kan levereras till kund på olika sätt, bland annat kan man köpa uppgifter via Internet. Skogsstyrelsen använder data från Lantmäteriverket i sin databas Kotten som hanterar skogsfastigheter, ägare, avverkningsanmälningar mm. Ett försök gjordes av utredningen att digitalt sammanställa en kartbild över hela det statliga skogsinnehavet med hjälp av Skogsstyrelsens data. Försöket misslyckades. Osäkerheten om vem som äger vad var för stor beroende på att ägarförteckningen inte är uppdaterad. Enligt Lantmäteriverket kan inte uppgifter om ägare i lagfart ändras om inte ägaren själv går till inskrivningsmyndigheten och begär ändring. Person- och organisationsuppgifter är inte obligatoriska. Lantmäteriverket har påtalat bristerna och önskar ändringar i

regelverket men än så länge utan resultat. Detta innebär i praktiken att det krävs en kostsam ägarutredning för att få fram vilka fastigheter som tillhör en viss förvaltare. Denna utredning valde att avstå från en sådan utredning. Därför saknas fullständig geografisk information om det statliga innehavet av skogsmark. Förhållandet att det saknas uppdaterad och tillgänglig geografisk information om det statliga innehavet av fastigheter och skogsmarker får anses anmärkningsvärd.

11.1.2 Skogsbruksplaner och databaser

Skogsbruksplaner har använts av skogsbruket under mycket lång tid. Syftet med skogsbruksplanen är att ge en bild av skogstillståndet och att hjälpa markägaren med underlag för beslut om skogliga åtgärder mm. De äldre planerna präglades av produktionsintresset. Under slutet av 1990-talet kom de så kallade gröna planerna som bland annat skiljer sig från de tidigare genom att dela in den produktiva skogsmarken i målklasser för produktion och miljö med inriktning på långsiktig skötsel. Överhuvudtaget har naturvärden fått större utrymme i de gröna planerna. I samband med att certifiering av skogsmark introducerades enligt de två systemen FSC och PEFC har de flesta leverantörer av skogsbruksplaner gjort sina produkter certifieringsanpassade.

Beståndsdata i databaser används av större skogsägare och innehåller som regel samma skogliga uppgifter som en skogsbruksplan. Databaserna är ofta skraddarsydda för att passa det aktuella företaget.

Nu mera är beståndsdata och övrig information ofta kopplad till ”digitala kartor” i geografiska informationssystem (GIS) i både skogsbruksplaner och databaser. GIS underlättar planeringen, man kan skapa olika tematiska kartor med hjälp av beståndsdata eller göra sammanställningar över områden genom att avgränsa dessa i kartan.

Tillgängligheten till data i skogsbruksplaner och databaser styrs givetvis av förvaltaren. Idag finns inga beståndsdata på Internet eller tillgängliga på något annat sätt för externa användare. Sveaskog AB:s och Fastighetsverket FD Skogs databaser liksom Fastighetsverket FD Jords plandata kunde levereras till utredningen för bearbetning i ArcView. Beståndsdata mm kunde bearbetas i MS Excel och MS Access. De flesta skogsbruksplanerna från Fortifikationsverket och AB Göta kanalbolag kunde också levereras för bearbetning i ovan nämnda programvaror. Från dessa förvaltare krävdes dock extern support för konvertering av data. Ytterligare några av Fortifikationsverkets planer kunde hämtas via Skogsvårdsorganisationens planprogram, varvid skogsvårdsstyrelsernas specialister hjälpte till med konvertering. Vid samtliga leveranser mellan planprogram till andra system riskerar man att förlora data eller att stöta på fallgropar bland uppgifterna. Fortifikationsverkets planer i pcSkog kunde inte läggas samman och konverteras för export till ArcView.

LKAB, Vasakronan och Statens Jordbruksverk (Jordfonden) saknar helt gröna skogsbruksplaner för sina innehav. SLU har bara grön skogsbruksplan på 252 hektar (14%) av sina totalt 1 846 hektar produktiv skogsmark men man har för avsikt att upprätta gröna planer på sitt innehav inom en nära framtid. LKAB kommer troligen att revidera sin gamla plan från 1989 till grön skogsbruksplan. Vasakronan vill avvakta vad som ska hända med Järvafältet innan man uppdaterar sin skogsbruksplan från 1995. Jordfonden menar att det inte ingår i uppdraget att upprätta gröna planer och att det inte heller behövs eftersom man inte bedriver något skogsbruk. Andra bedömare, bland dem LRF, anser att information om skogsinnehav och naturvärden aldrig är viktigare än vid fastighetsöverlåtelser och att Jordfondens verksamhet ställer extra krav på tillförlitlig information.

Majoriteten av de förvaltare som bedriver skogsbruk har alltså gröna skogsbruksplaner eller databaser med beståndsuppgifter för hela eller delar av sitt innehav. Myndigheter och forskare med tillgång till GIS skulle utan större problem kunna använda data från Sveaskog AB och Statens Fastighetsverket. För övriga förvaltare krävs som regel ett specifikt planprogram eller att data konverteras för att läsas i till exempel ArcView.

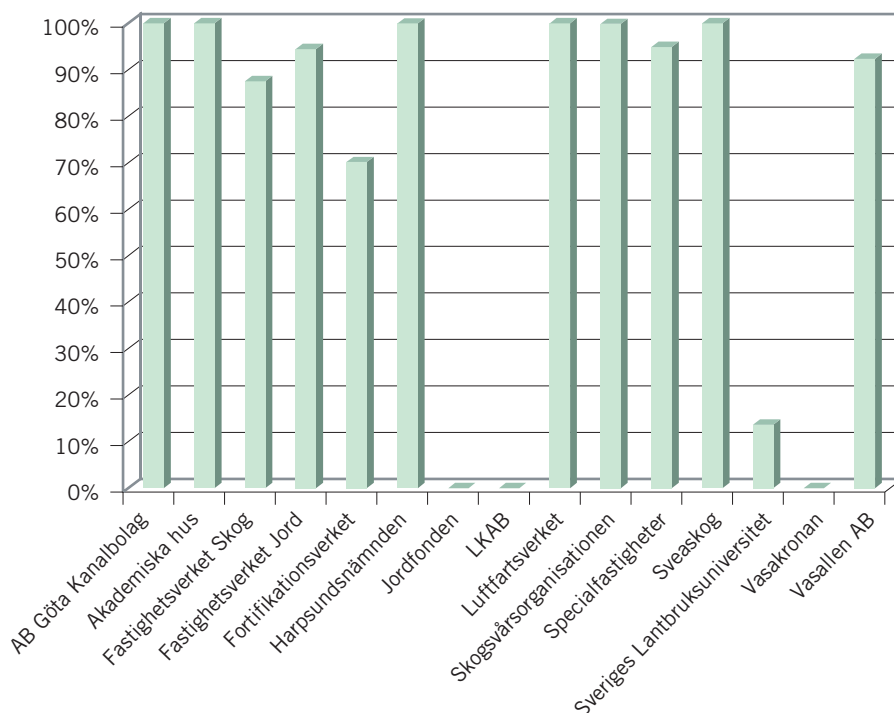
11.1.3 Målklassning

Som tidigare nämnts är målklassning en av skillnaderna mellan en grön skogsbruksplan och de äldre skogsbruksplanerna. Målklassningen anger inriktningen på den långsiktiga skötseln av varje enskilt bestånd som är beskrivet i den gröna planen. Enligt skogsstyrelsens system för Gröna skogsbruksplaner finns fyra målklasser:

- PG Produktionsmål med generell hänsyn.
- PF Produktionsmål med förstärkt hänsyn, till exempel överhållning av äldre skog eller förstärkta kantzoner utmed ett vattendrag.
- NS Naturvårdsmål med skötsel, åtgärder i beståndet ska gynna naturvärdena.
- NO Naturvårdsmål där skogen lämnas orörd.

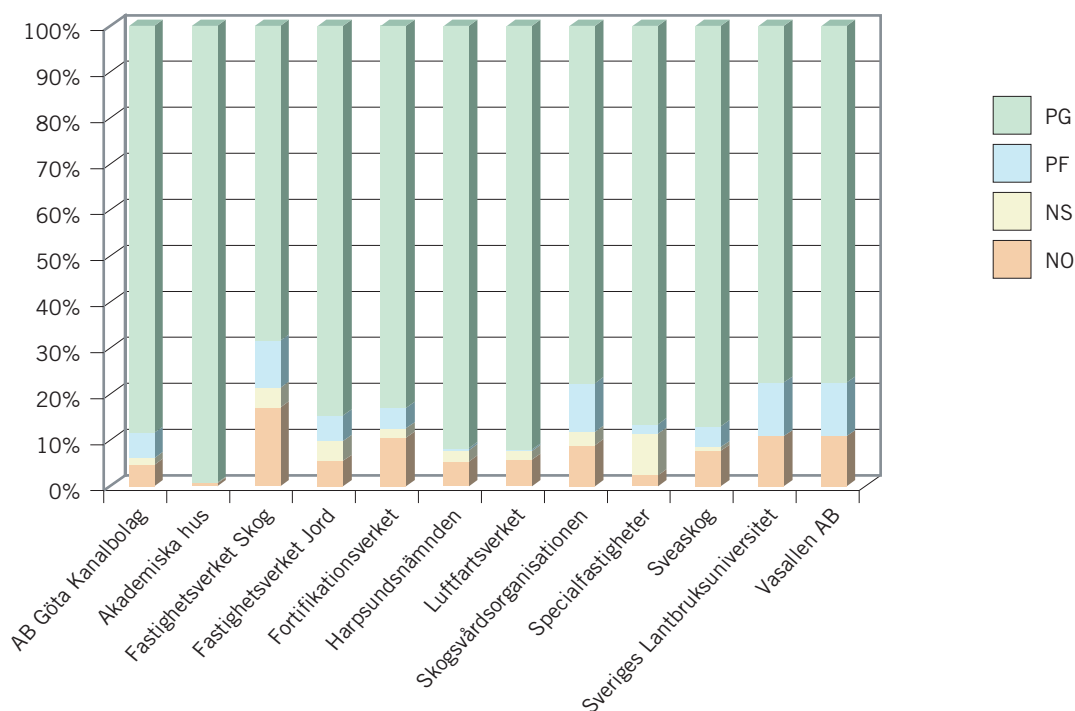
Certifiering enligt FSC och PEFC kräver att skogsägaren målklassat sin skog inom en viss tid och att naturvårdsklasserna NO och NS tillsammans uppgår till minst 5 % av arealen produktiv skogsmark (FSC 2003; PEFC 2003).

Flertalet av de förvaltare som bedriver skogsbruk i egen regi eller via arrendator har målklassat sitt innehav eller har för avsikt att göra det inom en nära framtid.

FIGUR 11.1 Andelen målklassad skogsmark ställd i relation till produktiv skogsmark.

Nivån på frivilliga avsättningar för naturvård, målklasserna NO och NS, varierar stort mellan de olika förvaltarna. Högst andel NO och NS hade Fastighetsverket FD Skog med drygt 21 % och lägst hade Akademiska hus med 0,8 %. Målklassningen ska ha sin grund i de naturgivna förutsättningarna som finns i beståndet och i landskapet runt beståndet men ofta avspeglar den även ambitionsnivån hos förvaltaren.

FIGUR 11.2 Andelen för respektive målklass ställd i relation till målklassad areal.

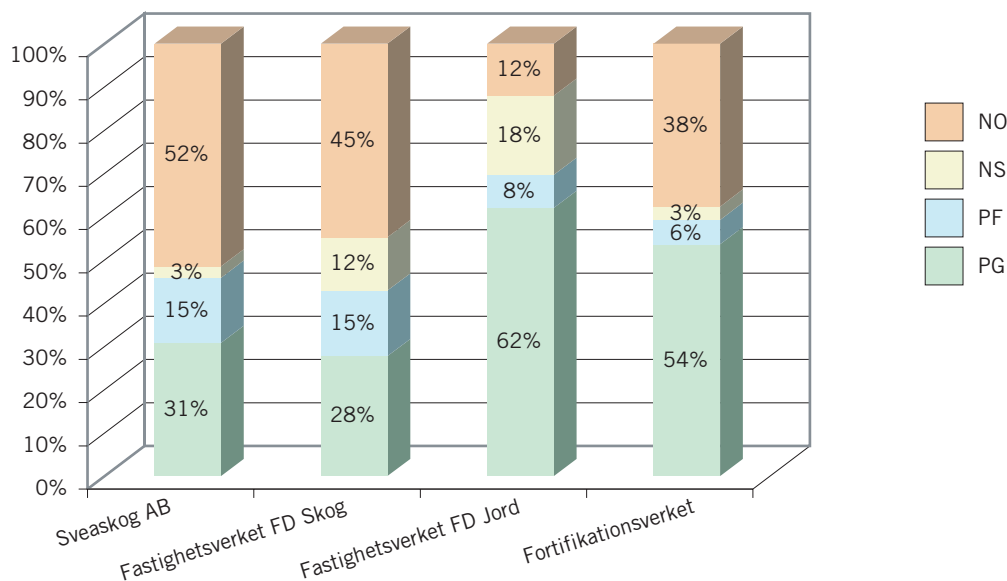
Kvaliteten på målklassningen kan inte bedömas i denna utredning. Generellt kan man säga att kompetensen hos planläggaren är avgörande för resultatet men även att metoden har stor betydelse. Målklassning i samband med nyindelning då all skogsmark besöks i fält ger i normalfallet ett säkrare resultat än sökningar i källdata och därefter riktade fältbesök. Sveaskog AB och Statens Fastighetsverk FD Skog har använt sig av den senare metoden. Det innebär i praktiken att arealer som inte besökts i fält och som idag ”är PG” mycket väl kan visa sig innehålla naturvärden och att målklassningen kommer att justeras enligt de rutiner som förvaltarna har.

11.1.4 Inventering av skyddsvärda skogar på statens mark

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera vilka av statens marker som behöver ett formellt skydd (Miljödepartementet 2002). Mer om metod och resultat finns att läsa i kap 4-6.

En jämförelse mellan länsstyrelsernas klassning av värdekärnor och förvaltarnas målklassning ger vid handen att det finns stora skillnader i bedömning av naturvärden. I Fastighetsverket FD Jords och Fortifikationsverkets fall kan man konstatera att man inte bedömer naturvärden i skog på samma sätt som länsstyrelserna. Båda förvaltarna har gjort sina bedömningar i fält och man har målklassat 62 % respektive 54 % av arealen som PG. Länsstyrelserna har bedömt att samma skogar bör ges ett formellt skydd för att bevara sina naturvärden.

För Sveaskog AB och Fastighetsverket FD Skog är det lite mer komplicerat att ange orsaken till skillnaderna. Båda förvaltarna har målklassat stora delar av sina marker utan fältbesök. Likaväl som att förvaltarnas personal gör andra bedömningar än länsstyrelsen kan skillnaderna förklaras av att bestånden ännu inte fältbesökts. Den senare förklaringen pekar å andra sidan på metodens svaghet.

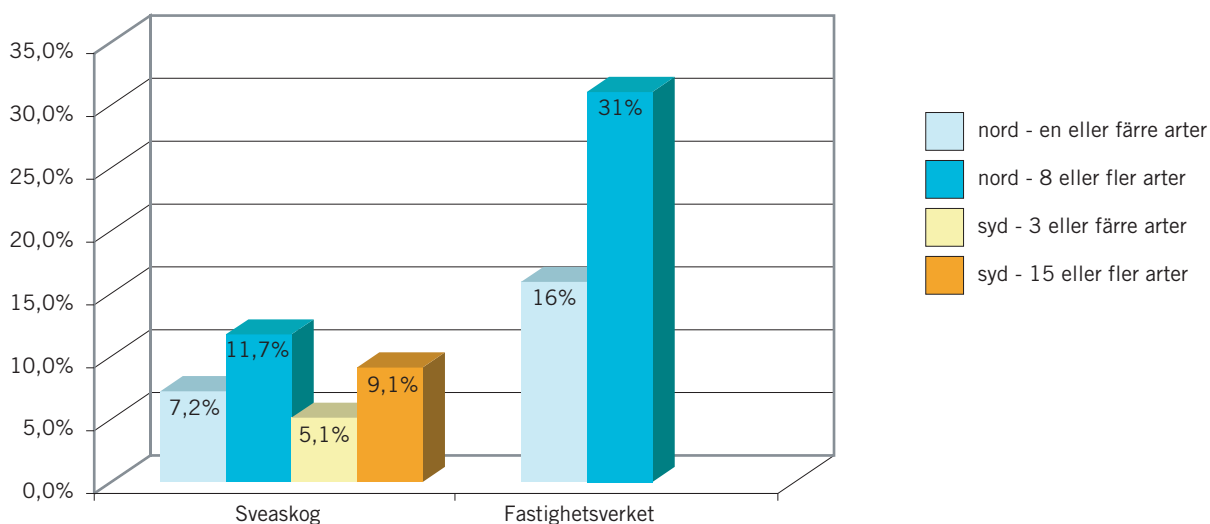

FIGUR 11.3 Förvaltarnas målklassning inom de områden som länsstyrelserna klassat som värdekärnor.

11.1.5 Rödlistade arter

ArtDatabanken har i uppdrag av Statens Naturvårdsverk att ta fram underlag till Sveriges rödlistor. En rödlista är en förteckning över alla arter vars framtida överlevnad inte är säker (Gärdenfors 2000). Rödlistorna presenteras på Internet och i bokform. Utredningen har använt ett material som redovisar antalet rödlistade skogsarter per ekonomiskt kartblad (1:10 000).

Jämförelsen mellan målklassning och ArtDatabankens uppgifter om rödlistade arter visar att det finns ett samband mellan högre andel ”naturvårdsareal” och antalet kända förekomster av rödlistade skogsarter.

FIGUR 11.4 Andel skogsmark med naturvårdsmål (NO och NS) fördelad på ekonomiska kartblad med högt eller lågt antal kända rödlistade arter i södra respektive norra Sverige.

11.1.6 Skyddad natur

Nationalparker bildas enbart på statlig mark genom beslut av riksdagen. Syftet med nationalparker är att bevara sammanhängande områden av en viss landskapstyp i sitt naturliga tillstånd.

Naturreservat är den vanligaste formen för formellt skydd av skogsmark med höga naturvärden och utgör cirka tre fjärdedelar av all skyddad natur. Naturreservaten bildas i syfte att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Naturreservat kan också bildas för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter. Länsstyrelser och kommuner kan bilda naturreservat med stöd av Miljöbalken (SFS 1998:808). Naturreservat omfattar såväl privat som statlig mark och skyddsbestämmelserna varierar mellan reservaten.

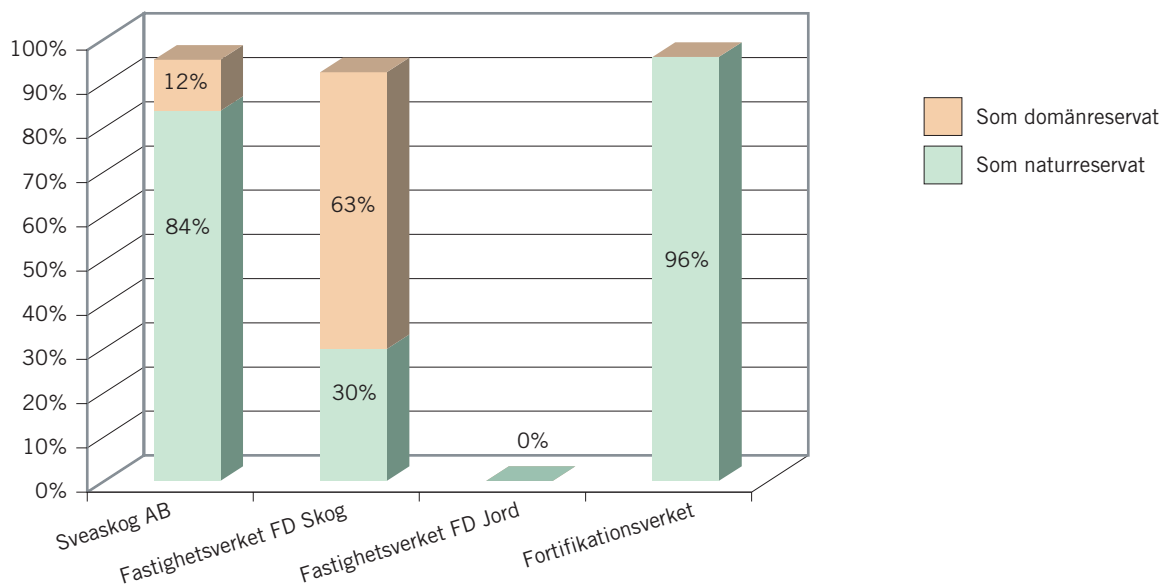
Biotopskydd syftar till att bevara mindre områden som är särskilt skyddsvärda. Skogsvårdsstyrelserna beslutar om biotopskydd i skogen med stöd av Miljöbalken (SFS 1998:808). Äganderätten påverkas inte genom beslut om biotopskydd och skogen kan vara såväl privatägd som statlig.

TABELL 11.1 Skyddad statlig skogsmark 2000 enligt Statsskogsutredningen.

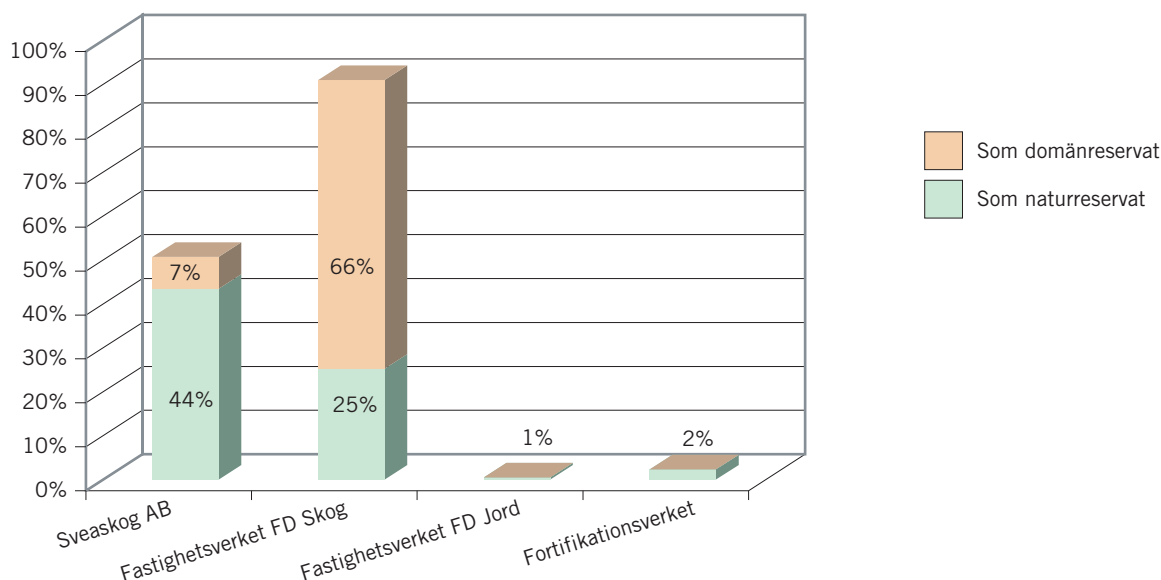
Förvaltare	Nationalparker	Naturreservat	Biotopskydd
AB Göta kanalbolag		12 ha	8 ha
Fortifikationsverket		760 ha	3 ha
Jordfonden			21 ha
Naturvårdsverket	116 434 ha	185 525 ha	
Skogsvårdsorganisationen		168 ha	42 ha
Specialfastigheter			20 ha
Statens fastighetsverk FD Skog		402 397 ha	
Statens fastighetsverk FD Jord		430 ha	181 ha
Sveaskog AB ²²		44 115 ha	
Sveriges lantbruksuniversitet		30 ha	

Genom att jämföra uppgifterna om skydd i Sveaskog AB:s och Fastighetsverket FD Skogs beståndsdata med Naturvårdsverkets databaser för skyddad skog och Natura 2000 kunde brister i registreringen påvisas. Samma jämförelse gjordes med gröna skogsbruksplaner från Fastighetsverket FD Jord och Fortifikationsverket. Det visade sig också att det saknas information om Natura 2000 i databaserna, ingen av förvaltarna i undersökningen har någon enhetlig rutin för att registrera Natura 2000. Fortifikationsverket har enligt uppgift kartor på respektive kontor och håller sig med hjälp av dessa ajour med vad som är skyddat. För de övriga förvaltarna fanns ingen enhetlig rutin. Några av Sveaskogs distrikt har hämtat digitalt material från Naturvårdsverket och använder sig av detta i sina GIS men i databaserna finns inga uppgifter om Natura 2000. Ingen av de undersökta förvaltarna hade fullständig information i sina databaser om naturreservaten. En stor del av naturreservaten var fortfarande registrerade som domänreservat hos Sveaskog AB och Fastighetsverket FD Skog trots att dessa försvunnit som officiellt begrepp.

²² Uppgifter för Sveaskog AB och AssiDomän AB, eventuella områden från senare tillköp ingår ej.

FIGUR 11.5 Andel av naturreservat i Naturvårdsverkets databas NAVO som finns registrerade i förvaltarnas databaser²³.

FIGUR 11.6 Andel av Natura 2000-områden i Naturvårdsverkets databas NAVO som finns registrerade som skyddade områden i förvaltarnas databaser²⁴.

11.1.7 Nyckelbiotoper

En nyckelbiotop är ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö har mycket stor betydelse för skogens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter (Skogsstyrelsen 2003).

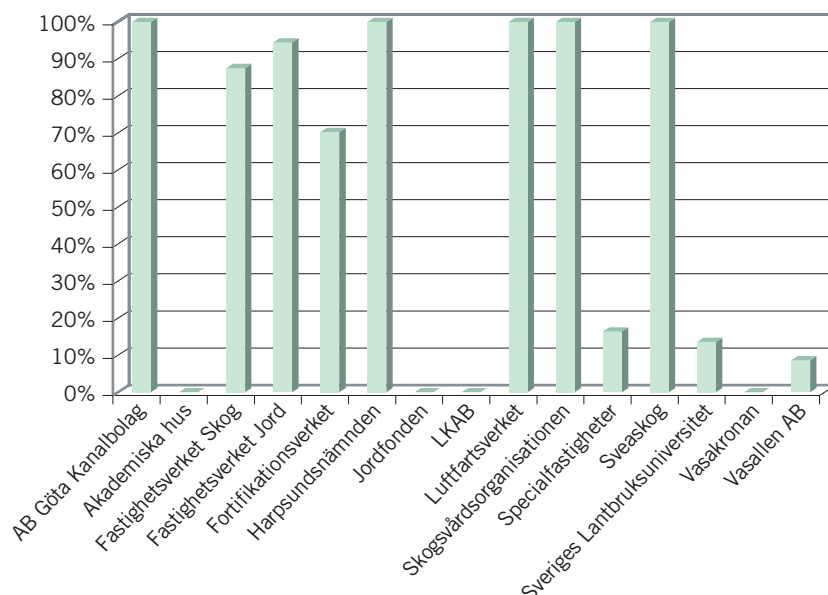
Skogsvårdsorganisationen utförde 1993-1998 nyckelbiotopsinventering på regeringens uppdrag. Den omfattade knappt 12 miljoner hektar på hela småskogsbrukets skogsinnehav. Enligt en frivillig överenskommelse mellan Skogsstyrelsen och de största skogsägarna skulle de, liksom staten, kommunerna och kyrkan, själva inventera sina skogar och redovisa resultatet senast 2003. Målet är att för hela skogsmarksarealen i Sverige successivt samla all nyckelbiotopsdata elektroniskt i ett register som

²³ Andel av areal, jämförelsen avser endast produktiv skogsmark.

²⁴ Andel av areal, jämförelsen avser endast produktiv skogsmark.

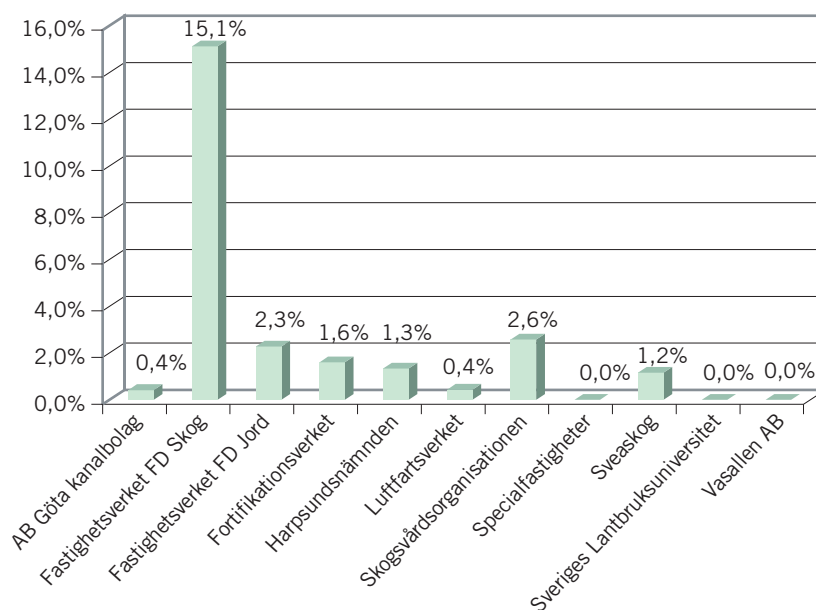
Skogsstyrelsen har huvudansvaret för (Norén 1999). För att förbättra kunskapen om nyckelbiotoper har skogsvårdsstyrelserna sedan 2001 arbetat med kompletterande inventeringar på det privata småskogsbruket.

Nyckelbiotoper har kommit att bli ett vedertaget begrepp i skogliga sammanhang. Certifieringssystemen FSC och PEFC har knutit sina standards till begreppet (FSC 2003; PEFC 2003). Enligt praxis har nyckelbiotoperna kommit att omfattas av samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken (SFS 1998:808).

FIGUR 11.7 Andel skogsmark som inventerats på nyckelbiotoper

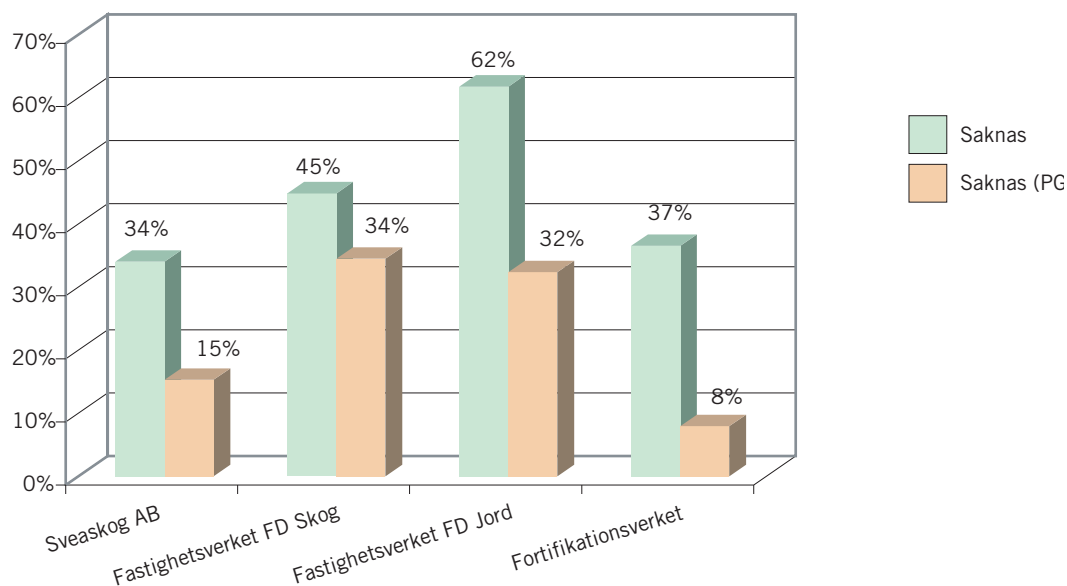
Några förvaltare av statlig skog har inventerat nyckelbiotoper på hela sitt innehav och flera är inne i slutfasen av inventeringar och planläggningar. Hittills är det bara Sveaskog AB och Harpundsnsnämnden som har gjort sina nyckelbiotoper offentliga genom att överlämna informationen till Skogsstyrelsen.

FIGUR 11.8 Andel skogsmark som klassats som nyckelbiotop²⁵.

²⁵ Andelen är ställd i relation till inventerad areal.

Genom jämförelser mellan uppgifterna om nyckelbiotoper i Sveaskog AB:s och Fastighetsverket FD Skogs indelningsregister och Skogsstyrelsens databas för nyckelbiotoper ges en indikation om kvaliteten i förvaltarnas inventeringar. Resultatet säger även en del om samarbetet mellan förvaltarna och skogsvårdsstyrelserna; det vill säga om förvaltarna använder viktig information som finns hos myndigheten. Samma jämförelse gjordes med gröna skogsbruksplaner från Fastighetsverket FD Jord och Fortifikationsverket. Resultatet pekar på att ingen av förvaltarna använt sig av Skogsstyrelsens data om nyckelbiotoper. Resultatet visar också på felaktig målklassningen där stor andel av objekten var bedömda som normal produktionsskog (PG).

FIGUR 11.9 "Saknas" visar andelen nyckelbiotoper från Skogsstyrelsens databas som inte registrerats som nyckelbiotoper i förvaltarnas databaser. "Saknas (PG)" visar andelen nyckelbiotoper från Skogsstyrelsens databas som angivits målklass PG (produktion med generell hänsyn) av förvaltarna.

Hela 80 % de 623 nyckelbiotoperna i Skogsstyrelsens databas fanns inom Sveaskog AB:s innehav och här kan resultatet sägas vara säkrare än för de övriga förvaltarna där det är mer slumpartat. Sveaskog AB och Fastighetsverket FD Skog använder en metod att inventera nyckelbiotoper där man genom sökningar i källmaterial identifierar eventuella naturvärden och styr sina fältbesök till dessa. Metoden gör att man inte kan förvänta sig att hitta lika många nyckelbiotoper som om man metodiskt inventerar all mark i fält vilket också den kontrollinventering som Skogsstyrelsen genomförde år 2000 visade (Hultgren 2000). Med ovanstående resonemang borde Fortifikationsverket och Fastighetsverket FD Jord lyckas bättre med såväl inventering av nyckelbiotoper och målklassning eftersom man till stor del gjort bedömningarna i samband med fältbesök vid planläggning. Fortifikationsverket har mycket riktigt också den lägsta avvikelsen när det gäller målklassning medan resultatet för Fastighetsverket FD Jord tvärtom är sämre än de övrigas trots en noggrann metod.

11.1.8 Internet

Kommunikation

Flera av förvaltarna använder "nätet" för intern kommunikation mellan sina databaser och användarna ute i organisationerna. Kommunikationen går ofta åt båda hållen, användaren hämtar hem information för planering mm och kan samtidigt uppdatera gammal data eller lägga till ny.

Det finns också exempel på utbyte av extern information över nätet. Myndigheterna har särskilda webbplatser för hämtning av information, exempel på sådana är Skogsstyrelsens Skogens källa (Skogsstyrelsen 2003) och GISdata från länsstyrelserna (GISdata från länsstyrelserna 2003). Därifrån kan den som så önskar ladda ner kartinformation (shapefiler) med attributdata. För att använda informationen krävs tillgång till GIS eller planprogram.

Det finns idag även möjlighet att använda externa data direkt i ett eget GIS via Internet. Om ägaren till data, till exempel Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, medger det skulle en virkesköpare eller planläggare via nätet alltid ha uppdaterad data direkt i sin egen karta. Fördelarna med detta system är att man inte riskerar att använda inaktuell information på grund av till exempel bristande uppdateringsrutiner i den egna förvaltningen. Samtidigt som data ändras vid datakällan finns den hos den externa användaren utan några mellanled. Metoden kräver en viss samordning av programvara. Skogsstyrelsens utvecklingsarbete med nya Skogens Pärlor (se kapitel 11.3 Pågående arbete) bygger på denna teknik (Wahlström 2003). Elektroniska avverkningsanmälningar är ett samarbete mellan SVO och skogsbruket som pågått som försök under en period men som under 2003 börjat fungera i skarpt läge. Det innebär att anmälan (karta och information) överförs digitalt mellan anmälares och skogsvårdsstyrelsernas GIS. Tidigare digitaliserades och registrerades samma data två gånger; först i anmälares GIS där informationen skrevs ut för att skickas till skogsvårdsstyrelsen där det registrerades på nytt.

Hemsidor

Samtliga förvaltare utom Harpsundsnämnden, har en egen hemsida på Internet där man kan få information om verksamhet mm. Det är ett naturligt sätt att presentera ett företag, myndighet eller organisation idag. Informationen om skog och natur är däremot sparsam hos förvaltarna av statlig skog. Sveaskog AB är den enda förvaltare av statlig skog som har lagt ut detaljerad information om sina skogar på Internet. Exempel på ekologiska landskapsplaner (ELP) från "gamla Sveaskog" presenteras på Sveaskog AB:s hemsida. Där visar man kartor över skogsmarken med reservat, nyckelbiotoper och vissa andra skyddsområden utritade. I tabeller finns sammanställningar över arealer som undantagits för naturvården. Uppgifter om olika biotoper redovisas för nyckelbiotoper och naturvärdeslokaler. Sveaskog AB:s motiv för att publicera ELP är enligt hemsidan "för att, i den öppna anda Sveaskog AB vill arbeta, ge utrymme för en dialog med andra intressenter, t ex människor som bor nära våra innehav, intresseföreningar och myndigheter" (Sveaskog AB 2003A).

Naturvårdsverkets hemsida innehåller information om nationalparker och naturreservat och Natura 2000. Här finns korta beskrivningar av skyddsformerna och tabeller över skyddad areal där naturreservaten redovisas länsvis. Beskrivningar av nationalparkerna med karta kan nås via en Sverigekarta. För Natura 2000 finns en sökfunktion där man via karta eller objektnamn kan få fram enkla beskrivningar, vägkarta och detaljkarta.

På länsstyrelsernas hemsidor finns information om naturreservat och Natura 2000. Kvaliteten på informationen varierar, flera länsstyrelser har valt att presentera objekten med korta beskrivningar och kartor medan några enbart har listor och sammanställningar. Länsstyrelsen Östergötland till exempel presenterar sina naturreservat på ett trevligt sätt med beskrivningar och tydliga kartor. Presentationerna finns dessutom på engelska och tyska vilket uppskattas av turistnäringen.

Karttjänster

Vissa platser är öppna för allmänheten och fungerar som "tittskåp". Där krävs ingen egen programvara, användaren kan titta på kartor, zooma i dem, och via kartorna få fram mer information eller sammanställningar. Normalt kan man inte påverka infor-

mationen eller hämta hem data. Exempel på ”tittskåp” är Skogsstyrelsens Skogens pärlor (Skogsstyrelsen 2003), länsstyrelsernas Länskartor (Länskartor 2003), Ren2000 (Ren2000 2003), Naturvårdsverkets presentation av Natura 2000 (Naturvårdsverket 2003d) samt Sveaskog AB:s ELP som nämnts ovan (Sveaskog AB 2003A).

Sveaskog AB:s presentation av 13 fritidsområden är även den en karttjänst för allmänheten där attraktiva naturområden beskrivs på nätet. Beskrivningar och kartor kan enkelt laddas hem för utskrift (Sveaskog AB 2003B).

11.1.9 Kulturvärden och fasta fornlämningar

Kulturvärden och fasta fornlämningar finns över hela landet. Kunskapen om dessa är numera omfattande främst genom olika inventeringar som till exempel fornminnesinventeringen och Skog & Historia. Information om fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar finns bland annat i fornminnesregistret som administreras av Riksantikvarieämbetet och skogsvårdsstyrelsernas digitala register Kotten. Information ur fornminnesregistret finns även tillgängligt på länsstyrelserna och läns museerna.

Ett problem är att många lämningar skadas eller förstörs av det moderna skogsbruket. Framförallt sker det i samband med markberedning. Många gamla spår försvinner innan de ens har blivit upptäckta och studier visar på att så många som hälften av de kända lämningarna kan ha skadats på grund av skogsmaskinernas framfart (Riksantikvarieämbetet 2003).

En förklaring till att lämningar skadas av skogsbruket är bristande information om var lämningarna finns och framförallt att den befintliga informationen inte är tillgänglig. Idag finns det information i digital form om fornminnen och kulturvärden i stora delar av landet och digitalisering av återstående information pågår. Flera skogsvårdsstyrelser har uppgifterna i sitt GIS-system Kotten, flera av Sveaskog AB:s distrikt har hämtat hem digital kartinformation till sina databaser.

Enligt Lag (1988:950) om kulturminnen mm är det en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö, ansvaret för detta delas av alla. ”Den som planerar eller utför ett arbete skall se till att skador på kulturmiljön såvitt möjligt undviks eller begränsas.” (SFS 1988:950).

I de Svenska miljömålen anges att ”Skogsmarken skall brukas på ett sådant sätt att fornlämningar inte skadas och så att skador på övriga kända värdefulla kulturlämningar är försumbara senast år 2010.” (Regeringens proposition 2000/01:130).

Uppgifter från förvaltarna av statlig skog och genomgången av databaser och skogsbruksplaner visar tyvärr att i stort sett samtliga förvaltare saknar rutiner för hur fornlämningar och kulturvärden ska skyddas. De digitala kartorna som finns tillgängliga idag används inte av förvaltarna i någon större utsträckning. Med undantag för Harpsundsnämnden och Luftfartsverket är det ingen förvaltare som har kännedom om kulturvärden på sitt innehav.

11.2 Användare av information

Vem behöver information om statens skogar och varför? För att få svar på den frågan har utöver förvaltarnas kontaktpersoner sammanlagt 24 initierade personer som arbetar på myndigheter, kommuner, med forskning eller inom föreningar och organisationer intervjuats.

11.2.1 Allmänheten

Svenska folkets skog är ett ofta använt epitet på statens skogar. Svenska folket har enligt en undersökning som Statskogsutredningen beställde av Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier ganska tydliga åsikter om hur statens skogar bör skötas. Mest angeläget, anser svenskarna enligt undersökningen, är att skogarna skötas med hänsyn till biologisk mångfald och friluftsliv (SOU 2002:40).

Skogen som en källa till avkoppling och rekreation ställs alltmer i fokus idag då stress och utbrändhet är ett stort problem för samhället. Många hävdar att nyttjande av skogens natur- och kulturmiljöer bidrar till en god folkhälsa och ökat välbefinnande. I Regeringens skrivelse 2001/02:173 – En samlad naturvårdspolitik beskrivs ”närhet till natur” som en del av den sociala dimensionen av hållbar utveckling. SCB har beräknat att det totala antalet besök i skogen för åldersgruppen 18 – 74 år är 181 miljoner per år. Samtidigt visar statistiken att andelen av befolkningen som ”strövat i skog och mark” minskat från 78,6 % 1982-83 till 31,3 % 1998-99 (SOU 2001:2).

Det är den tätortsnära skogen som är mest intressant för rekreation, närheten till naturområde är den avgörande faktorn för hur mycket vi vistas i skogen (Länsstyrelsen i Stockholms Län & Regionplane- och trafikkontoret 2003). Områden som ligger längre bort från bebyggelse är också viktiga, men då mer som utflyktsmål. För att utflyktsmålen ska besökas krävs att där finns något som lockar besökaren och att detta blir känt. De flesta hittar först till nya områden genom tips från släkt och vänner eller genom besök tillsammans med andra (Länsstyrelsen i Stockholms Län 2003). Förmodligen kommer Internet att spela en allt viktigare roll för hur besökare i skog och mark hittar till och väljer sina ”strövområden”. För turismen kan Internet komma att spela en särskild roll då man kan sitta hemma och planera sina vandringar eller cykelturer vid datorn oavsett var man bor.

För allmänheten som besöker iordningställda besöksområden har markeringar av leder, skyltning, och annan information stor betydelse. De flesta besökare i dessa områden läser de informationsskyltar som finns. Det har också visat sig att det finns en viss oro bland de befintliga besökarna för att bättre service skulle leda till fler besökare. En av anledningarna till att man söker sig ut i skogen är att söka lugn och ro, vilken skulle försvinna med för många besökare. Samtidigt efterlyser man information om andra intressanta platser att besöka för att själv hitta nya smultronställen (Länsstyrelsen i Stockholms Län 2003).

Markägare och brukare har ett avgörande inflytande på värdena i rekreations-skogen. Naturvärden sammanfaller ofta men inte alltid med rekreationsintressena. För att behålla höga rekreationsvärden krävs ofta anpassning och hänsyn i skogsbruket. Samtidigt skapas och bibehålls vissa värden genom brukarens verksamhet. Tätortsnära skogsbruk kräver alltså en hel del anpassningar och berör samtidigt flera andra ämnesområden. Det är därför angeläget att samspelet mellan olika aktörer som allmänhet, markägare, myndigheter, organisationer verkligen fungerar. Utbyte av information i så tidiga stadier av planeringen som möjligt är därför av största vikt.

11.2.2 Kommuner

Kommunerna har fått och tagit ett allt större ansvar för naturvård under senare år. Ansvaret handlar i första hand om fysisk planering och områdesskydd men många kommuner arbetar i dag med aktiv kartläggning och övervakning av biologisk mångfald. Denna utveckling stöds av regeringen och vikten av att kommunerna tillsammans med skogsvårdstyrelserna och länsstyrelserna utveckla nya arbetsformer i dialog med medborgarna anses som en viktig uppgift (Regeringens skrivelse 2001/02:173).

Kommunerna har en nyckelroll och stort ansvar när det gäller den tätortsnära rekreations-skogen. Genom egna skogsinnehav närmast tätorter kan kommunerna ofta själva anpassa planering och skötsel av skogen till friluftslivet. Men det är sällan kommunen ensam är ägare till skog som ligger i anslutning till bostadsområden, skolor och barnomsorg, sjukhem mm. Därför är tillgänglighet till information och dialog med aktuella skogsägare viktigt för kommunerna. Man efterlyser idag tydligare redovisning av de statliga förvaltarnas innehav på Internet eller tillgång till digital data över förvaltarnas markinnehav. Kommunerna är också intresserade av att känna till var områden med naturvärden finns och hur förvaltarna anpassat sitt skogsbruk till dessa. Vissa kommuner har dock egna koordinater mm i sina GIS vilket försvårar utbytet av digital information.

11.2.3 Myndigheter

Sverige är ett skogsland, enligt Skogsstatistisk årsbok 2002 är 55 % av landarealen skogsmark. Räknar man in övrig skogklädd mark som fjällbarrskogar, skogbärande myr mm är hela 67 % av landytan skog. Skogen har stor betydelse för landets ekonomi. Skogsnäringen sysselsätter cirka 100 000 personer och nettoexporten uppgår till 75 miljarder eller 55 % av Sveriges totala nettoexport (Skogsstyrelsen 2002). Men för de flesta svenskar är det andra värden än de rent ekonomiska som förknippas med skog. Jakt, fiske, vandring, vedhuggning, svamp- och bärplockning, fågelskådning, listan på aktiviteter som samsas med skogsnäringen kan göras väldigt lång. Dessutom finns det internationella åtaganden att leva upp till när det gäller biologisk mångfald och skydd av arter. Kravet på planering och prioriteringar när det gäller nyttjandet av våra skogar är stort och involverar många aktörer. Ett övergripande ansvar för planering och prioriteringar kan man säga att våra myndigheter har.

Nedanstående två exempel visar på områden där tillgång till information om skog och natur är viktig för myndigheterna såväl i planering som utvärdering.

- Skogsstyrelsen har i samråd med skogsbruket formulerat nationella sektorsmål för skogsbruket (Skogsstyrelsen 1998). Bland målen kan nämnas att:
  - Nyckelbiotoperna bevaras. De skötselkrävande nyckelbiotoperna vårdas så att miljövärdena bevaras eller förbättras.
  - En ökad andel av skogsmarksarealen lämnas varaktigt orörd av naturvårdsskäl eller sköts för att bevara och öka miljövärdena.
  - Fasta fornlämningar bevaras i oskadat skick.
  - Övriga kulturmiljöer vårdas så att full hänsyn tas på huvuddelen av arealen.
- I april 1999 antog riksdagen mål för miljö kvaliteten inom 15 områden. Målen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. Miljö kvalitetsmålen syftar till att:
  - främja människors hälsa
  - värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
  - ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
  - bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
  - trygga en god hushållning med naturresurserna

Bland de 15 miljömålen finns till exempel "Levande skogar" som bland annat anger hur mycket skog som ska omfattas av långsiktigt skydd och frivilliga avsättningar senast år 2010. Skogsmarken ska även brukas på ett sådant sätt att fornlämningar inte skadas och så att skador på övriga värdefulla kulturlämningar är försumbara senast år 2010.

För myndigheterna är det av stor vikt att ha tillgång till all information som kan underlätta nationell och regional planering. Kunskap om biologiska kvaliteter som till exempel nyckelbiotoper är viktiga oberoende av vem som äger marken. Omfattning, kvalitet och inriktning på frivilliga avsättningar av skogsmark är viktig information som till stor del saknas idag. De har till exempel stor betydelse för utformningen av regionala strategier för myndigheternas arbete med naturreservat och biotopskydd. Enligt av riksdagen beslutade miljömål ska ytterligare 900 000 hektar skogsmark skyddas. Av dessa ska 500 000 hektar utgöras av frivilliga avsättningar (Regeringens proposition 2000/01:130). Uppföljning av dessa avsättningar underlättas om myndigheterna har tillgång till data om dem.

11.2.4 Rennäringen

Skogsbruk och rennärings bedriver sina verksamheter sida vid sida i stora delar av Norrland. Det är inte ovanligt att verksamheterna hamnar i konflikt eftersom man utnyttjar marken på helt olika sätt. Skogsbruket vill avverka och ta till vara skogen medan rennärings behöver den stående skogen för föda och skydd för renarna. En-

ligt 20§ Skogsvårdslagen skall berörd sameby beredas tillfälle till samråd innan avverkningar sker i områden där renskötsel får bedrivas under hela året. I svårföringrad och fjällnära skog krävs tillstånd av skogsvårdsstyrelsen. I ansökan om tillstånd enligt 16 § SVL skall sökanden redovisa vad han avser att göra för att tillgodose rennäringens intresse (Skogsstyrelsen 2001B).

Idag råder, enligt samstämmda uppgifter från samernas organisationer, skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsen, stor brist på grundläggande information. Samebyarna har samlat sin information om den egna markanvändningen till exempel flyttleder, uppsamlingsplatser, kalvningsland och presenterar den i ”Rennäringens karttjänst – Ren2000”. Informationen är framtagen i ett samarbete mellan samebyarna och länsstyrelserna i Norrbottens- Västerbottens- Jämtlands län (Ren2000 2003). Nu finns ett starkt önskemål från samebyarna, skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelserna att information om åldersstruktur, naturskydd, målklassning mm från skogsbruket redovisas på ett liknande sätt så man kan få en samlad bild av landskapet inom sina renbetesområden. Det framgår av intervjuerna i denna utredning att det finns problem både vad gäller attityd och teknik från markägarnas sida. Från förvaltarnas ledningar hänvisar man till distriktskontoren för information. På distriktskontoren saknas ofta såväl teknik som kompetens för att ta fram önskat material, i synnerhet om önskemålet är information i digital form.

Det största problemet med samråden om avverkningar idag är bristen på överblick, man diskuterar enskilda avverkningar utan att ha en samlad bild av hur landskapet eller planeringen på längre sikt ser ut. Det finns en lång önskelista på information som skulle underlätta dialogen i renbeteslandet:

- Information om var rika förekomster av hänglavar och marklavar finns.
- Åldersstrukturen på landskapsnivå.
- Exploatering.
- Skyddad areal och frivilliga avsättningar.
- Information om rovdjurens utbredning.
- Rekreation
- Kulturmiljöer

Samebyarna har kommit långt i sitt utnyttjande av IT och GIS även om det finns stor variation mellan byarna. Sveaskog AB:s ekologiska landskapsplaner på Internet anses vara ett bra exempel på hur information från skogsbruket kan se ut (Sveaskog AB 2003A). Det finns dock så få platser att söka detaljerad information om naturvärden eller skog idag att många slutat söka. Det digitaliserade material som trots allt finns borde kunna utnyttjas mycket bättre vid samrådet.

11.2.5 Intresseorganisationer

Det finns många organisationer som har anknytning till skogsbruk men i detta avsnitt redovisas enbart synpunkter som framkommit i intervjuer med representanter från lantbruks- och skogsägarföreningar, ideell naturvård och certifierare.

Inom den ideella naturvården har utnyttjandet av information från förvaltarna hittills varit sparsamt. I några fall har man bett om och fått avverkningsplaneringar som senare varit underlag för samråd. I några fall har inventeringar varit utlovade men inte ännu överlämnats. På det lokala planet är det information om naturvärden som till exempel nyckelbiotoper och frivilliga avsättningar tillsammans med avverkningsplaneringar som är mest intressant. Helst vill man ha information på nätet eller som utskrivna kartor. Flera framhåller att information ökar möjligheten till konstruktiva dialoger i motsats till anklagelser om bristfällig hänsyn när avverkningar redan är utförda.

LRF skogsägarna anser att det är självklart att skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelserna ska ha tillgång till var områden med höga naturvärden finns på den statliga marken. Man menar också att skyddsarbetet i första hand bör koncentreras till dessa

marker. Tillgänglig information om skogen och dess naturvärden skulle också kunna underlätta för småföretagare och andra som arbetar med turistnäring. När skog byter ägare är det ytterst viktigt att naturvärden redovisas korrekt.

FSC som certifierar en stor del av svenskt skogsbruk kräver öppenhet av sina medlemmar. Certifieringsanpassade skogsbruksplaner ska vara tillgängliga för allmänheten, uppgifter som berör produktion och ekonomi är undantagna. Man har ännu inte tagit ställning till om det räcker med att förvaltarna hänvisar till distriktskontoren för lokal information, vilket sker idag.

11.2.6 Turistnäringen

Föreningen Turism i Sverige skickade ut en enkät till sina medlemmar, som till stor del är Turistbyråer och reseföretag över hela landet, om vilka hemsidor om skog och natur de använder och vad de tycker om dem. Av de 80 svaren framgick att Naturvårdsverkets hemsida användes mest men att även länsstyrelsernas, Skogsstyrelsens och Sveaskog AB:s hemsidor används. Hemsidorna var okända för många, 25 % hade inte använt någon av sidorna tidigare. Många kommenterade att nu när man blivit uppmärksam på hemsidornas existens skulle användningen öka. Störst användning hade man av informationen om allemansrätten och beskrivningarna av nationalparker och naturreservat. Sveaskog AB:s hemsida besöktes i första hand för att få uppgifter om fiskekort. I första hand är det alltså information om områden som kan vara attraktiva för turister samt aktiviteter som turistnäringen efterfrågar. Informationen hämtar man helst på Internet men man använder också broschyrer mm, flera uttryckte sitt missnöje med att Naturvårdsverket tar ut kostnader för porto.

11.2.7 Forskare

De forskare som intervjuats efterfrågar i huvudsak information som underlättar studier av landskapsplanering, urval av studieområden och olika analyser. Hittills har de tillfrågade använt sig av beståndsdata, data om nyckelbiotoper och uppgifter om reservat. Informationen om reservaten upplevs som bristfälliga och som alldeles för grovt indelad, den nya karteringen av skyddade områden som Naturvårdsverket nyligen utfört anses som ett steg i rätt riktning. Uppgifter från indelningsregister och data om nyckelbiotoper har däremot varit mycket användbara. Flera har fått data i digital form från Sveaskog AB och skogsvårdsstyrelserna och leveranserna har fungerat bra. En viss förändring har noterats hos Sveaskog AB under den senaste tiden, för förmedling av information om naturvärden krävs tillstånd på hög nivå i förestaget.

För forskarna är det ett starkt önskemål att kunna gå ut på Internet och själva ta hem den landskapsinformation man behöver för sin forskning. Många forskare lägger idag ner mycket tid på att dels få tag i rätt personer hos förvaltarna men framförallt på att föra över information från planer och kartor till sina digitala system. Avsaknaden av information i digital form om var den statliga marken finns betecknas som anmärkningsvärd, den borde vara lättillgänglig på Internet.

11.3 Pågående utveckling

Sveaskog AB:s "nya" naturvårdsarbete

Sveaskog AB:s styrelse antog i april 2002 en ny miljöpolicy som bland annat innebär att man genomför nya landskapsanalyser. Tidigare har de flesta ekologiska landskapsplaner utgått från bestånd eller områden med höga naturvärden som ska sparas eller bevaras med skötsel. Dessa värdekärnor har man i vissa fall förstärkt med buffertzoner och spridningsområden. I sitt nya arbetssätt börjar Sveaskog AB med att analysera och kvalitetssäkra landskapsindelningen inom sitt innehav. Landskapen delas in i fyra landskapsklasser:

- 75 % Produktionsskogar med generell hänsyn
- 10 % Produktionsskogar med förstärkt hänsyn
- 10 % Naturvårdsskogar
- 5 % Ekoparker

Sveaskog AB:s innehav har delats in i 120 ekologiska landskap. Hittills har man pekat ut 10 landskap som Ekoparker. I Ekoparkerna, som normalt är 20 – 100 kvadratkilometer stora, avses naturvårdsarealen utgöra minst 50 %. Nu pågår naturvärdesbedömning enligt en ny modell. Vilken omfattning denna nya naturvärdesbedömning kommer att få är oklart. Revidering av den tidigare målklassningen avses dock göras i Ekoparkerna och Naturvårdsskogarna.

Totalt avser Sveaskog AB att avsätta 20 % av sin produktiva skogsmark för naturvårdsändamål. Denna siffra kan inte rakt av jämföras med de mål för avsättningar av naturvårdsskäl som många andra skogliga företag arbetar med. I Sveaskog AB:s målsättning ingår även hänsynsytor, skyddszoner lämnade träd på hyggen, mm på den mark man bedriver ”normalt” skogsbruk. Oavsett detta sätt att räkna är det förhållandevis stora arealer som Sveaskog AB tänker avsätta.

ÖMAS, Övnings och miljöanpassade skötselplaner

Fortifikationsverket har tillsammans med Försvarsmakten utvecklat särskilda miljöanpassade skyddsplaner, ÖMAS. Dessa ska upprättas för vissa områden med skyddsvärd natur. ÖMAS upprättas för alla övnings- och skjutfält som är större än 500 hektar, samt för fält där det finns Natura 2000 områden. Fram till år 2010 kommer införandet av ÖMAS att ske vid ett 50-tal övnings- och skjutfält som Fortifikationsverket ansvarar för. Data i ÖMAS inhämtas såväl från arkiv som fältinventeringar. Informationen kommer att lagras digitalt och innehålla uppgifter om:

- Geologi och topografi
- Vattenflöden
- Flora och fauna, nyckelbiotoper och rödlistade arter
- Fornlämningar och kulturminnen
- Fortifikationsverkets skogsbruksplan
- Bebyggelse och infrastruktur
- Arrenden
- Övningsplaner för förbandsutbildning

Huvudsyftet med ÖMAS är att på ett tydligt sätt redovisa hur man uppfyller miljömål, lagar, övriga natur- och kulturintressen samt underlätta planeringen för Försvarsmaktens och Fortifikationsverkets verksamheter.

VicNatur

Naturvårdsverket och Lantmäteriet träffade i maj 2001 en överenskommelse om samverkan inom områdesskyddet. Överenskommelsen reglerar samverkan inom tre arbetsområden, fastighetsrättsligt och fastighetsteknisk stöd, utveckling av gemensamma databaser samt drift och förvaltning av databaser.

VIC-Natur är samlingsnamnet för den gemensamma databas som är under utveckling. Databasen kommer att vara gemensam för Naturvårdsverket, Lantmäteriet och länsstyrelserna. Basen innehåller grundläggande kart- och fastighetsinformation från Lantmäteriet, till exempel gröna kartan, blå kartan och ortofoto. Vidare finns för naturvården viktiga informationsskikt såsom Myrskyddsplanen, riksobjekt för naturvård och friluftsliv, naturgeografiska regionindelningen, Ramsarområden och Natura 2000-områden.

Ett av huvudsyftena med VIC-Natur är att databasen ska innehålla det nya Naturvårdsregistret över skyddade områden enligt 7 kap Miljöbalken. Registret är reglerat i 33 § Områdesskyddsförordningen till Miljöbalken (SFS 1998:808). Infor-

mationen om skyddade områden ska också finnas i plan- och bestämmelse delen till fastighetsregistret, varför samordningen mellan Naturvårdsverket, Lantmäteriet och länsstyrelserna kommer att ge betydande rationalisering och kvalitetshöjning av registerinformationen hos de berörda myndigheterna. Naturvårdsregistret i VIC-Natur avses tas i inledande drift under våren 2004.

Genom VIC-Natur kommer information om områdesskyddet lättare att kunna presenteras för allmänheten mm. Redan nu ingår webb-verktyget för Natura 2000 i VIC-Natur och finns på Naturvårdsverkets hemsida (Naturvårdsverket 2003D). När Naturvårdsregistret tas i drift kommer en hemsida att tas fram för områdesskyddet, framförallt beträffande nationalparker och naturreservat.

Basinventering av föreslagna Natura 2000-områden och skyddade områden

Naturvårdsverket har redovisat en plan för en nationell basinventering av föreslagna Natura 2000-områden och skyddade områden till regeringen (Naturvårdsverket 2003C). Syftet med basinventeringen är att inhämta data för:

- Nationell- och regional naturvårdsplanering
- Målformulering på objektnivå
- Uppföljning och utvärdering enligt EU:s Habitatdirektiv

Samtliga Natura 2000-områden och skyddade områden utanför Natura 2000 bör inventeras enligt planen. Totalt omfattas 8 miljoner hektar land och vatten. Områden där god kunskap redan finns behöver inte inventeras igen. Inventeringen planeras starta 2004 och ledas av Naturvårdsverket i samarbete med länsstyrelserna.

Nya Skogens Pärlor

Skogsstyrelsen arbetar med en modernisering av den välbesökta och populära webbsidan Skogens Pärlor (Skogsstyrelsen 2003). Nya Skogens Pärlor ska vara ett verktyg för att på ett smidigt sätt att kunna få en överblick av kultur- och miljövärden för en viss plats eller område. Enskilda personer, företag, kommuner och myndigheter behöver i planerings- och beslutssituationer försäkra sig om att till exempel en skogsavverkning eller vägbyggnation inte berör kända kultur- och naturvärden. Tjänsten ska vara öppen för allmänheten, avgiftsfri och tillgänglig via Internet dygnet runt.

Önskesituationen för många användare är att hänsynsinformation från flera myndigheter visades samlad i myndigheternas tjänster på webben. Man får då en samlad bild över landskapet och slipper söka information hos olika myndigheter. Respektive myndighet lagrar och ansvarar tekniskt för sin egen information. Genom karttjänster och länkar till respektive myndighets databaser får användaren ändå tillgång till all information.

All Skogsvårdsorganisationens samlade hänsynsinformation ska finnas åtkomlig i nya Skogens Pärlor. Tjänsten kommer därför att utökas med information om biotopskyddsområden, naturvårdsavtal och kulturmiljöinventeringar. Målgruppen för Skogens Pärlor och de som mest efterfrågar Skogsstyrelsens skogliga data i dag består av en bred grupp; myndigheter, projektörer, konsulter, skogsnäringen, skolor, mäklare, föreningar, enskilda skogsägare och allmänheten.

En ny teknisk plattform medger att SVO:s kart- och attributinformation kan göras åtkomlig direkt genom så kallade karttjänster. Användarna kan via Internet knyta till sig Skogsvårdsorganisationens data till sitt eget GIS utan att använda Skogens Pärlors kartfönster. Detta höjer värdet och användningen av informationen betydligt eftersom möjlighet då finns till noggrannare analyser och frågor tillsammans med användarens egna data. Utvecklingen av nya Skogens Pärlor sker med kartmotorn ArcIMS och användargränssnittet med ASP.net och beräknas vara i drift till sommaren 2004.

Samverkan med andra myndigheter kring redovisning av hänsynsdata sker etappvis, eftersom myndigheterna har kommit olika långt vad gäller möjligheten att presentera sina data på Internet (Wahlström 2003).

Vy över Arvliden, Västerbottens län

FOTO: JOHAN FALK

12. Förslag

ETT BRETT UTNYTTJANDE av GIS inom skogsbruket och naturvården innebär möjligheter att effektivisera verksamheten, att höja kvaliteten och att utveckla samarbetet mellan förvaltare, myndigheter, forskare, organisationer med flera. Samtidigt blir det genom ett ökat utnyttjande av kommunikation via Internet möjligt att presentera information om skogens natur- och kulturvärden. Målsättningen för förvaltarna av statlig skog bör vara att arbeta på öppet sätt och underlätta för dialog med övriga intressenter. Statligt skogsägande kan med andra ord ses som en gemensam tillgång som stärker allmänhetens känsla för skog och dess natur- och kulturvärden.

12.1 Information som bör finnas

Vilka förväntningar och krav kan man ha på information om den statligt ägda skogen? Lagstiftningen och skogspolitiken gör ingen skillnad mellan privata skogsägare och förvaltare av statlig skog. Svensk skogspolitik bygger på principen ”frihet under ansvar” vilket innebär att lagstiftningen bara anger grundläggande krav som samhället ställer på skogsägaren. För att nå de skogspolitiska målen krävs att skogssektorn tar ett stort frivilligt ansvar och här har regeringen vid flera tillfällen angett nivån för de statliga skogsförvaltarna – de ska vara ett föredöme (Regeringens skrivelse 2001/02:173).

Regeringen kräver alltså att skogsbruk i statens skogar ska bedrivas på ett föredömligt sätt både vad gäller produktion och miljö. För att lyckas med denna målsättning räcker det inte med ambitiösa mål och policys. De viktigaste faktorerna för framgång är förmodligen kompetens och attityd hos egen personal och entreprenörer samt kvaliteten på den information de har tillgång till. Om informationen om till exempel skyddsvärd natur eller kända fasta fornlämningar saknas eller inte är komplett kommer misstag att begås. Nedan redovisas information som bör finnas hos förvaltare av statlig skogsmark där skogsbruk bedrivs.

Skogs- och miljöredovisning (SMÖR)

Skogsvårdslagen 14a § ställer ett minimikrav på alla skogsägare. För varje brukningsenhet skall det finnas en redovisning som anger hur skogen ser ut och vilka natur- och kulturmiljövärden som registrerats för brukningsenheten. Redovisningen skall finnas vid utgången av år 2002. En skogsbruksplan enligt vedertagen utformning skall godtas som en SMÖR om den är nyare än fem år och innehåller uppgifter om skyddsvärda områden (Skogsstyrelsen 2001B). De flesta intressenter anser att information om var den statliga skogen finns är mycket viktig och bör vara lättillgänglig för alla användare.

- *Uppgifter om förvaltarnas innehav i form av digitala kartor och sammanställningar bör finnas på Internet.*
- *Uppgifter som krävs i SMÖR bör finnas för all statlig skogsmark där det i någon form kan bedrivas skogsbruk.*
- *Uppgifterna bör vara integrerade i förvaltarnas databaser eller skogsbruksplaner.*
- *Publicering på Internet för mindre förvaltare bör samordnas.*

Nyckelbiotoper

På det privata småskogsbrukets marker har Skogsvårdsstyrelserna inventerat nyckelbiotoper som redovisas i regionala rapporter och på Skogens pärlor som finns på Skogsstyrelsens hemsida. Storskogsbruket, staten, kommunerna, landstingen och kyrkan ansvarar själva för inventeringen av sina skogar och ska rapportera till Skogsstyrelsen senast 2003 enligt en överenskommelse med Skogsstyrelsen (Norén 1999).

- *Inventering av nyckelbiotoper bör genomföras snarast på all statlig skogsmark där det i någon form kan bedrivas skogsbruk.*
- *Resultatet av inventeringarna bör redovisas till Skogsstyrelsen och publiceras på Internet.*

Gröna skogsbruksplaner och ekologisk landskapsplanering

De tre stora förvaltarna som bedriver skogsbruk, Sveaskog AB, Statens Fastighetsverket och Fortifikationsverket, liksom ett flertal av övriga förvaltare har eller är på väg att upprätta gröna skogsbruksplaner eller ekologiska landskapsplaner över sina innehav. I dessa dokumenteras beståndens egenskaper och förvaltarens ambitioner genom målklassning. Målklassning redovisas både i form av sammanställningar och geografiskt i kartor. För att få certifiera sitt skogsinnehav enligt FSC och PEFC skall målklassning vara genomförd inom 5 år och naturvårdsklasserna (NO och NS) tillsammans omfatta minst 5 % av den produktiva skogsmarken (FSC 2003, PEFC 2003).

Storskogsbruket har eller är på väg att målklassa all sin skogsmark där man bedriver skogsbruk. Stora delar av det privata småskogsbruket har gröna planer över sina fastigheter.

- *Gröna planer eller ekologisk landskapsplaner bör upprättas för all statlig skogsmark där det i någon form kan bedrivas skogsbruk.*
- *Målklassning bör genomföras på all statlig skogsmark där det i någon form kan bedrivas skogsbruk.*

- *Uppgifter om målklassning och ekologisk landskapsplanering bör publiceras på Internet.*
- *Publicering på Internet för mindre förvaltare bör samordnas.*

Skyddad skogsmark

Det är riksdag, länsstyrelserna, skogsvårdsstyrelserna och kommunerna som kan besluta om formellt skydd av skogsmark. När planeringen av skydd för ett visst område inleds ska alltid markägaren underrättas av ansvarig myndighet och en dialog inledas, detta förfarings sätt gäller oavsett ägarkategori. När beslutet om skydd är klart får markägaren information om den slutliga omfattningen av skyddet.

- *Den myndighet som ansvarar för skyddet bör redovisa såväl pågående skyddsarbete som färdiga områdesskydd på Internet.*
- *Förvaltare av statlig skog bör uppdatera sina databaser eller skogsbruksplaner med uppgifter om såväl planerade som färdiga skyddsområden.*

Kulturvärden och fasta fornlämningar

Kunskapen om fornlämningar och kulturvärden är bristfällig hos förvaltarna. Ett bra underlag som är lättillgängligt är en förutsättning för att kunna bevara och vårda fornlämningar och kulturvärden.

- *De delar av fornminnesregistret som inte finns digitalt bör digitaliseras snarast.*
- *Den rikstäckande inventeringen Skog & Historia som finns föreslagen av Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet bör genomföras.*
- *Den information om fornlämningar och kulturvärden som finns tillgänglig bör integreras i databaser och gröna skogsbruksplaner.*

Information till allmänheten

- *Samtliga förvaltare bör aktivt samarbeta med kommuner och turistorganisationer för att sprida information om natur- och kulturvärden.*
- *Samtliga förvaltare bör medverka till att attraktiva områden blir kända via Internet.*
- *Tätortsnära skogar bör hållas öppna för allmänheten och göras attraktiva som rekreationsskogar.*
- *Publicering på Internet för mindre förvaltare bör samordnas.*

Översyn och kvalitetssäkring

Jämförelserna med andra databaser visar att det finns brister i förvaltarnas målklassning mm. Skogforsk har också pekat på brister i målklassningen i gröna skogsbruksplaner (Glöde, D. Persson, A. Norstedt, G. Weslien, J. 2003). Det finns en risk att den snabba uppbyggnaden av data och olika former för överföring av data skapar en övertro på systemen. Systemen kan också bli ett slags alibi för att inte göra egna kontroller eller söka annan kunskap innan man agerar.

Stor del av de grunddata som används av förvaltarna idag är gammal och insamlad med helt andra förutsättningar och mål än vad vi har i dagens skogsbruk. Information hämtas ur ett system och läggs in i ett annat utan att rutiner för uppdateringar eller kvalitetssäkringar finns. Kvalitetskontroller av inventerade naturvärden, målklassning mm pågår på Sveaskog AB i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet, ett exempel som säkert kunde följas av flera. Ökad tillgänglighet och insyn skapar möjligheter för att förbättra både system och data i systemen.

- *Uppgifter i databaser och gröna skogsbruksplaner bör uppdateras kontinuerligt och kvalitetssäkras.*
- *Förvaltarna bör själva göra kontroller och jämförelser med externa källor.*
- *Samarbetet mellan myndigheter och förvaltare bör utvecklas, inte minst gäller detta gemensamma lösningar inom IT och GIS.*

12.2 Former för tillgänglighet

Dagens samhälle kallas ofta för informationssamhälle och kunskap sägs vara liktydigt med makt. När det gäller information via Internet anger regeringen riktningen i IT-propositionen. ”Sverige skall sträva efter att som första nation bli ett informations-samhälle för alla” och ”Kunskaper som förr endast fanns hos ett fåtal kan nu göras tillgängliga och utnyttjas av alla” (Regeringens proposition 1999/2000:86).

IT-utvecklingen har pågått under lång tid inom skogsbruket och takten har ständigt ökat. Denna utveckling gäller såväl tekniska framsteg som kompetens inom företag och myndigheter och då särskilt området GIS.

Skogsbrukets snabba utveckling inom IT och GIS kombinerat med regeringens önskan om ett modernt informationssamhälle gör att man automatiskt riktar blicken mot Internet när tillgänglighet till information om naturvärden diskuteras. Informationsflödet via nätet är stort redan idag och myndigheter byter data med varandra. På Skogens källa (Skogsstyrelsen 2003) kan man hämta information om biotopskydd, nyckelbiotoper mm. Från GIS-data på Länsstyrelserna (GISdata från länsstyrelserna. 2003) kan man ladda hem information om naturreservat, inventeringar mm. Avverkningsanmälningar skickas numera elektroniskt mellan flera av de större brukarna och Skogsvårdsstyrelserna. För allmänheten finns det som nämnts ovan flera sidor på nätet med information som även innehåller kartor med möjligheter till zoomning och urval. Bra exempel på sådana sajter är Skogens pärlor (Skogsstyrelsen 2003), Sveaskog AB:s fritidsområden (Sveaskog AB 2003A) och Vattenfalls värnområden (Vattenfall 2003).

Det finns som framgår ovan gott om exempel på informativ och lättillgänglig information via Internet redan idag. Ännu mer lovande är det system som Skogsstyrelsen kommer att använda sig av i nya Skogens Pärlor. Information som länkas mellan användarna via Internet och därmed är ständigt uppdaterad och tillgänglig för respektive användare.

Tekniken är alltså inget hinder för att göra informationen om skogens natur- och kulturvärden tillgänglig för allmänheten. För de mindre förvaltarna bör möjligheten att bygga upp en gemensam karttjänst undersökas. Det kan kanske vara en god idé att presentera all information om naturvärden på statlig mark på en gemensam plats på nätet. Målsättningen måste vara att allmänheten ska finna informationen om ”sin skog” på enklast möjliga sätt. Men när vi väl har hittat den information vi söker gäller det verkligen att skogen i sig är tillgänglig och attraktiv och här ligger kanske den största utmaningen för skogsbruket i allmänhet och de statliga förvaltarna i synnerhet.

Referenser och litteratur

- Fortifikationsverket. 2003. <http://www.fortv.se/Templates/start.asp?PN=4387>
- FSC. 2003. FSC standard. <http://www.fsc-sverige.org/>
- GISdata från länsstyrelserna. 2003. GISdata från länsstyrelserna i Sverige. <http://www.gis.lst.se/lstgis/>
- Glöde D, Persson A, Norstedt G och Weslien J. 2003. Gröna skogsbruksplaner kan bli grönare. Resultat från Skogforsk 20-2003.
- Gärdenfors U (red). Rödlistade arter i Sverige 2000. ArtDatabanken Uppsala.
- Gärdenfors & Kindvall. Utdöendets teori och Rödlistan. Sammanfattning av ArtDatabasens presentation vid seminariet "Rödlistan och nyckelbiotoperna i skogen" 2003-02-05.
- Hamilton A. 2003. Effektivare samråd mellan rennäring och skogsbruk. Rapport 3-2003. Skogsstyrelsen Jönköping
- Hanski & Ovaskainen 2002. Extinction debt of extinction threshold. Conservation Biology 16.
- Hemberg L. 2001. Skogsbruk och rennäring. Rapport 8M-2001. Skogsstyrelsen Jönköping.
- Hultgren B. 2001. Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000. Meddelande 3-2001. Skogsstyrelsen Jönköping
- Jougda L, et al. 2003. Projekt Renbruksplan 2000-2002. Rapport 5-2003. Skogsstyrelsen Jönköping.
- Länskartor. 2003. Geografisk information från Sveriges länsstyrelser i samverkan <http://www.gis.lst.se/lanskartor/>
- Länsstyrelsen i Stockholms Län & Regionplane- och trafikkontoret. 2003. Aldrig långt till naturen, Skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen. Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms Län. 2003. Besökare i naturreservat. Rapport 2003:10. Stockholm
- Länsstyrelsen Östergötland. 2003. Naturreservat. <http://www.e.lst.se/reservat/lst/index.asp?sprak=se>
- Miljödepartementet. 2002. Regeringsbeslut M2002/2121/Na.
- Naturvårdsverket. 1997. Skogsreservat i Sverige. Rapport 4707. Stockholm.
- Naturvårdsverket. 1999. Rapport över regeringsuppdrag (M98/3991/4) om kunskapsöversikt, förslag till kriterier mm för arbetet med skydd av skogsmark.
- Naturvårdsverket. 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Rapport 5081. Stockholm.
- Naturvårdsverket. 2003A. Planering av naturreservat – avgränsning och funktionsindelning. Rapport 5295. Stockholm.
- Naturvårdsverket. 2003B. Kartering av skyddade områden. Rapport 5282. Stockholm.
- Naturvårdsverket. 2003C. Rapportering av regeringsuppdrag om basinventering. Dnr: 127-385-03
- Naturvårdsverket. 2003D. Natur & naturvård. <http://www.naturvardsverket.se/>
- Norén M, et al. 1999. Nyckelbiotopsinventeringen 1993-1998. Meddelande 1-1999. Skogsstyrelsen Jönköping.
- Näringsutskottets betänkande 2002/03:NU9. Statliga företag.
- PEFC. 2003. Tekniskt dokument. <http://www.pefc.se/>
- Regeringens proposition 1993/94:30. Strategi för biologisk mångfald.
- Regeringens proposition 1999/2000:86. Ett informationsamhälle för alla
- Regeringens proposition 2000/01:130. Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier.
- Regeringens proposition 2001/02:39. Förvärv av aktier i AssiDomän AB mm.
- Regeringens skrivelse 2001/02:173. En samlad naturvårdspolitik.

- Regionplane- och trafikkontoret. 2001. Upplevelsevärden. Rapport 4-2001. Stockholm.
- Ren2000. 2003. <http://www.ren2000.se>
- Riksantikvarieämbetet. 2003. <http://www.raa.se/>
- SFS 1949:105. Tryckfrihetsförordning (1949:105)
- SFS 1998:808. Miljöbalk (1998:808)
- SFS 1988:950. Lag (1988:950) om kulturminnen mm
- Skogsstyrelsen. 2001A. Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter. Meddelande 1-2001. Skogsstyrelsen Jönköping.
- Skogsstyrelsen. 2001B. Skogsvårdslagen, Handbok. Skogsstyrelsen Jönköping
- Skogsstyrelsen. 2002. Skogsstatistisk årsbok 2002. Skogsstyrelsen Jönköping
- Skogsstyrelsen. 2003. Skogens pärlor. <http://karta.svo.se/>
- SKSFS 1991:3. Förordning om gränserna för fjällnära skog.
- SOU 1997:97. Skydd av skogsmark, behov och kostnader
- SOU 1997:98. Skydd av skogsmark - behov och kostnader, Bilagor. Miljövårdsberedningen.
- SOU 2001:2. Effektiv hushållning med naturresurser.
- SOU 2002:40. Statlig skog och skyddad mark.
- Specialfastigheter i Sverige AB. 2003. <http://www.specialfastigheter.se/>
- Statens Fastighetsverk. 2003. <http://www.sfv.se/>
- Sveaskog AB. 2003A. Landskapsplaner. http://www.sveaskog.se/templates/Page_____2064.asp
- Sveaskog AB. 2003B. Fritidsområden. http://www.sveaskog.se/templates/Page_____2079.asp
- Sveaskog AB. 2003C. <http://www.sveaskog.se/>
- Sveaskogsprojektet - Inventering av skyddsvärda skogar på Sveaskogs marker i Norrbottens län. Rapport 7/2002. Länsstyrelsen i Norrbottens län.
- Vattenfall AB 2003. Värnområden. http://www.vattenfall.se/om_vattenfall/var_verksamhet/miljo/varnomraden/porsi_varnomrade.asp
- Wahlström U. 2003. Förstudie Nya Skogens Pärlor. Förstudie 2003-10-13. Skogsstyrelsen Jönköping.

Skyddsvärda statliga skogar och urskogsartade skogar

Huvudrapport över uppdrag om naturvärdesbedömning och skydd av viss skog

Denna rapport redovisar resultatet av en utredning som utförts under 2002-2003 enligt ett regeringsuppdrag till Naturvårdsverket. Uppdraget avser bedömning av vilka statliga skogsmarker som bör ges formellt skydd främst i form av naturreservat, att identifiera urskogsartad skog på all skogsmark samt att ge förslag om vilken information om natur- och kulturvärden på den statliga skogsmarken som bör hållas uppdaterad och tillgänglig,

I rapporten beskrivs uppdraget med dess bakgrund och genomförande. Vidare presenteras sammanställd information om de inventeringar av statliga skogar och urskogsartade skogar som genomförts samt Naturvårdsverkets förslag till skyddsåtgärder. I rapporten redovisas även statliga markägares registreringar av natur- och kulturvärden på de skogsmarker de förvaltar samt Naturvårdsverkets förslag till att öka tillgängligheten till information om sådana värden.

Närmare beskrivningar av värdefulla områden på statens mark redovisas i 6 delrapporter:

Rapport 5340 Götaland

Rapport 5341 Svealand utom Dalarnas län

Rapport 5342 Dalarnas, Gävleborgs och
Västernorrlands län

Rapport 5343 Jämtlands och Västerbottens län

Rapport 5344 Södra Norrbottens län

Rapport 5345 Norra Norrbottens län.

ISBN 91-620-5339-6

ISSN 0282-7298

NATURVÅRDSVERKET